

Biblioteca Bucureștilor

3
Martie
2007

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN ROMÂNIA • BIBLIOTECA METROPOLITANĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

VIRGIL GHEORGHIU

1903 – 1977

30 de ani de la moarte

*„Deșertul solitudinii atente
Din oaza unor visuri vegetale,
Îmi urcă-n ceruri negre, colosale
Ferigi de mari tristeți arborescente.*

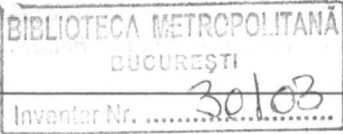
*Acum apari, fum de morgane lente,
Cu templu 'nșelător scobit în dale,
Și unde se revarsă pe căi pale
Albastrul antilopelor absente.*

*Nisip încins imită'n mers izvoare.
Lumină virtuală, fără nume,
Îmi tremură grădini
– fantomă'n soare.*

*Din jocul ireal pe-o plânsă lume,
Ni s'ar desface'n zări dogorâtoare,
Imperiale, floarele postume“.*

Sumar

Centenar Mircea Eliade	
[Note din Italia]	2
„Și acum, între noi doi...”	3
Joseph M. KITAGAWA – Despre Mircea Eliade	6
Mircea ELIADE – Doctorul Gaster	8
Bucureștii de altădată	
Arhive bucureștene	
Georgeta FILITTI – Alexandru Ch. Tell	10
Patrimoniu	13
IN MEMORIAM – VIRGIL CÂNDEA	
Florin ROTARU	14
Omagii – evocări – 2002	
Eugen SIMION, Camille ABOUSSOUAN, George ALEXE, Haralambie CORBU, Milan VANKU, Ileana MIRONESCU-SANDU	15
VIRGIL CÂNDEA – Rațiunea dominantă	19
Autografe contemporane	
Augustin BUZURA – [Absenții]	20
Meridian biblioteconomic	
Biblioteci europene	
Gabriela TOMA – Proiecte finlandeze	24
– Bibliotecile nordice	25
EBLIDA – Perspectivile digitizării	26
Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București	
Secvențe	28
Liviu BUTUC – Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România (VIII) Globalizarea comunicării (1)	30
Catalog	36
Repere	
Nina VASILE – O revistă din Basarabia și conștiința românității	38
Calendar	39

Centenar Mircea Eliade

[Note din Italia]

De la Rialto la Lido vaporețul ne duce în trei sferturi de ceas. Ieșim în mare. Palatul Dogilor și Campanile se deosebesc încă cenușii. Ne lovește vînt rece. Privim mult timp insula cu cimitirul. În fața debarcaderului, două hoteluri, grandioase, tixite de englezi și americani în timpul băilor. Ne îndreptăm spre plajă pe o șosea largă, luminoasă. Trecem printr-un pavilion în care ne îmbie negustori de porțelanuri, de covoare, de curiozități locale. Plaja e pustie. Valuri verzuie, line, se urmăresc, înaintează și se scurg oboșite, cernînd nisip. Așteaptă.

La întoarcere, soarele apune alături de cetate. Nouri răsfrînți se învinețesc și se însingurează. Se aude, pe apă, răsnet de clopote. În fața Cheiului sclavilor mișună gondole. Ne apropiem. Încep a se distinge trecători pe țărm. Cartolina postale. Ne urcăm în Campanile. Cu privirea încercuim întreaga cetate. Amestec trist de cenușiu și roșu decolorat. În jurul nostru se plimbă vizitatori cu Guide. Se desfășoară hărți. Pentru unii priveliștea din Campanile poate folosi la cunoașterea geografică a Veneziei.

Cu gondola pe Canal Grande spre San Marco. Noaptea caldă, cu lună. Luptăm anevoie împotriva melancoliei. Un prieten se simte ispitit să cînte. Izbutim să-l împiedicăm. Nu se văd lumini. Palatele trec, unul după altul, tăcute, valuri se ridică pe treptele de marmură. Parii vopsiți așteaptă zădarnic gondolierii care să-și lege gondolele. La răstimpuri, liniștea apelor e sfîșiată de vapoare. Trecem pe lângă gondole ce lunecă pufind perechi, sau grupuri gălăgioase. Rugăm gondolierul să treacă prin canale laterale. Senzații necunoscute ne tulbură. Tăcem în întuneric. Nu găsim decît foarte puține ferestre luminate. La colțuri, becuri slabe scurg lumină de opaițe. Ne copleșesc amintirile. Simțim în nări moartea. Miros de mușcături, de ape stătute; liniște și trecut, umbre. Gondola alunecă neauzită. La colțuri gondolierul fluieră. Răsar alte gondole, tăcute, ce se pierd. Pare că se tem de zgomote. Se tem să nu se trezească din somn. Se tem să nu fie privite. Alunecă în taină, se furișează precaut, fără să lase urme. Fiecare, am rămas singuri cu noi înșine. În mintea fiecăruia se zbat alte gânduri. Tristeți, întrerupte de inutile și ridicule glume balcanice. Nu ne mai putem împotrivi. Tăcem toți, căutînd luna.

Trecem pe sub Ponte dei Sospiri. Cu o zi mai înainte, vizitasem închisorile Palatului Ducal și puntea. Ajunseserăm la lumină palizi. Am privit soarele cu alți ochi. Răsufлам greu. Și apoi am uitat. Ne amintim toate acestea trecînd pe canal. Ajungem pe Cheiul Sclavilor. Plătăm cincisprezece lire și pășim spre Piazza. E aproape miezul nopții. Pustie. S-a făcut frig. Nu sunt lumini vii decît în localurile de consumație. Au mai rămas foarte puține mese ocupate. Prin Piazza trec întîrziată grăbiți. Cîțiva „giovani” cu pantaloni largi, cravate „phantaisie” și fără pălării vizitează barurile. Privim mult timp Basilica San Marco, Palazzo și Campanile. Pentru cea din urmă oară. Poate va trece mult timp și nu le vom revedea. Cînd ne hotărîm să ne întoarcem,

ne ferim privirile. Încercăm să glumim. Dar ne împiedică un răsnet de clopot. Și ne gîndim că poate Eminescu nu s-a înșelat. Reculegere...

De vorbă cu Giovanni Papini. La Florența. Via Giambattista Vico, nr. 3. O casă cu etaje, din piatră vînată. Sun la cea dinții ușă.

– Signor Papini?

– Di sopra.

Urc scările hotărît să-mi înăbuș emoția. Nu izbutesc. Mă tulbură neliștea ca și în ceasul cînd am primit plicul cu scris urît, larg, pătat, din Florența. Îmi deschide servitoarea. Ajung într-o odaie înaltă, ticsită de cărți, cu fum de țigară. Aștept cu ochii prin rafturi. Printr-o ușă nebanuită, între biblioteci, apare un bărbat lung, oacheș, cu părul dezordonat, fără guler.

– Signor Eliade? Mi place.

Giovanni Papini nu e afit de urît pe cît se crede. E înalt, zvelt, cu ochi vioi și cearcăne negre de prea multe lecturi. Nu se arată deloc sfînjenit de vizite. Vorbește repede, neobosit, țintindu-și cu privirile tovarășul. Regretă că nu a înfilnit nici un român la Florența care să-i traducă articolele pe care le-am publicat asupra-i.

– Și sunt prea bătrîn ca să mai învăț românește...

Fumează țigară după țigară. Ne oprim în fața unor rafturi pline cu traducerile operelor sale. Îmi încarc brațele cu talmăcirile Omului sfîrșit. Storia di Cristo se întinde pe cîteva rafturi.

– Nu știu de ce nu s-a publicat povestea lui Crist în românește? Alexandru Marcu mi-a scris că va apărea la editura «Fundăției Principele Carol», dar nu mai știu nimic. Cred că nu s-a tipărit încă.

Ne așezăm aproape de fereastră, pe scaune comode, lângă cutia cu țigări. Îl întreb de Omul renăscut, uimarea lui Un uomo finito.

Așteptam cu sinceră nerăbdare confesiunea frămîntărilor lăuntrice din jurul convertirii. Credeam că va fi o operă de artă și o biografie reprezentativă generațiilor. E ceea ce ne interesează mai mult. Va fi rezolvarea unei probleme pe care trebuie să și-o pună elita, întrucît e necesară experiența mistică unei conștiințe contemporane [?]

– Dumneata îmi ridici prea multe greutăți dintr-o dată. [...] Deocamdată îți răspund la cea dinții întrebare. Omul renăscut e aproape gata. Nu-l public încă, pentru că eu nu sunt un scriitor care public pentru bani. Aștept apariția altei cărți – opera mea definitivă – asupra căreia îți pot comunica amănunte ce pot interesa, cred, pe români. Omul renăscut e o carte autobiografică de un interes restrîns.

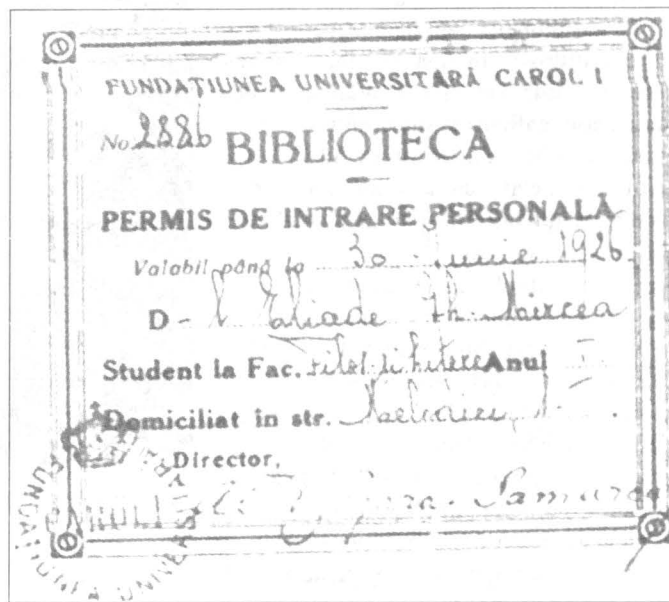
– Și cu toate acestea, dacă va fi scrisă ca Un uomo finito, va căpăta o valoare reprezentativă. Mulți dintre noi ne vom recunoaște într-însul după cum ne-am recunoscut în Omul sfîrșit...

„Și acum, între noi doi...”

Octombrie 1925. Aveam 18 ani – și eram student. Eram liber. Singurul lucru pe care l-am avut de făcut a fost să mă prezint la Cancelaria Universității cu diploma de bacalaureat și să mă înscriu la Facultatea de Litere și Filozofie. Îmi propusesem să urmez o sumă de cursuri, dar, cum frecvența nu era obligatorie, m-am mulțumit să asist cu regularitate doar la primele lecții. Apoi, aproape fără să-mi dau seama, m-am trezit că vin din ce în ce mai rar la Universitate. Nu mă dezamăgisera toți profesorii, dar mi se părea că pot învăța mai bine la mine în mansardă. Îmi amintesc primele lecții ale lui Rădulescu-Motru. Avea atunci numai vreo 60 de ani, dar arăta mult mai bătrîn. Vocea îi era stinsă, aproape nu mai vedea, mergea anevoie, rezemîndu-se în baston, și nu recunoștea figurile, nu reținea numele. Cîțiva ani mai tîrziu, în urma unei operații, reîntîrînerise complet. Cînd, în 1932, la reîntoarcerea din India, m-am dus să-l văd, părea cu zece ani mai tînăr. Dar lecțiile lui din toamna anului 1925 mă descurajaseră. Am preferat să recitesc cu atenție *Cursul* său de psihologie, care apăruse cu puțini ani mai înainte.

P. P. Negulescu m-a impresionat prin hieratica lui rigiditate, pe care, fără îndoială, o socotea expresia supremă a stăpînirii de sine. Își ținea trupul înțepenit și vorbea rar, monoton, zîmbind cu măsură, ștergîndu-și la răstimpuri gura și fruntea cu o batistă pe care și-o scotea, cu o discreție calculată, dintr-un buzunar interior al hainei. Se spunea că încearcă să-l imite pe maestrul lui, Titu Maiorescu. Cursul pe care îl ținea era intitulat „Enciclopedia filozofică” și-și propunea să arate dependența gîndirii filozofice de descoperirile și progresul științific. În lecțiile pe care le-am ascultat, făcea apel la istoria tuturor științelor, de la astronomie la chimie. Asta ar fi trebuit să mă încînte, dar era ceva în înfățișarea și atitudinea lui P. P. Negulescu care mă ținea departe. În primul rînd, complexul lui de superioritate, pe care-l trăda zîmbetul palid și sardonice, neglijența cu care vorbea de metafizică, de marile sisteme filozofice, dînd a înțelege că toate acestea nu sînt decît „speculații fără contact cu realitatea”. Credea numai în știință, și asta era lăudabil, dar nu era un savant: se informa citind cărți și articole de popularizare. Asta făcusem și eu în liceu. În lecțiile pe care le-am ascultat, mi se părea că recunoșteam adesea pasaje din vreun volum din „Bibliothèque scientifique”, celebra serie cu copertele roșii pe care o edita Flammarion.

În al doilea rînd, mi-am dat repede seama că nu am de învățat lucruri noi, și nici o metodă nouă, personală de la P. P. Negulescu. Era un profesor onest și care știa multe, dar niciodată, ascultîndu-l, n-am avut sentimentul că învățătura lui răspundea unei necesități interioare. Nu ghiceam în erudiția lui setea de cunoaștere a lui Faust, ci numai munca persistentă și metodică a cuiva care ține cu orice preț să se informeze, pentru că așa îl obliga meseria. În fond, semăna cu premianții pe care îi cunoscusem în liceu. Dacă i s-ar fi cerut să predea filozofia comparată, ar fi învățat-o cu aceeași răbdare și destoinicie – dar după manuale. Calculat și meticulos, nu s-ar fi încumetat să citească monografiile și articole de specialitate. Și-ar fi pierdut prea mult timp, ar fi riscat să se lase antrenat în probleme laterale. Nu avea pasiunea cercetării științifice. Se mulțumea să se informeze; de cele mai multe ori, din rezumatele sau sintezele scrise pentru nespecialiști.

În primul an de facultate, n-am prea avut de-a face cu P. P. Negulescu. Îmi aduc doar aminte că la un seminar despre presocratici m-am ridicat din fundul sălii și am vorbit despre influențele orientale, în care credeam atunci foarte mult. Cred că m-a remarcat, dar intervenția mea nu i-a făcut o impresie favorabilă. Nu-i plăcea ca studenții să introducă în discuție puncte de vedere pe care el, profesorul, nu le socotise vrednice să fie discutate. Nu-i plăcuse, desigur, nici felul cum vorbisem: repede, înflăcărat, fără plan, uneori bilbîndu-mă și avînd aerul că ce spun este extrem de important pentru înțelegerea originii gîndirii grecești. P. P. Negulescu prefera tinerii tăiați după calapodul lui, domoli, măsurați, șterși. Încă din acea toamnă îl remarcasem pe Posescu, care i-a devenit mai tîrziu asistent și pe care l-ar fi voit succesor la catedră. E drept, Posescu nu lipsea de la nici o lecție, zîmbea de cîte ori zîmbea și profesorul, îl însoțea în cancelarie, umbla cu un pas în urma lui pe coridoarele Universității. De P. P. Negulescu și de discipolii lui aveam să mă lovesc neîncetat, și ca student, și, mai apoi, ca suplinitor al catedrei lui Nae Ionescu.

Mircea Florian era pe atunci conferențiar la istoria filozofiei. Îi citisem încă din clasa a VI-a de liceu *Îndrumare în filozofie* și mă dusesem să-l ascult ca pe un vechi prieten. Nu m-a dezamăgit, dar nici nu m-a cucerit. Vorbea despre Berkeley și m-am înscris printre primii la seminar. Am avut impresia că ar fi voit să mă cunoască mai bine; era afabil, mă invita să-l întovărășesc în librării, să cumpărăm cărți pentru biblioteca Seminarului. Pe atunci Mircea Florian era un bărbat în jur de 38 – 40 de ani, blond, zdravăn, aproape gras, mirosînd întotdeauna a apă de colonie. De la cursurile și conferințele lui nu mi-au rămas decît foarte vagi amintiri. Avea o voce prea mică pentru corpolența lui și parcă sugrumată de o emoție secretă neînțeleasă. Îi plăcea să vorbească – și să scrie – „frumos”. Spunea, bunăoară, „crinul alb al filozofiei lui Nietzsche...”. Prima lui carte se intitula *Trepetic sufletească*. Era și

bibliotecar la Biblioteca Fundației Regale și-l zăream pe catedră, majestuos, citind tomuri vechi din „Revue philosophique“. Cred că m-aș fi legat mai mult de el dacă n-ar fi existat Nae Ionescu.

Pe atunci, Nae Ionescu era, ca și Mircea Florian, un tânăr conferențiar de abia de cîțiva ani la Universitate. Preda logica și metafizica și ținea un seminar de istoria logicii. N-am să uit niciodată prima lecție de metafizică la care am asistat. Anunțase un curs despre „Faust și problema salvării“. Amfiteatrul „Titu Maiorescu“ era arhiplin și am găsit cu greu un loc în fund, tocmai în ultima bancă. A intrat un bărbat brun, palid, cu ținutele descoperite, cu sprîncenele negre, stufoase, arcuite mefistofelic și ochi mari de un albastru sumbru, oțelit, neobișnuit de scilpitori; cînd își repezea privirile pe neașteptate dintr-un perete în altul, parcă ar fi fulgerat în amfiteatru. Era slab, destul de înalt, îmbrăcat sobru, dar cu o neglijență elegantă; și avea cele mai frumoase și mai expresive miini pe care le-am văzut vreodată, cu degete lungi, subțiri, nervoase. Cînd vorbea, miinile îi modelau gîndirea, subtilizau nuanțele, anticipau dificultățile, semnele de întrebare.

A fost primit, cum se obișnuia pe atunci, cu aplauze; dar, Nae Ionescu le-a conținut, ridicînd brusc brațul:

„Dacă aveți dreptul de a aplauda, ne-a spus, ar trebui să-l aveți și pe acela de a huidui cînd nu v-o place o lecție. Dar legea vă interzice huiduiala în sălile Universității. Așa că vă rog să nu aplaudați...”

S-a așezat pe scaun, și-a rotit ochii pînă în fundul amfiteatrului și a început să vorbească. Deodată, s-a lăsat o liniște nefirească, parcă toți și-ar fi ținut răsufarea. Nae Ionescu nu vorbea ca un profesor, nu ținea o lecție, nici o conferință. Începuse o convorbire și ni se adresa direct, fiecărui în parte, parcă ar fi povestit ceva, ar fi prezentat o serie de fapte, propunînd o interpretare și așteptînd apoi comentariile noastre. Aveai impresia că lecția întreagă e doar o parte dintr-un dialog, că fiecare din noi era invitat să ia parte la discuție, să-și mărturisească părerile la sfîrșitul orei. Simțeai că ce spune Nae Ionescu nu se găsea în nici o carte. Era ceva nou, proaspăt gîndit și organizat acolo, în fața ta, pe catedră. Era o gîndire personală și, dacă te interesa acest fel de gîndire, știai că nu o puteai întîlni altundeva, că trebuie să vii aici să o primești de la un izvor. Omul de pe catedră ți se adresa direct, îți deschidea probleme și te învăța să le rezolvi, te silea să gîndești.

Nici n-am știut cum au trecut cele cincizeci de minute. Aproape că nu luasem note. Dar m-am trezit la sfîrșitul orei hărțuit de întrebări și probleme: se lăsase oare Goethe ispitit de antropologia maniheistă a atîtor secte medievale, care supraviețuiseră camuflate pînă tîrziu în Renaștere? Problema răului, așa cum se desprindea ea din *Faust*, era greșit pusă și deci irezolvabilă în cadrele filozofiei tradiționale, sau presupunea o altă problematică și se cerea dezbătută pe un alt plan? Și multe alte întrebări de acest fel.

Voi avea neconținut prilejul să vorbesc despre Nae Ionescu și despre ce a însemnat el pentru tinerețea mea. Dar, evident, nu voi putea discuta aici gîndirea și opera lui, nici

Cei trei frați Eliade în 1924: Corina (13 ani), Mircea (17 ani), Nicu (18 ani)

influența pe care a avut-o asupra generației mele. Mă voi mulțumi cu însemnări sumare, pe care le voi continua pe măsură ce relațiile mele cu Nae Ionescu vor deveni mai intime. Dar asta se va întîmpla mai tîrziu, cînd voi intra în redacția „Cuvîntului“. Cît ar părea de curios, entuziasmul cu care descoperisem cursul lui Nae Ionescu nu mi-a dat îndrăzneala să mă apropiu de el. Îi urmam cu regularitate prelegerile de logică, deși mă atrăgeau mai puțin, pentru că în acel an profesorul predă un curs de logică matematică. La seminar nu m-am înscris. Se comentau *Regulae ad directionem ingenii*, text care, pe atunci, nu mă interesa.

În preajma Crăciunului, nu mai dădeam pe la Universitate decît pentru lecțiile lui Nae Ionescu. Mi se părea totuși că trăiesc din plin adevărata „viață de student“. În fiecare seară, se aduna la mine în mansardă un grup de studenți și studente, majoritatea colegi de-ai mei sau de-ai lui Nicu, care era acum în al doilea an la chimia industrială. Centrul Studențesc Ilfovean, din care făceam amîndoi parte, pregătea un cor pentru Crăciun, și unele repetiții aveau loc în mansarda noastră. Întîlnirile către căderea serii mi se păreau bogate în semnificații și mistere. La început, nu știam cine va veni, nu-i cunoșteam pe noii mei colegi. Mansarda era luminată doar de lampa de pe birou. Din penumbră, apăreau chipuri necunoscute și își făceau drum către soba de zid sau către pat, se lipeau de bibliotecă. Îi ghiceam surprinși și fermecați de aceste două odăite, încărcate de cărți și obiecte curioase, insectare, pietre, retorte. În serile ploioase de la sfîrșitul lui noiembrie, nou-veniții se apropiau pe rînd de soba de zid să-și usuce hainele. Prezența atîtor fete în mansarda mea mi se părea că face parte din mitologia studenției. Așa îmi închipuiam eu „viața de student“, un amestec din *Scènes de la vie de bohème*, romane rusești și literatură sămănătoristă. Fete sărace, care studiau medicina sau literele, învățînd o parte din noapte, la lumina slabă a unei lămpi cu petrol, îndrăgostite, amenințate de fizic; băieți de țărani sau de muncitori care-și câștigau viața dînd meditații, găzduiți în cămine insalubre, veghind pînă în zori în fața tratatelor de medicină sau inginerie, rezistînd tuturor ispitelor de a se căpătui prin politică, curați și naivi, „idealiști“

Emil CIORAN

... reproșul cel mai grav pe care am avut îndrăzneala să i-l aduc a fost că s-a ocupat de religii fără să fi avut un spirit religios. Niciodată nu am abordat subiectul acesta deschis, dar nu încap în doială că rezervele mele mai mult sau mai puțin explicite asupra unui punct atât de important nu aveau cum să nu-i displace. Să fi fost vorba de o obiecție întemeiată? Să spunem că era mai degrabă o ipoteză care degenerase în convingere. Cu câteva săptămîni înainte de a ne părăsi, a răspuns unui ziarist care-i amintea de reproșul meu, într-un interviu, că atitudinea lui față de religie nu era cîtuși de puțin aceea a unui savant. „Mă străduiesc să înțeleg“, spunea el. Fără îndoială, dar savantul nu face altceva. Iar dacă îi înțelegi pe toți zeii, înseamnă că nu te interesează cu adevărat nici unul. Un zeu trebuie adorat sau blestemat. Nu poți să îi închipui pe Iov erudit.

cum li se mai spunea, hotărîți „să ducă lumina“ la sate sau prin țiguri uitate de Dumnezeu și să rămînă acolo pentru tot restul vieții, luptînd împotriva malariei, ajutînd să se facă dreptate, clădind școli.

Evident, mitologia aceasta studentească nu era pe de-a întregul inventată din lecturile mele. Făcea parte din spiritul vremurilor de atunci, o regăseam în literatura postsămănătoristă, în revistele pe care le citeam, în foile studentești. Eu însă o elaborasem neconștient, introducînd elemente noi: bunăoară, personajul studentului surmenat, amenințat de nebunie, dar neîndrăznind să-și întrerupă lucrul pentru că tot i se părea că se află în pragul unei „descoperiri“ care ar fi revoluționat gîndirea omenească...

În noaptea de Ajun 1925, am fost să cîntăm colinde de Crăciun la Palat, la Mitropolie și la cîțiva profesori. La Palat, Regele Ferdinand și Regina Maria s-au întreținut cu fiecare din noi, în timp ce lacheii în livrele aurite ne îmbiau, pe tăvi somptuoase, cu felii de cozonac și vin alb în pahare ieftine de sticlă verde. Regele Ferdinand se oprea în fața studenților și le întreba, pe rînd, ce studiază: „Interesant, interesant!“ repeta el.

La Mitropolie, ca și la celelalte gazde, am fost ospătați din belșug, și, în preajma plecării, cineva îl căută discret pe casierul Centrului și îi înmînă un plic. O parte din banii strînși în noaptea aceea erau mai dinainte destinați petrecerii noastre într-o cîrciumă. Au mai venit și alți colegi și am rămas pînă aproape de dimineață, bînd, mîncînd, dar mai ales cîntînd, și nu numai colinde de Crăciun. Eram vreo patruzeci – cincizeci de studenți și studențe, așezați la mai multe mese lungi de lemn, sub plafonul jos și afumat – și ne bucuram că ne aflăm împreună în această cîrciumă ascunsă între troienele de zăpadă. Eu, îndeosebi, eram fericit. Mi se părea că trăiam, în sfîrșit, „viața studentească“ pe care atîta o jinduisem. Mi se părea că totul în jurul meu este „nou“ față de distracțiile noastre de altădată, din liceu. Prezența fetelor transforma această petrecere într-o dramaturgie inepuizabilă. Totul devenea posibil alături de o studentă: idilă, pasiune, aventură, amicitie; *Vechiul Heidelberg*; viața legendară a primilor studenți români de la începutul secolului al XIX-lea. Simțeam că, cel puțin, nu voi regreta că n-am trăit „viața de student“. În noaptea aceea, am băut mai mult ca de obicei, am sărutat fetele, am învățat să îndrăznesc.

Pe atunci, tinerii învățau să îndrăznească mai ales în sălile de cinematograf. În iarna aceea, am fost și eu de nenumărate ori la cinematograf, mai ales cu Thea. Și tot cu ea îmi plăcea să rămîn ceasuri întregi în penumbra mansardei. Dar, în afară de o puternică atracție fizică și mare simpatie

Lucrări citite asupra Religiei misterice

- N. Turchi: *Fontes historiae mysteriorum* (1923)
- N. Turchi: *Le religioni misteriosofiche del mondo antico* (1923)
- E. Rohde: *Psyche* (2^{ed.} 1922)
- J. Reinach: *Le cultes, mythes, religions*, nr. 2 p. 3 (1905-1907)
- M. Pagliari: *Misteri pagani e mistero cristiano* (1920)
- R. Reitzenstein: *Die hellenistischen Mystik und Religionen* (2^{ed.} 1926)
- R. Pettazzoni: *La religione nella Grecia antica* (1921)
- " " *I Misteri* (1921)
- " " *Le origini dei Kabiri nelle isole del mar Ionio* (1917)
- A. Moret: *Mystères égyptiens* (1911)
- A. Ormrod: *Prolegomeni alla storia dell'età apostolica* (1921)
- V. Marchiro: *Zagreus (Studi sull'Orfismo)* (1920)
- " " *Orfismo e Gnosticismo* (1922)
- " " *La villa dei misteri in Pompei* (1924)
- " " *Orphica* (1918)
- " " *Dionysiaci* (1918)
- " " *Orfismo (Nuovi studi sull'Orfismo)* (1922)
- G. Meyer: *Geschichte des Altertums*, II, p. 734-744

Prima din cele trei pagini cu titlurile lecturilor lui Mircea Eliade asupra Religiei misterice

umană, Thea nu mi-a inspirat nici un fel de sentiment. Uneori, credeam că aș putea să mă îndrăgostesc de Ica. Dar, de cîte ori ușa mansardei se deschidea și auzeam pașii ușori ai R[icai], risul ei scurt, grav și senzual, simțeam cum începe să-mi bată inima. R[ica] avea obiceiul să vină la intervale destul de rare, dar întotdeauna pe neașteptate și sub pretexte neverosimile: să-i împumut cinci lei pentru tramvai sau să-i descifrez cîteva titluri grecești sau să mă roage să-i cînt la pian tangoul ei favorit, *Jalousie* (și atunci trebuia să coborîm din mansardă, evitînd să dăm ochii cu părinții, să ne închidem repede în salon, unde, ca să nu observe mama că am venit numai pentru *Jalousie*, eram nevoit să încep cu alte bucăți...)

Despre Mircea Eliade

Joseph M. KITAGAWA

In toate fazele vieții sale Eliade a nutrit un puternic sentiment de „îndatorare“. Despre părinții săi, el spunea că „Le datorez foarte mult... Ei mi-au permis să fac tot ce mi-am dorit: să vizitez Italia, să cumpăr tot felul de cărți, să studiez ebraica și persana. Mi-au acordat o libertate enormă“ (*Ordeal by Labyrinth*). Până la sfârșitul vieții, el a continuat să se simtă îndatorat prietenilor săi din școala primară și cea secundară, colegilor din anii studenției și mai ales profesorilor lui. Lista de prieteni și colegi față de care Eliade se simțea îndatorat este lungă și îi include pe intelectualii ce făceau parte din grupul Criterion, pe o seamă de specialiști europeni și nord-americani în istoria religiilor, precum și numeroși orientaliști, etnologi, psihologi și oameni care îi fuseseră studenți.

Întrețesută cu acest sentiment de îndatorare era convingerea sa că avea vocația sintezei. El scria la un moment dat că: „Mă consider a fi o sinteză: tatăl meu era moldovean, iar mama era olteancă... Am moștenit tradiția tatălui și bunicului meu, care era țaran. Sint foarte mândru să pot spune că, în familia mea, eu fac parte din a treia generație care poartă pantofi...“ (*Ordeal by Labyrinth*). Eliade menționa adesea faptul că, în timp ce se afla în India, a devenit conștient de originea sa europeană. Acea călătorie i-a permis să discearnă faptul că atât cultura românilor, cât și cea a indienilor și altor popoare au rădăcini neolitice comune, universale. Eliade considera că menirea sa era de a descoperi o metodă de sintetizare, integrare și reevaluare a acestor variante, nu pentru a le reduce la o asemănare artificială, ci pentru a orîndui și integra diferitele sisteme de gândire și tradiții culturale și religioase într-o broderie delicată de armonie creatoare. Așa cum spunea el: „Eram descendent și moștenitor al unei culturi care... constituie un pod între două lumi: eram occidental pentru că limba română și multe dintre obiceiurile noastre provin din civilizația romană, dar în același timp făceam parte dintr-o cultură influențată de Orient și înrădăcinată în epoca neolitică... Am profitat de pe urma acestor daruri pe care le-am primit pentru simplul fapt că m-am născut acolo unde m-am născut“ (*Ordeal by Labyrinth*). El considera că era de datoria sa să consemneze eforturile sale de sintetizare spre binele generațiilor următoare de pelerini.

Eliade a folosit două concepte centrale în eforturile sale de sintetizare, sau integrare, anume „sacru“ (sau, mai precis, dialectica sacrului) în cazul lucrărilor științifice și „dragostea“ în cazul celor literare, iar geniul său a constatat în perceperea legăturii dintre aceste două concepte. El își amintea că, deși familia sa era credincioasă, el însuși s-a simțit mai curînd atras de filozofie decît de religie. El și-a dat însă seama că destinul uman (și condiția umană în viața pămînteană) nu putea fi înțeles în termeni filozofici fără a fi luată în considerație experiența religioasă a omenirii. În urma călătoriilor sale în Orient și Occident, Eliade a devenit convins de existența revelației primare dăruită omenirii la începutul timpurilor.

Conform concepției lui Eliade despre structura cosmică a hierofaniei, „sacru“ se manifestă prin profan și este camuflat de profan. Ființele umane, spunea el, chiar și occi-

dentalii, care au trăit nu numai prima, ci și o a doua „izgonire din Paradis“, dispun de o amintire vagă a sacrului (realului), care a fost transmisă, oricît de imperfect, prin mituri, simboluri și ritualuri sau prin anumite genuri de creații artistice (drept dor nostalgic de Paradis). Astfel, toate civilizațiile dispun de legende care descriu începutul lumii, acesta fiind motivul pentru care oamenii se simt atrași de simbolurile centrului cosmic (*axis mundi*). Chiar dacă nu există dovezi empirice pentru dialectica sacrului, care, foarte adesea, implică contradicții aparente (*coincidentia oppositorum*), menirea istoriei religiilor este de a cerceta omenirea dintr-o perspectivă internă prin construirea unei hermeneutici proprii, altfel spus, printr-o căutare sistematică a înțelesurilor. Eliade credea în creativitatea hermeneuticii pentru că acest efort „de a descifra revelațiile prezente în oricare creație religioasă – ritual, simbol, mit, personaj divin – în scopul de a-i discerne semnificația“ îmbogățește persoana cercetătorului. În plus, hermeneutica „dezvăluie anumite valori care nu sînt evidente la nivelul experienței directe“ (*Ordeal by Labyrinth*).

Pentru Mircea Eliade, activitatea beletristică nu constituia un divertisment. El a continuat tradiția română conform căreia savanții erau adesea și literați, iar necesitatea de a scrie s-a manifestat în cazul său foarte timpuriu. Așa cum a afirmat în repetate rînduri, un lucru important pentru el era păstrarea echilibrului spiritual prin oscilații între condiția diurnă a spiritului (raționalismul gândirii științifice) și condiția nocturnă a acestuia (aspectul mitologic al imaginației și fanteziei). El considera că dualismul vocației sale constituia un element esențial al destinului său. În India, el a învățat un lucru important: așa-zisul *objet d'art* nu era ceva ce se cerea atîrnat pe perete, ci ceva care trebuia integrat în viața cotidiană a individului. Oamenii trăiesc într-un univers care este întotdeauna un univers religios al imaginației și simbolismului. În același timp, destinul omului implică conviețuirea cu fenomene miraculoase, mistice, fantastice, însoțite de ceea ce Eliade numea „teroaarea istoriei“. S-ar putea ca această convingere să constituie motivul pentru care multe dintre romanele sale au drept temă principală timpul.

Este demn de reamintit faptul că, pentru Eliade, lumea imaginației literare era foarte reală, chiar dacă era de o altă natură decît lumea vieții cotidiene. „În momentul în care încep să lucrez la un roman“, spunea el, „între într-o lume cu o structură temporală proprie, o lume în care raporturile mele cu cei care o populează sînt de ordin imaginar, nu critic“ (*Ordeal by Labyrinth*). El lăsa adesea impresia că putea „vedea“, într-un sens aproape concret al cuvîntului, textura raporturilor dintre oameni și a conflictelor ce caracterizează labirintul vieții pe pămînt. Într-un fel, ca savant, Eliade insistă, pe de o parte, asupra realității sacrului, în ciuda deghizării profane a acestuia, iar pe de alta, ca scriitor, el intuia realitatea dragostei ca fiind o „amintire din Paradis“, cum o numea Virgil Ierunca. De aceea, în multe romane ale sale, dragostea nu-și poate găsi împlinirea pe pămînt și este strîns legată de moarte, care este o altă temă tratată frecvent de Eliade. La fel cum re-

cunoașterea sacrului îi ajută pe oameni să discearnă structura revelației primare („orice amintire este o amintire despre originea lumii”), tot astfel dragostea autentică purifică erotismul senzual și permite ființelor umane să întrezărească un crîmpei din înțelesul transuman al vieții.

Cînd Eliade a venit la Chicago, în 1956, el se apropia deja de vîrsta de 50 de ani și era un savant recunoscut în lumea întreagă; lista cărților și articolelor publicate de el era impresionantă. În mod firesc, studenții l-au tratat cu o venerație nețărmurată, dar aveau să descopere curînd cît de binevoitor era acest savant ilustru. El și-a împărțit multă vreme timpul între Chicago și Paris, pîndînd la Chicago doar toamna și iarna. Programul său zilnic se deosebea mult de cel al americanului obișnuit. El lucra pînă în zorii zilei și dormea apoi pînă tîrziu. De asemenea, lua mesele mult mai tîrziu decît la orele obișnuite. El nu a folosit niciodată un aparat de fotografiat și nu a condus niciodată un automobil. De asemenea, nu citea ziare. „Ele nu conțin decît vești proaste”, îi explica el unui reporter al publicației *People Weekly*. În același articol putem citi următoarele: „Eliade este tipul clasic de pedagog care fumează pipă și este lipsit de simț practic: El nu a învățat să scrie la mașină, preferînd să scrie ciornele cu creionul, iar versiunile finale, cu stiloul...” „El și soția sa au fost invitați o dată la o premieră de către o balerină renumită care locuia la New York. Ei au chemat un taxi la locuința lor din Chicago și i-au arătat șoferului adresa teatrului, tipărită pe invitație. „Doriți să mergeți cu taxiul pînă la New York?”, a întrebat acesta surprins. Eliade a aruncat o privire mai atentă pe invitație și a trebuit să admită că era vorba de o adresă newyorkeză.

Studenții s-au obișnuit curînd să-l vadă pe acest „cărțurar medieval rătăcitor” pășind îngîndurat în drum spre casă, sălile de cursuri și bibliotecă. În buzunar, el avea întotdeauna o rezervă de alune pentru veverițele din parcul universității. La puțină vreme după sosirea sa la Universitatea Chicago, un profesor de antropologie l-a întrebat ce anume îl impresionase cel mai mult în Statele Unite pînă atunci, iar el a răspuns: „Veverițele”. Eliade era convins că, înaintea „izgonirii din Paradis”, așa cum susțin scripturile ebraice, oamenii „trăiau în pace alături de sălbăticiuni; ei înțelegeau limbajul jivinelor și vorbeau cu ele prietenește”. Pentru el, veverițele erau o amintire a acelui sindrom paradisiac.

Unul dintre puținele lucruri cu care Eliade nu s-a obișnuit la Universitatea Chicago a fost lipsa asistenților. Nu lipsa lor în sine îl deranja, ci faptul că el trebuia să petreacă prea mult timp cu studenții care purtau discuții asupra notelor după examene, încercînd să le îmbunătățească. Eliade, care era foarte zgîrcit în privința timpului ce-i stătea la dispoziție, a adoptat în cele din urmă un sistem menit să-l elibereze de această povară: el dădea note mai bune decît cele meritate. Desigur, studenții au fost și ei încîntați de această inovație.

Pe de altă parte, atunci cînd era pasionat de o idee, Eliade pierdea simțul timpului. O dată, în vremea șederii sale în Japonia, el a ținut, printre altele, o prelegere în localitatea Sendai, care se află în nordul țării. După prelegere, el a fost însoțit la gară de către un grup de profesori și cîțiva admiratori din rîndurile studenților. În Japonia, trenurile circulă cu mare punctualitate, dar în acea zi orarul nu putuse fi respectat din cauza unei furtuni care avusese loc în munți. Gazdele l-au invitat pe Eliade în cafeneaua gării, unde urmau să aștepte venirea trenului, unul dintre studenți rămînînd pe peron ca

să-i poată anunța din timp de sosirea acestuia. Studentului i-a fost însă imposibil să întrerupă șirul discuției care se înfiripase în cafenea, așa încît trenul a plecat și a plecat fără Eliade, care a trebuit să recurgă la un alt mijloc de transport pentru a se întoarce la Tokio.

A trecut o vreme pînă cînd studenții săi s-au obișnuit cu ideea că Eliade era atît savant, cît și om de litere. Deși el predă într-o engleză fluentă, majoritatea lucrărilor sale științifice erau scrise în franceză, iar romanele, piesele și jurnalele, în română. Multe dintre aceste lucrări fuseseră traduse în franceză, italiană, spaniolă, germană și japoneză înainte de a fi traduse în limba engleză. Astfel, studenții care cunoșteau una sau mai multe dintre aceste limbi aveau avantajul de a descoperi mai ușor cele două vocații ale lui Eliade, știința și beletristica, ambele fiind, cum spunea el, esențiale în efortul său de a discerne „adevăratele visuri ale omenirii”.

Mircea Eliade ne-a lăsat un număr mare de lucrări științifice și literare scrise în diferite limbi. Printre cele care au fost traduse în limba engleză se numără studii sistematice (*Patterns in Comparative Religion*), studii istorice (*A History of Religious Ideas*, în trei volume), monografii (*Yoga, Shamanism, Australian Religion*), eseuri (*The Forge and the Crucible, The Myth of the Eternal Return, The Sacred and the Profane, Myths, Dreams and Mysteries, Images and Symbols, Mephistopheles and Androgyne*), cel mai important roman al său (*The Forbidden Forest*) și nuvele (*Two Occult Stories, The Secret of Dr. Honigberger și Night in Serampore, The Old Man and the Bureaucrat*).

Multe dintre lucrările lui Eliade tratează tema tehnicii, de la tehnicile psihofizice ale yoghismului pînă la interpretarea șamanismului ca tehnică arhaică de extaz. Pe Eliade îl interesau metalurgia, alchimia și agricultura ca tehnici de descoperire a înțelesurilor ascunse ale universului. Așa cum observa cu multă perspicacitate Claude-Henri Rocquet, pentru Eliade, istoria religiilor, în special aspectele ei hermeneutice, posedă toate atributele tehnice ale unei discipline izbăvitoare sau eliberatoare (*Ordeal by Labyrinth*). La fel, Eugen Simion este de părere că, pentru Eliade, literatura avea o forță mîntuitoare, ea fiind un fel de tehnică de autenticizare în conformitate cu vocația cosmică.

Eliade însuși susținea că procesul creației literare poate fi considerat drept un instrument de cunoaștere: „Există o analogie structurală între universul înțelesurilor dezvăluite de fenomenele religioase și mesajele relevante exprimate în scrierile literare” (*Criterion*). El era de asemenea convins că omenirea, chiar în lumea [de]sacralizată a zilelor noastre, merită mai mult decît pozitivismul științific propagat frenetic în cercurile academice occidentale. De-a lungul celor 79 de ani ai pelerinajului său în această lume, Eliade a aprofundat înțelesul cuvîntului „martor”: „... martor al unei anumite concepții despre lume – concepția omului ca ființă religioasă – și la încercarea de a-i ajuta pe contemporanii noștri să descopere înțelesul și valoarea acesteia...” (*Ordeal by Labyrinth*). El era convins că îi rămăseseră încă multe lucruri de făcut, dar oare ne putem îndoi că spiritul său, eliberat de povara labirintului vieții, se apropie acum de acel centru al înțelesului vieții către care s-a îndreptat de-a lungul întregului său pelerinaj pămîntean?

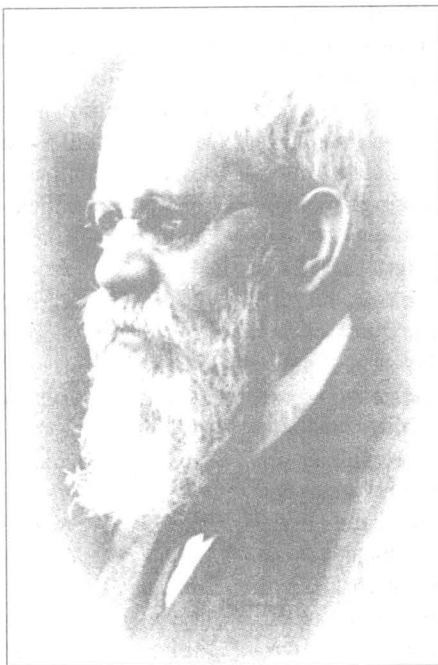
Doctorul Gaster

Mircea ELIADE

Bătrânul și de mult ilustrul savant, Dr. Moses Gaster, i-a dăruit Bibliotecii Academiei Române colecția sa de manuscrise și cărți vechi românești. Sunt peste două sute de rarități bibliografice, multe din ele adunate de Mihai Eminescu și cumpărate apoi de savantul doctor Gaster. Pe temeiul acestor manuscrise și cărți vechi a publicat M. Gaster lucrarea sa din tinerețe, *Literatura română populară* (București, 1882), care, împreună cu al doilea tom din *Cuvente den betrani* al lui Hasdeu, alcătuia până mai deunăzi singura monografie critică și completă asupra literaturii române scrise; până mai deunăzi, adică până în 1929, când profesorul Cartoian a dat la lumină primul volum din lucrarea sa de sinteză, *Cărțile populare în literatura românească*. Aceeași bogată colecție personală a folosit-o și la alcătuirea *Crestomației române* (Leipzig, 1891).

Doctorul Gaster a plecat din țară în 1885. S-a stabilit de-atunci la Londra, unde a ajuns rabinul Comunității Israelite. În anul acesta a împlinit 80 de ani, căci s-a născut în 1856. A fost contemporan și a cunoscut îndepărate generația de scriitori și savanți români ai Independenței. A cunoscut pe Eminescu, de la care a cumpărat o bună parte din manuscrisele și cărțile vechi care se vor întoarce zilele acestea în țară și vor fi depuse în Biblioteca Academiei Române. A cunoscut pe Odobescu, a cunoscut mai ales pe Hasdeu, la revista căruia („Columna lui Traian“, 1876 – 1877) colabora încă din timpul când își pregătea doctoratul la Breslau. De acolo trimite Gaster *Câteva rectificări la etimologiile grece, turce și maghiare ale lui Rösler* („Columna“, 1876, pp. 521 – 524); *Başkert = București?, fântâne arabe pentru istoria română* („Columna“, 1877, pp. 244 – 247); o recenzie la *Dictionnaire turc-arabe-persan* al lui Zencker (pp. 298 – 300); un comentariu la un studiu comparativ al lui Ispirescu (pp. 447 – 449). Tânărul savant dovedea de pe atunci o prodigioasă erudiție lingvistică și folclorică. De la Hasdeu învățase să aprecieze importanța limbilor slave și orientale pentru înțelegerea istoriei românești și balcanice. Pregătirea sa lingvistică i-a fost de un mare folos după ce ne-a părăsit. Gaster a uluit lumea științifică din Apus prin mulțimea și varietatea limbilor pe care le stăpânea. Căci, deși s-a specializat apoi în limbile semite, putea folosi în cercetările sale de folklor comparat toate limbile slave și romanice, limbile clasice, limba turcă, persană, arabă, limbile germanice...

Este semnificativ faptul că Moses Gaster debutează în revista antisemitului Hasdeu. Tot atât de semnificativ ca și faptul că singurul asistent-conferențiar pe care și l-a ales Hasdeu a fost Lazăr Șăineanu, un erudit evreu. Este drept că, după

ce a publicat *Literatura populară română* – unde afirma că unele basme și legende populare românești își au izvorul în legendele biblice – Gaster s-a răcit de Hasdeu. În scrierile lui Hasdeu de după 1882, se întâlnesc multe înțepături împotriva lui Gaster. Dar nu știu dacă marele antisemit s-a bucurat într-adevăr de expulzarea rivalului său. Prietenia lui Hasdeu pentru elevul și asistentul său Șăineanu – cel puțin până la penibilul episod din 1900 – alcătuiește una din paginile cele mai frumoase din viața marelui enciclopedist și antisemit. Dealtfel, fie spus în treacăt, nu știu dacă vreun bancher sau arendaș evreu a fost expulzat în epoca dintre 1870 – 1916. Au fost însă siliți să plece trei mari savanți evrei: Gaster, Șăineanu, Tiktin. Toți trei și-au cucerit un renume european. În anii când noi primeam fel de fel de negustori galițieni – am izgonit trei

capacități de mare clasă europeană...

Lazăr Șăineanu a abandonat studiile sale de folklor românesc, dedicându-se – cu cât succes, o știe astăzi toată lumea – dialectologiei franceze și lingvisticii generale. Doctorul Gaster nu și-a părăsit însă niciodată cercetările începute în tinerețe. Este adevărat că s-a preocupat mai mult de sectele iudaice și de literaturile apocrife. A editat și a tradus texte ebraice.

În cele trei mari volume de *Texts and Studies* (1931) și-a adunat aproape tot ce rămăsese îngropat în vechi reviste de folklor și lingvistică. Un volum întreg e ocupat numai de texte ebraice. *Cartea despre Samariteni* (London, 1925), *Asatirul sau Cartea samaritană despre tainele lui Moise* (London, 1927), precum și traducerea mai veche a *Cronicilor lui Jerahmeel* (London, 1899) – au făcut din doctorul Gaster o autoritate în tot ce privește literatura eretică și apocrifă iudaică. Dar iubirea sa pentru începuturile scrisului românesc și folklorul românesc – n-a încetat niciodată. A continuat, și după plecarea din țară, să dea seama despre publicațiile românești în „Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der Rumänischen Philologie“. În 1901, colaborează la *Grundriss-ul* lui Gröber cu o *Rumänische Literatur*. În 1915 publică frumoasa carte: *Roumanian Bird and Beast. Stories* (London). În sfârșit, zilele acestea apare în colecția îngrijită de profesorul Cartoian și editată de „Scrisul Românesc“ – o culegere din scrierile lui Anton Pann.

Îmi aduc aminte de un articol scris de mult de d. Em. Bucuța, în care povestea o vizită la Dr. Gaster, la Londra. Trecură numai câțiva ani de la război. Domnul Bucuța admira bogata colecție de manuscrise și cărți vechi românești; se gândea, cu melancolie, că ochii obosiți ai bătrânului savant nu se vor mai opri asupra rândurilor migălos și evlavios scrise cu

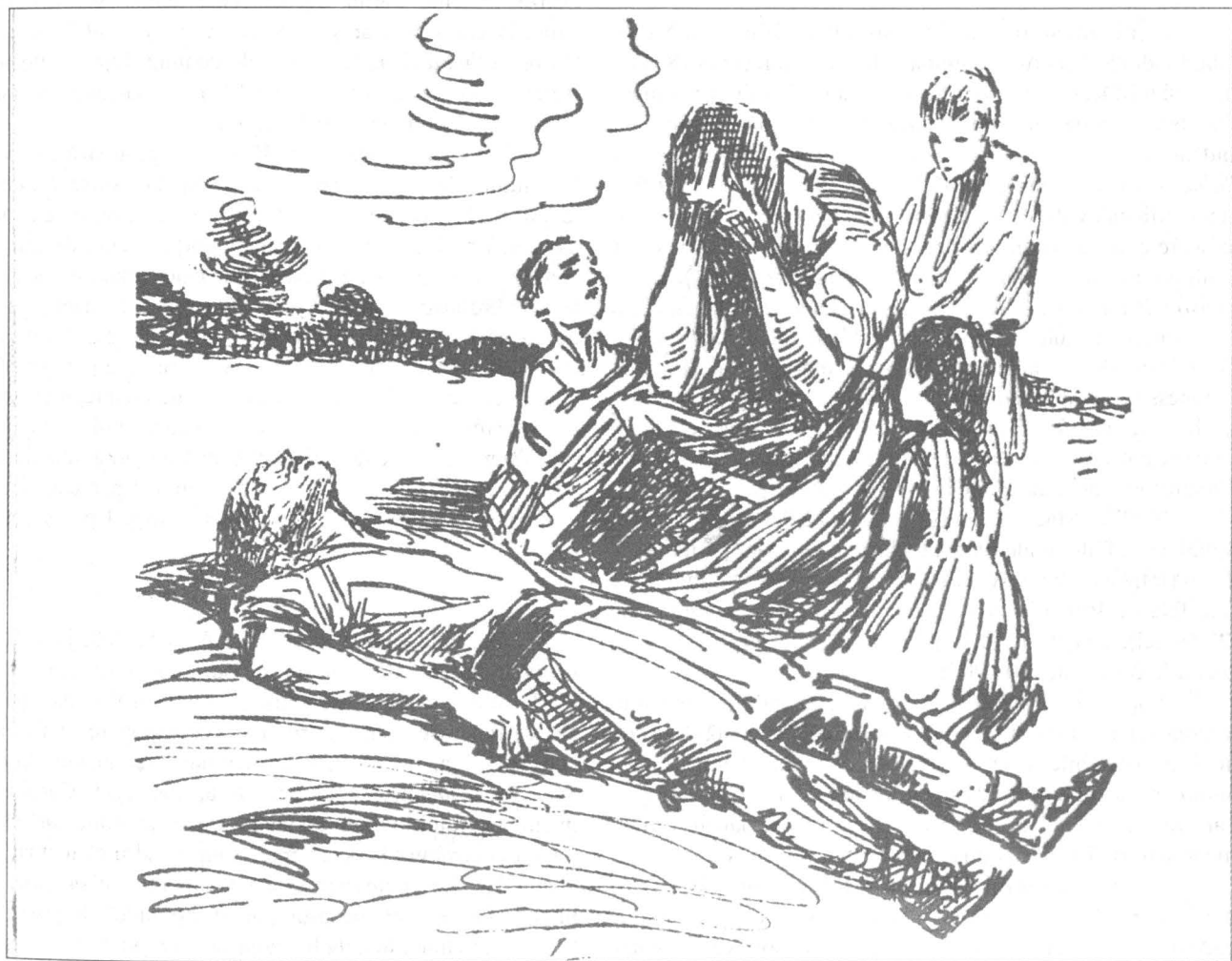
sute de ani în urmă; se întreba dacă această comoară se va întoarce cândva în țară și dacă doctorul Gaster va putea vreodată uita jignirea de acum cinzeci de ani... Iată că astăzi colecția de manuscrise și tipărituri vechi se întoarce în țară. Și doctorul Gaster a uitat jignirea, căci și-a închinat o parte din ultimele sale puteri editării unui clasic român: Anton Pann. Evenimentul e prea important, ca să nu fie subliniat și comentat.

Mai rămân însă o sumă de lucruri de făcut. Și pentru mângâierea doctorului Gaster, și pentru folosul nostru. Am putea cunoaște de la Dr. Gaster foarte multe amănunte care privesc deaproape generația Independenței. Numai el ne-ar

putea spune lucruri interesante despre un Odobescu, un Hasdeu și poate chiar Mihail Eminescu. La vârsta patriarhală pe care o poartă atât de glorios – optzeci de ani – poate ar fi greu pentru doctorul Gaster să mai vină până la noi. Dar ar trebui delegat un tânăr isteț de la Legația noastră de la Londra, să adune de la el toate informațiile despre generația Independenței.

Îmi îngădui o indiscreție. Îmi îngădui să citez dintr-o scrisoare a lui M. Gaster, trimisă de la Londra în 12 mai 1936, câteva rânduri: „Mi se pare că era ceva firesc ca biblioteca mea să se întoarcă în țară printr-un nepot al meu. S-a potrivit foarte bine. Și acum, să le fie norocul acolo unde sunt!”...

Texte și imagini reproduse din: Mircea Eliade, *Contribuții la filosofia Renașterii. [Itinerar italian]*, texte îngrijite de Constantin Popescu-Cadem, prefată de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Revista de Istorie și Teorie literară, Supliment anual, nr. 1/1984, pp. 88 – 90, 95 – 97; Mircea Eliade, *Memorii (1907 – 1960)*, ediția a II-a revăzută și indice de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1997, pp. 104 – 109, 112 – 113; „Caiete critice” nr. 1 – 2/1988, pp. 59 – 63, 66; „Vatra” nr. 6 – 7/2000, Târgu Mureș, pp. 55 – 56; Mircea Handoca, *Mircea Eliade. O biografie ilustrată*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004; *M. Gaster în corespondență*, Editura Minerva, București, 1985.

Nicolae Vermont – *Ioane, Ioane, ai cerut pământ*

CENTENAR 1907

Reproduceri în paginile 12, 27, 32

Bucureștii de altădată

Arhive bucureștene

Alexandru Ch. Tell

Georgeta FILITTI

Istoricii rămân o comunitate profesională norocoasă pentru că materia primă cu care lucrează – arhivele – oferă în permanență un nebănuit tezaur de informații, în cele mai diverse domenii. Dacă la prima vedere un nume nu spune mare lucru, legăturile de rudenie, elementele de viață cotidiană, instituțiile amintite, adresele, datele de stare civilă reconstituie ori completează un univers social de mare valoare istorică.

E și cazul arhivei de față, păstrată la Biblioteca Națională, fondul St. Georges. Paulina Tell se căsătorește în 1876 cu dr. Ștefan Măcescu. Cei doi fac cumpărături la diferite magazine bucureștene cu firme dintre cele mai năstrușnice, nu totdeauna scrise într-o românească corectă: V. Racoviță, *La Chinezu*, str. Lipscani 29 (1/2 l rom „Jamaica“, cu 1,50 fr.); Jacob Michalowitz et fii, *La mielul d'Aur*, str. Lipscani 66 (cowore mari de salon „de pres l'entrée în diferite“ și „lether gloth americaine“ – adică haine americane de piele!). De la *Maison Briol* din „Han Crezzulesco Bucharest“, „marchesa Tell“ cumpără „une robe de faille blanche“ de 280 fr. La *Câinele negru*, magazin fără adresă pe notele de plată, ținut de I. Onessa, se aprovizionează în repetate rânduri cu ulei, terebentină, pământ roșu, pământ galben și măsline. De la G. Dobriceanu (*Au Gourmet*, rue Mogoschoi no. 40, vizavi du Théâtre) ia brânză de Penteleu pentru 1,55 fr.

Familia Măcescu locuia în casa Făgărășanu a Eforiei Spitalelor Civile, unde plătea o chirie de 650 lei pe jumătate de an (între Sf. Dumitru și Sf. Gheorghe). În 1880, obligațiile sale față de Primărie priveau: taxa pe căile de comunicație (22,50 lei), patenta (150 lei), zecimile județene (17,15 lei), zecimile comunale (102,90 lei).

Soția lui se implică în acțiuni caritabile privind ajutorarea veteranilor din războiul pentru independență. Ea scrie unui „respectabil nene“ în Oltenia, cerându-i bani: „Adu-ți aminte de acei nenorociți care au realțat renumele român prin vărsarea sângelui lor... ar fi injust ca tocmai dânșii, ultimii încoronatori ai victoriei noastre belice să fie părăsiți...”

În 1891 doctorul Măcescu încetează din viață și pe patul morții îi spune soției: „Măine nu ai om. Sărută-mă cadavru“, după cum relatează aceasta în scrisori către rudele Magheru din Oltenia. Văduva primește o pensie de 62 lei; pe decizia de pensionare iscălesc C. Dâmboviceanu, C. Bălcescu, Vârnăv, D. Brătianu. Ea continuă să facă cumpărături la St. Focănescu, „adevăratul furnizor al Curții Regale. Cordonier pentru dame“, de unde își procură „botine flanel“ de 120 lei. De la J. Wappner, succesorul lui Marcus Littman – fără adresă – pentru care primește un „Memorandum“ de 100 lei, ia o lampă de suspendat completă cu petrol. Se implică, asemeni

multor femei din epocă, în acțiuni caritabile (la *Căminul românesc*. Societate pentru protecția fetelor; Societatea *Aco-perământul Maicii Domnului* din palatul Ghica Tei, unde funcționa și un seminar monahicesc; *Societatea Ortodoxă Națională*, care inaugurează „grădina de copii din Dușumea“, str. Eminescu nr. 30). La festivalul artistic din 1911 al acesteia din urmă programul cuprinde muzică de Schubert, Mozart, Denza, Puccini, Carini, Weber, Vieuxtemps, Verdi, Leoncavallo, Beethoven. Dar și Alecsandri (*Concertul în luncă*) și Coșbuc (*Nunta Zamfirei*) „zise de doamna Lucia Calomeri“. Bufetul oferă: ceai complet (1,50 fr.). tizana-șampanie (sic!), 2 fr., pâine cu foie gras (0,50 fr.) etc.

Tot în arhiva Paulinei Măcescu se păstrează prospectul Institutului de domnișoare al Societății Ortodoxe Naționale. Iată trusoul adus de fete în 1912: 1 rochie cenușie de iarnă cu jachetă, 1 rochie cenușie de vară, 2 șorțuri negre de cașmir, 1 jachetă cenușie de iarnă, 1 pălărie de paie, 1 pălărie cenușie de fetru, 1 broboadă cenușie de lână, 1 pereche de mănuși cenușii de piele, 1 casetă pentru lucru. Lenjerie: 6 cămăși de zi, 6 cămăși de noapte, 24 batiste, 6 șervete masă, 6 per. pantaloni, 12 per. ciorapi, 6 fuste albe, 4 capoate de noapte, 6 prosoape, 8 cearceafuri, 6 fețe pernă, 6 tulpăne, 1 sac. Apoi 1 saltea (0,80 pe 1,80 m), 2 perne de puf, o plapumă de iarnă, alta de vară, perie de haine, de păr, de dinți și de unghii, 1 per. pantofi ușori de dormitor, 2 per. ghetete negre, 1 per. galoși, 1 per. șoșoni.

* * *

Dosarele care îl privesc pe Al. Ch. Tell, judecător și legionar ardent, dispărut în timpul rebeliunii din ianuarie 1941, rețin, în afara literaturii propagandistice naționaliste, câteva repere ce pot contribui la recompunerea universului cotidian. Așa, de pildă, e consemnat evenimentul *Carmen Sylva la Academie*. La 25 martie/6 aprilie regele Carol I vine în aula înaltului for cultural și declară că „e prima oară când o regină ia cuvântul la Academie. Sunt mândru că tocmai Academia Română poate să înscrie în *Curriculum vitae suae*, încă în ajunul nunții sale de argint, acest fapt unic“. Regina Elisabeta a citit atunci în aulă lucrarea sa *Visul poetului*.

La încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria, din 16 oct. 1922, s-au distribuit „bilete de trotuar“, cu iscălitura posesorului; în fine, în 1930 Jean Orleanu îi trimite o invitație la expoziția sa de acuarele (30 piese, din care 2 reprezentau Sinaia), organizată la Paris, scriindu-i emoționat: „C'est la plus belle action de mon coeur“.

Ca militant convins că trebuie să participe la regenerarea neamului său, Al. Tell scrie, împreună cu M. Polihro-

niade, cartea *Carol I și timpul său* (vol. I, 1937, celelalte 2 vol. anunțate n-au mai apărut). Recenziile laudative reiau limbajul inflammat al autorilor, considerând-o „o carte de căpătâi”. C. Noica scria: „Substanța românească e uneori străină de durată istorică și mai plină de gustul eternității decât te-ai aștepta. Pentru înțelegerea întreg acestui fenomen românesc fiecare dintre cei tineri trebuie să admită că n-a făcut încă destul... Cartea [nu este] decât o pregătire pentru realitățile noastre”. Iar Alex. Constant în „Buna vestire”: „O prospețime, o clari-

tate, o întocmire și mai presus de toate un realism... Tinerii scriu istoria, nu numai o fac”.

Al. Tell se simte dator să se pronunțe și asupra vieții culturale a capitalei. Pe lângă alte instituții de profil (pinacotecă, muzee), el discută absența unei biblioteci municipale. Piesa publicată în continuare de noi după mss. păstrat în arhiva sa (și tipărită, după cum se înțelege, în „Cuvântul”) este în același timp o mărturie ce se poate adăuga la istoria Bibliotecii Metropolitane București de astăzi:

«Biblioteca municipiului București

Să nu-și chinuie zadarnic mintea cititorii „Cuvântului” trudindu-se să descopere unde se poate ascunde această bibliotecă, de existența căreia nu au cunoștință. Biblioteca orașului București nu există până în prezent decât ca titlu al acestui articol și tocmai pentru înființarea ei apar aceste rânduri. Oricât ar părea de rușinos, capitala noastră nu are o singură bibliotecă deschisă tuturor acelor dornici de cultură.

Iată într-adevăr bibliotecile ce se găsesc în București: 1) Biblioteca Academiei Române, accesibilă numai specialiștilor; 2) Biblioteca Fundației Carol I, special înființată pentru studenți; 3) Biblioteca Casei Școalelor, deschisă numai școlarilor; 4) Biblioteca Pedagogică; 5) Biblioteca studențească Maior Brezeanu; 6) Biblioteca studențească Niculescu Dorobanțu; 7) Biblioteca Fundației Voievodul Mihai.

În afară de acestea mai există biblioteci ale fundațiilor culturale, ca biblioteca Ligii Culturale, Biblioteca Ateneului, închisă însă din lipsă de fonduri, precum și altele mai puțin importante.

Din acest tablou se poate constata situația bibliotecilor de specialitate, pentru specialiști, însă nici o bibliotecă pentru public.

Să mai căutăm să mai demonstrăm necesitatea unei astfel de biblioteci și binefacerile sale? Zadarnic. Toată lumea este de acord asupra necesității înființării unei astfel de biblioteci, însă fiecare așteaptă ca altul s-o înființeze.

Cine trebuie dar să ia asupra-și înființarea acestei biblioteci? Statul? În situația actuală fără îndoială că nu i se poate cere. Și apoi statul are asupra-și Biblioteca Academiei,

pe care de bine de rău o subvenționează. Atunci? Primăria orașului are datoria de a îngriji de înființarea unei biblioteci publice pentru cetățenii săi. În occident, în toate orașele, bibliotecile comunale sunt mândria orașului; în Germania se cheltuiesc averi pentru înzestrarea lor iar în America monumentul orașului nu este nici catedrala, nici Primăria, nici o altă clădire, ci Public Library, biblioteca publică a orașului.

Se va invoca lipsa de fonduri, timpurile de criză prin care trecem și alte asemenea clișee. Să coste, oare, așa de mult înființarea unei biblioteci? Să calculăm ce trebuie pentru înființarea unei biblioteci: local, personal și material. În lipsa unui local special și până la construirea lui se poate găsi o clădire în care să se instaleze biblioteca, fără ca chiria să anuleze Primăria. Casa Krețulescu, care, dacă nu mă înșel, aparține chiar Primăriei, ar fi destul

de bună pentru început. Personalul. Prin înlocuirea unora din agenții electorali plasați actualmente la discreție la Primărie, s-ar putea angaja un număr de studenți sau licențiați pentru a îndeplini misiunea de bibliotecari, ca fiind cei mai apti pentru o astfel de ocupațiune, care cere nu numai muncă, dar și pricepere și dragoste a cărții. Rămâne dar elementul cel mai important, materialul, cărțile. Aceasta este partea cea mai importantă și cea mai costisitoare. Cred însă că cu puțină bunăvoință s-ar putea găsi mijlocul de a se realiza și acest al treilea element fără cheltuieli prea mari. În primul rând ar fi contopirea Bibliotecii Casei Școalelor, a Fundației Voievodul Mihai, Maior Brezeanu și înglobarea lor în Biblioteca orașului București. Cu bunăvoința conducătorilor s-ar putea

Biblioteca Metropolitană București
Sediul Central MIHAIL SADOVEANU

obține curtea Bibliotecii Ateneului și a Ligii Culturale, ori la Niculescu Dorobanțu, care în situația actuală nu corespund scopului lor întru nimic, dar care ar fi de mare folos prin înglobarea lor în Biblioteca orașului. Dl. Nicolae Iorga și dr. C. Angelescu, al căror efort pentru culturalizarea poporului nostru este cunoscut, nu s-ar putea da înapoi întru aceasta.

S-ar mai putea obține un bogat material prin trierea bibliotecilor autorităților din capitală căci conțin cărți fără nici o utilitate pentru ele, ce nu au alt rost decât acela de mobilă. Astfel, pentru a nu da decât un singur exemplu, iată ce am găsit în biblioteca secției de notariat a Tribunalului de Ilfov: Dicționarul Academiei Franceze; Viața și operele lui Mirabeau; Istoria Revoluției Franceze de Thiers; Radu Rosetti, Acte și legiuri privitoare la chestia țărănească; Sturdza Scheianu, Chestia țărănească; Dim. Sturdza, Domnia regelui Carol I; S. P. Radian, Din trecutul și prezentul agriculturii române; Garibaldi, Cei o mie; Crătuțescu, Poporul românesc; Convenția de la Paris; Raoul de Pontbriand, Dicționar francez-român; Anuarul statistic al Bucureștilor pe 1896; Penescu, Revoluție și revoluționari; Memoriul fundărei schitului român de la Muntele Athos; Almanahul orfanilor de război pe 1922; Const. Broșteanu, Salinele noastre; Const. Mănescu, Istoricul căilor ferate din România; Verax, La Roumanie et les juifs; Poezii de D. Stoenescu, Bolintineanu, Bolliac, Aricescu; Dicționarul limbii române de Massim și

Laurian, Operele lui Montesquieu; Literatura franceză de Beaugeand; Filologia lui Laurian; Dezbaterile Consiliului Comunal pe 1866 și altele. Se poate dar ușor închipui câte cărți se pot aduna printr-o conștiincioasă triere a tuturor acestor biblioteci.

Un apel adresat publicului, librarilor și autorilor ar putea iarăși completa multe goluri căci să nu se uite că dacă pentru un particular o carte poate să nu aibă valoare, putându-se ușor despărți de ea, pentru o bibliotecă publică deschisă tuturor gusturilor și tuturor nevoilor nu există carte fără valoare.

Prin modificarea Legii depozitului legal s-ar putea obliga toți editorii să depună câte un exemplar din publicațiile lor la Biblioteca orașului București. În afară de toate aceste mijloace, trebuie pe urmă contat pe daniile particularilor, căci nu trebuie să se uite că aproape toate bibliotecile publice ce există astăzi în Țara românească provin din daniile unor Aman, Bibicescu, Xenopol și alți mulți.

Iată dar cum aproape cu noroc și cu multă bunăvoință se poate înființa o bibliotecă demnă de capitala unui stat modern. Domnului Dobrescu, primarul capitalei, care a dovedit în scurtul timp de când conduce destinele acestui oraș multă însuflețire pentru toate cauzele generoase, îi revine datoria de a face tot posibilul pentru ca Biblioteca orașului București să ia naștere».

Francisc Șirato – Făclia adevărului

Patrimoniu

Din colecțiile Bibliotecii Metropolitane București

Direcțiunea Generală a Arhivelor Statului

Publicațiuni istorico-filologice. Texturi și Glose romane între 1550 – 1600

B. PETRICEICU-HASDEU, *Limba română vorbită între 1550 – 1600*

Studiu paleografico-linguistic

Cu observațiuni filologice de Hugo Schuchardt. Tomul I. Typografia Societății Academice Române, București, 1878

Publicațiunea de față nu este o brută colecțiune de documente.

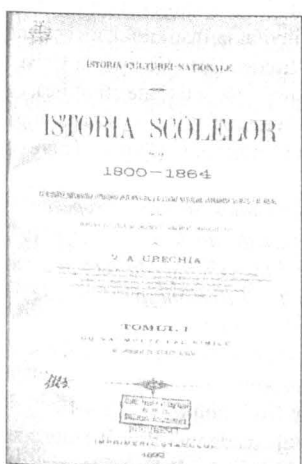
Texturile și glosele n-au fost pentru noi decât un simplu material, cu ajutorul căruia, înlăturând orice teorie apriori, am putut studia în cunoștință de cauză, sub toate raporturile, limba cea vorbită a străbunilor noștri în a doua jumătate a secolului XVI.

Intențiunea autorului a fost de a pune o serioasă temelie analitică pentru filologia și diplomatica română, după cum, pe un teren diferit, dar tot prin analiza cea mai minuțioasă, ne încercasem altă dată de a limpezi, mergând din disecțiune în disecțiune, trecutul nostru național prin Istoria critică a Românilor... (Hasdeu)

Antim IVIREANUL, Mitropolitul Ungrovlachiei 1709 – 1716, *Predice făcute pe la praznice mari*

Publicate după manuscrisul de la 1781 cu cheltuiala Ministeriului Cultelor și al Instrucțiunei publice de prof. I. Bianu, Bibliotecarul Academiei Române. Cu notițe biografice despre Mitropolitul Ungrovlachiei Antim Ivireanul de P.S.S. Episcopul Melchisedec, Tipo-Litografia „Cărilor Bisericesci”, București, 1886

... *Predicele lui Antim sunt unul din cele mai prețioase monumente în literatura noastră bisericească, nu numai pentru că ele sunt singurele în felul lor, căci de la nici un alt prelat românesc din trecut nu avem o lucrare de acest fel, dar și pentru valoarea lor reală, pentru căldura elocinței care adeseori minunează, și pentru frumusețea, bogăția și câteodată chiar eleganța limbii în care sunt scrise. (I. Bianu)*

V. A. URECHIA, *Istoria școalelor de la 1800 – 1864*

Imprimeria Statului, București, 1892

În anul 1889, Academia română a publicat concurs pentru scrierea unei istorii a școalelor noastre, de la începutul secolului al XIX până la 1864.

Cred că ceea ce a îndemnat pe învățatul corp să publice asemenea istorie, este convingerea că aproape toți acei bărbați de Stat, care își propuneau să reformeze instrucțiunea noastră publică și care, dintr-o zi în alta, inundau arhivele ministeriale și parlamentare cu proiecte de asemenea specie, probau, în lucrările lor, o mare ignoranță de tot ce s-a făcut și a existat în țările române, în direcțiunea școlară, în sfera aceasta culturală a României.

Ca material, ca arhivă portativă, pentru luminarea prezentului, a provocat Academia română scrierea ce dau aci.

Prezentată la concursul publicat, în mod anonim, ea a avut onoarea să fie distinsă de Academia română, care i-a acordat premiul Eliad în anul 1890...

IN MEMORIAM – VIRGIL CÂNDEA

16 februarie 2007

In ceas de mari și grele încercări pentru țară, s-a stins Virgil Căndea, minat de o boală necruțătoare. S-a stins cu mintea limpede și luminoasă. Așa mi-a apărut auzindu-l la telefon cu câteva zile înainte de a ne părăsi. Recunoșteam ușor înconfundabilă-i erudiție metodică, bogată în rezultate indubitabile, care i-a fost chemarea, destinul pe acest pământ. România de astăzi a pierdut un sfetnic, poate cea mai strălucită minte a sa de acum. Este o pierdere uriașă și nimeni, nici o instituție importantă de cultură nu a lăsat, cel puțin în ziua înmormântării, steagurile în bernă. Trăim bezmetici în ultimii 16 ani. Niște semidocți nefericiți încearcă să tulbure mințile noastre, îndeosebi ale tinerilor, cu neputințele minții lor răsfrînte în clișee vulgare și primitive, în lozinci imunde despre o generație așa-zis expirată, în premii acordate între ei și reclame despre ei înșiși asemenea celor făcute capacelor de bere. Însingurat între cărțile și manuscrisele sale a trăit Virgil Căndea acești ultimi ani. El m-a îndemnat, pe cîna eram un simplu ucenic, proaspăt absolvent de facultate, să urmez drumul spinos al cercetării în domeniul cărților vechi. Ne revedeam anual în cadrul unei sesiuni științifice dedicată Valorilor bibliofile ale patrimoniului cultural. Înfîlîrile cu el erau ziditoare. A crezut în biruință, s-a zbatut cît i-a fost cu putință în strîngerea mărturiilor românești risipite în străinătate. Își dorea nespuse să pună hotarele hărții spirituale a românității. Cînd am vorbit ultima dată simțeam imperios dorința să-i mărturisesc granițele spiritualității românești reconstituite de mine. Nu puteam merge mai departe fără să-i ascult părerea. A fost ultima binecuvîntare pe care mi-a dat-o. Acum îmi cunosc drumul și, totuși, lipsa lui Virgil Căndea mă cutremură. Nu vorbeam des, dar știam că oricînd îmi poate fi un sprijin în drumul căutărilor mele. Cu toții sîntem acum mult mai singuri. Exclud, evident, mințile cu „burtă la creier” care moralizează astăzi România, pseudo intelectuali din stirpea lui Dincă Gogoșaru. Acești netrebnci i-au

umbrît anii ultimi lui Virgil Căndea și stau și astăzi printre noi păziți de fiara egoismului lor josnic. Savantul i-a ignorat, dar zilele îi erau tulburate. O parte din ceea ce ar fi putut să scrie s-a risipit. Am pierdut noi, dar în primul rînd a pierdut viitorimea. Îi privesc cărțile și le mîngîi. Regret enorm că n-am putut să-i așez în brațe cartea mea despre care îi vorbisem ultima dată. Ar fi fost o rază de liniște pentru viața pe care o mai am de trăit pe pămînt. Acest ceva se cheamă indignare. Sînt mîhnit și dezorientat. Virgil Căndea era un cavaler dintr-o lume apusă. În teza mea de doctorat am contrazis o ipoteză enunțată de dînsul. Și-a apărat propria-i spusă în referat, dar n-a ezitat să voteze pentru magna cum laude.

A crezut în iubirea de țară, în unirea sufletească deplină în cuprinsul hotarelor României, ca să putem spera la salvarea patriei și la o bunăstare materială. Spera să fie trecătoare această etapă a politicianilor primitivi, cu instincte de cioclii grăbiți să-i smulgă țării și cel din urmă inel din deget. Se bucura cînd vedea că trăiesc încă iubitori de țară și de neam sau că există locuri unde prezentul cheamă tradiția surghiunită în fața recunoștinței. Era cauza refugiuului său prin mînăstirile țării. Intrase în viață în liniștea profesiei de bibliotecar.

A lucrat cîțiva ani buni la Biblioteca Academiei Române, oblədui de directorul de atunci, Tudor Vianu. Întotdeauna s-a mîndrit cu titlul de bibliotecar. Sfirșea viața în liniștea mînăstirilor. Iubea mult Episcopia Rîmnicului cu lăcașurile sale și cu biblioteca sa. Cărțile îi erau bucuria sufletului. A intrat în luntrea rîului de uitare, nu fără un zîmbet amar față de lumea nedestelenită, rămasă pe pămînt. Lacrima e felul în care ne exprimăm bucuria, tristețea, dragostea, durerea, mîndria, dezamăgirea, singurătatea, supărarea.

Florin ROTARU

Virgil Căndea s-a născut la 29 aprilie 1927.

Studii liceale (1938 – 1945) și universitare (de drept, 1945 – 1949, filosofice, 1945 – 1949 și teologice, 1951 – 1955) la București; în 1970 a obținut doctoratul în filozofie cu teza: *Filosofia lui D. Cantemir*. A fost șef al Secției documentare la Biblioteca Academiei Române (1950 – 1960), director al Secretariatului Asociației Internaționale de Studii Sud-Est Europene, cercetător științific principal la Institutul de Studii Sud-Est Europene din București, secretar al Asociației „România”, profesor de istoria relațiilor internaționale, istoria culturii, artă religioasă la Facultatea de Drept, Institutul de Arte Plastice „N. Grigorescu”, Facultatea de Teologie, profesor invitat la Institutul Universitar din Neapole, la Institut Universitaire de Hautes Études Internationales din Geneva, la Institut Universitaire d'Études Européennes, la Universitatea din Beirut, la Universitatea din Strasbourg, la Universitatea „La Sapienza” din Roma. Desfășoară o susținută activitate științifică, concretizată în peste 200 de titluri. De numele său se leagă inițierea ediției critice complete a scrierilor lui Cantemir, din care au apărut până acum șase volume. De asemenea, are contribuții privitoare la activitatea marelui umanist român Constantin Cantacuzino (*Stolnicul între contemporani*, 1971).

Opera: *Repertoriul general al bunurilor culturale externe ale poporului român* (3 vol., 1962); *Les études Sud-Est européennes en Roumanie. Guide de documentation* (1966); *Les intellectuels du Sud-Est européen au XVIIe siècle* (1970); *Scurtă istorie a românilor* (1977); *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc* (1979); *Mont Athos. Présences roumaines* (1979); *Mărturii românești peste hotare. Mică enciclopedie de izvoare privind istoria și cultura poporului român* (1991); *Letopisețul Țării Rumânești. 1291 – 1664 în versiunea arabă a lui Macarie Zaim* (1971); *Les icônes melkites* (1969, 1993); *Pagini din trecutul diplomației românești* (1966, în colab.); *Transylvania in the History of Romania* (în colab.). Este traducătorul lucrării lui Francis Bacon, *Noua Atlantidă* (1962), îngrijitorul operelor minore ale lui Dante în traducere română (1971), precum și autorul celui dintâi tratat românesc privitor la *Introducere în documentarea științifică*. A coordonat vol. V din tratatul *Istoria Românilor* (2003). Redactor al revistei „Studii și Cercetări de Bibliologie” (1955 – 1960) și al „Buletinului Asociației Internaționale de Studii Sud-Est Europene” (1963 – 1968, 1988 – 1994). Membru al Academiei Române, al Uniunii Scriitorilor din România, al Comisiei Naționale Române pentru UNESCO, vicepreședinte al Centrului Italo-Român de Studii Istorice de la Milano, „fellow” al Centrului Wilson din Washington, membru al Asociației Istoricilor Americani, al Centrului European de Cultură din Geneva etc.

Omagii – evocări – 2002

Dacă ar trebui să aleg un cuvânt care să definească personalitatea lui Virgil Cândea, aş ezita între *bunătate* şi *înțelepciune*. Ezitarea încheiază dacă acceptăm ideea că, în fond, bunătatea omului este o expresie a înțelepciunii lui şi înțelepciunea nu poate fi, la urma urmei, decât *bună, tolerantă, împăcată* cu lumea din jur şi cu ea însăşi. Aşa-l văd pe acest om învăţat, autor de studii care reprezintă, azi, puncte de reper: un om care a înfruntat bucuriile şi nefericirile vieţii cu bunătate şi înțelepciune. A scris mult şi, cu graţia lui Dumnezeu, va mai scrie, este un medievist eminent, are *temele* lui şi le urmăreşte cu devotament, în ritmuri imprevizibile... A editat pe Cantemir şi a identificat surse noi ale culturii noastre medievale (cu precădere în spaţiul spiritual arab), a

întocmit un repertoriu al bunurilor culturale româneşti aflate în străinătate, în fine, a adus contribuţii esenţiale privitoare la istoria umanismului românesc. Face parte dintr-o familie spirituală care este, azi, pe cale de dispariţie: aceea – i-am zis odată – a *generaliştilor*. Termenul este luat, evident, din medicină. Dar şi acolo, am impresia, *generalistul* cedează locul medicului specialist într-o parte a corpului omenesc, nu al întregului... În cultură, fenomenul este cu mult mai vizibil. Fiecare se pricepe la ceva (la o epocă, un autor, un gen artistic), rar mai găseşti oameni învăţaţi care ştiu să vadă întregul, nu numai partea... Generaţia intelectuală a lui Virgil Cândea a mai avut timpul necesar pentru a cuprinde totalitatea unui fenomen şi a surprinde astfel esenţialul...

N-am o idee clară asupra modelelor lui spirituale, dar, dacă m-aş lua după cărţile pe care le-a scris, modelul generic este umanismul secolelor XVII şi XVIII... ilustrat de Cantemir sau Stolnicul Constantin Cantacuzino. Virgil Cândea aduce în studiile lui şi, poate, în modul lui de a se situa în lumea modernă, curiozitatea şi spiritul de cumpătare a acestor umanişti români, care încercau să descopere lumea şi s-o pună în categorii morale, adăugând dimensiunea teologică...

Virgil Cândea este, pe scurt, un autentic cărturar de viaţă veche şi trăinică, întristat din când în când de tragicomedia vieţii, dar nu doborât. Până şi suferinţa capătă la el, am convingerea, o notă de bunătate şi demnitate...

Eugen SIMION

Lorsque je considère les dizaines d'années écoulées dans mon parcours depuis mon adolescence, et que je revois les visages qui l'ont jalonné, celui de Virgil Cândea émerge au premier rang du respect, de l'admiration et de l'amitié.

Dans les années soixante, René Maheu, Directeur Général de l'Unesco, avait attaché la plus grande importance à une conférence Orient – Occident qui puisse se tenir en Europe Orientale à laquelle des sensibilités du Proche-Orient et des pays slaves complèteraient celles de l'Europe Occidentale.

Le président de la Commission Nationale Roumaine pour l'Unesco, l'académicien Tudor Vianu réalisait combien son pays était en mesure d'associer un dialogue général où les réserves de la Grèce et de la Turquie seraient surmontées.

La réunion admirablement organisée par les autorités culturelles roumaines se tint au Palais de Foishor à Sinaia et à Bucarest, et décida de créer pour l'année suivante une Association Internationale d'Études du Sud-Est Européen.

Deux mois plus tard je faisais la connaissance du jeune érudit Virgil Cândea dont le savoir me passionna. On le pria de m'accompagner dans la visite des églises à façades peintes des monastères de Moldavie dont Henri

Focillon m'avait recommandé d'aller un jour contempler les richesses. Ce pèlerinage sera un régal intellectuel, historique et spirituel. Le Liban byzantin avait mon cœur et le fait qu'après Fano en Italie ce fut à Snagov en 1701 que les premiers livres orthodoxes arabes eussent été imprimés m'attachait davantage à la Roumanie.

Aux réunions suivantes qui se tinrent en Europe Orientale, les savants libanais qui m'accompagnèrent et firent des communications recherchaient constamment la compagnie du Professeur Cândea pour la richesse de son savoir et l'agrément de sa personnalité.

Mais nous allions solliciter sa collaboration bien plus d'une fois pour des réalisations libanaises. J'étais alors Secrétaire général de la Commission Nationale Libanaise pour l'Unesco et aussi Conservateur du Musée Nicolas Sursock de Beyrouth avec Sylvia Agémian comme Conservateur adjoint et depuis mon adolescence souhaitais faire étudier la spécificité des icônes du quadrilatère libano-syro-mésopotamien. En lui j'avais mon mentor...

Le Professeur Cândea est revenu au Liban à plusieurs reprises afin de poursuivre ses recherches sur les icônes avec Sylvia Agémian, études qui lui donnaient à cœur et qui allaient permettre d'ancrer l'Art melkite dans le contexte de l'Art postbyzantin. Ces recherches se concrétisèrent dans différentes communications lors de congrès internationaux, par des articles dans des revues scientifiques ainsi que par des expositions, la dernière, prestigieuse, étant celle d'icônes qui eut lieu en 1993 au Musée Carnavalet à Paris. La collection Abou Adal qui en faisait l'objet, formée en partie par des icônes melkites inédites avait en effet offert un large champ d'investigations en venant enrichir les connaissances et en résolvant les hypothèses. Un splendide catalogue (Editions Skira) publié sous la direction scientifique du Professeur Cândea accompagnait l'exposition.

La multitude de libanais pour qui Virgil Cândea est le recours du savoir, de l'intelligence et de l'amitié est considérable. C'est pourquoi je tiens à lui rendre un hommage particulier, d'autant plus qu'à son dernier voyage en France il vint

dans le Gers en Gascogne d'où ma mère était originaire, et à Fleurance, où il fut déclaré citoyen d'honneur, fit une des plus brillantes conférences qu'il m'ait été donné d'entendre sur «l'Europe et le Monde contemporain».

Camille ABOUSSOUAN

Văzut din Statele Unite ale Americii și din Canada, cu prilejul binecuvântatei sale aniversări de 75 de ani, academicianul Virgil Cândea ne apare ca un apostol al spiritualității, al artei și al culturii vechi românești în toate răsfrângerile lor ortodoxe și ecumenice, naționale și europene, mai ales sud-est europene și ale Orientului creștin...

Pe lângă erudiția umanistului de vocație și bunătatea inimii sale de aur, ceea ce îl impune în primul rând admirației noastre este pasiunea lui de cercetător neobosit și împătimit al tuturor mărturiilor și evidențelor privitoare la istoria și cultura românească, pe care le-a descoperit în mai toate muzeele, arhivele și bibliotecile importante, americane și europene, sau în mănăstirile Athosului, Orientului Apropiat și ale altor colțuri de lume, descoperiri care i-au lărgit câmpul de activitate și, în același timp, prestigiul științific.

Fiecare nouă descoperire de prezențe românești în cultura lumii a fost, pentru istoricul ideilor și cercetătorul tradițiilor noastre, prilej de îmbogățire spirituală a ființei lui. Când a descoperit (1984) manuscrisul original în limba latină al celebrei opere a Principelui Dimitrie Cantemir, *Creșterile și descreșterile Imperiului Otoman*, în Biblioteca Houghton a Universității Harvard din Cambridge, Mass., ne-a onorat cu un emoționant eseu publicat în revista noastră „Comuniunea Românească”, intitulat *Umanism românesc în bibliotecă americană* (Detroit, Michigan, octombrie 1984, p. 3). Am trăit atunci, împreună cu el, bucuria de a constata că aria de răspândire a operei marelui cărturar român cuprinde nu numai Europa și Orientul Apropiat, dar și America de Nord.

De fapt, fericita descoperire a manuscrisului cantemirian de către Virgil Cândea, „cea mai senzațională dintre descoperirile acestui veac în domeniul literelor românești” (Dan Zamfirescu), după mai bine de două decenii de cercetări și de căutare asiduă a textelor originale ale marelui său înaintaș, era pentru el un act de întregire a patrimoniului cultural național, risipit de veacuri pe toate meridianele pământului, ale cărui bogății și taine i se revelau ca unui nou dătător de viață al duhului românesc, spre a le împlini rostul spiritual în destinul poporului care le crease, pe care-l mărturiseau în lumea largă.

Imaginea deplină a acestui tezaur strămoșesc, reconstituit de Virgil Cândea după canoane strict științifice, ne-a fost accesibilă mai întâi prin cele trei tomuri ale *Repertoriului general al bunurilor culturale externe ale poporului român* (1962), apoi prin *Mărturiile românești peste hotare, enciclopedie de creații românești și de izvoare despre români în colecții*

Doamna Elina,
soția lui Matei-vodă Basarab

din străinătate (1991 și 1998), operă de continuă preocupare și eforturi în programul de o viață al învățatului.

Aceeași pasiune curată – dominantă vieții sale –, îngemănată cu o erudiție uriașă și cu dragostea neostoită față de tot ce-i românesc, i-a dat naștere și desăvârșitei dăruiri pe altarul culturii și spiritualității românești, din trecut și de azi, cărora le-a fost ambasador de inimă și de har, în țară și peste hotare...

George ALEXE

Aproximativ jumătate de secol, numele savantului Virgil Cândea figurează printre cei mai distinși, consecvenți și cu pondere investigatori ai istoriei, culturii și spiritualității românești din Evul Mediu, secolele XVII și XVIII, constituind prior

ritățile și fundamentul acestor aprofundate și plurivalente cercetări. În spiritul și în cheia opțiunilor umaniste și universaliste, inițiate de B.P. Hasdeu, Eudoxiu Hurmuzachi, Alexandru Odobescu, Ion Bianu, Grigore Tocilescu, N. Iorga, P.P. Panaitescu și alți înaintași și contemporani, Virgil Cândea și-a adus și își aduce, alături de alți colegi de activitate în domeniu, partea de contribuție și obolul la elucidarea și rezolvarea numeroaselor și complicatelor probleme ce țin de sfera preocupărilor pe care și-a ales-o benevol și căreia îi slujește cu credință și devotament pe parcursul întregii sale cariere științifice.

Formula cercetării savantului Virgil Cândea e determinată, înainte de toate, de însuși obiectul de studiu complex, multidimensional și multiaspectual, care este cultura Evului Mediu românesc, marcată de orientalism și occidentalism, de conservatorism și modernism, de creștinism și păgânism, de tendințe pe cale de dispariție și de altele, în stare embrionară, dar cărora le aparținea ziua de mâine. Situate în Sud-Estul Europei, țările românești Moldova, Valahia și Transilvania, de origine daco-romano-latină, contactau și se dezvoltau, firește, în strânsă legătură cu istoria și cultura vecinilor din anturajul apropiat. Incluziunea Țărilor Românești în frontierele Imperiului Otoman, la începutul secolului al XVI-lea, a atras după sine, cu toată autonomia formală și mai puțin formală de care dispunea, influența culturii musulmane asupra celei autohtone. Estul Mediteranei, Asia Mică, Caucazul, lumea slavă, Occidentul în imensa lui diversitate și cu tendințele sale de progres și înnoiri radicale se făceau simțite, comunicau sau polemizau între ele, în această zonă a continentului nostru care se numea și se numește Sud-Estul Europei. Cultura latino-romană, cultura greacă, cultura bizantină, cultura musulmană, cultura slavă și cultura occidentală constituiau acel fundal și acel anturaj, în interiorul cărora cultura și civilizația românească își căutau originile și își consolidau identitatea...

Vastul spațiu de investigare al profesorului Cândea are un epicentru constant, stabil și bine definit. Acesta poartă numele *umanismul românesc din epoca medievală*. Indiferent

cu ce începe un studiu sau altul, accentul principal și punctul final cade pe acest fenomen de importanță capitală pentru destinele culturii și spiritualității românești de mai târziu...

Haralambie CORBU

Relațiile dintre România și Iugoslavia au fost foarte intense în anii '70, iar prietenia mea cu profesorul Cădea a continuat în toți acești ani. În 1962, profesorul Radu Flora înființase Societatea de Limba Română din Voivodina, care este și astăzi foarte activă, actualul ei președinte fiind Lucian Marina, redactor la Televiziunea din Novi Sad, secția română. Iar în 1963, același profesor Flora a înființat la Universitatea din Belgrad, la Facultatea de Filologie, Catedra de limba și literatura română. Între 1970 și 1982 el a organizat nu mai puțin de șase simpozioane sârbo-române, la care a participat și profesorul Virgil Cădea. Actele simpozionului s-au publicat bilingv, în sârbă și română...

Colaborarea mea cu profesorul Cădea a fost mai strânsă din 1977, pe vremea când era profesor invitat la Universitatea din Geneva și-l avea doctorand pe Nicolae Iordache, pe care l-am ajutat să intre în Arhivele Ministerului de Externe al R.S.F. Iugoslavia. De altfel, am făcut parte, împreună cu profesorul Cădea, din mai multe comisii de doctorat la Universitatea din Geneva, alături de profesorul Jacques Freymond, directorul Institutului de Înalte Studii Internaționale, ca și alături de profesorul Marlis Steinert, de la același Institut...

După ce a plecat de la Geneva, profesorul Cădea s-a ocupat de „Asociația România“, menită să-i ajute pe românii din diaspora, ca și pe toți românii din afara granițelor. Dar, pe lângă asta, pot sta mărturie că i-a ajutat și pe toți acei studenți ori cercetători din Iugoslavia, care veneau în România, spre a se ocupa de relațiile dintre cele două țări, indiferent dacă erau vlahi, sârbi, albanezi etc. Cu toții s-au simțit excelent și au beneficiat din plin de ospitalitatea românească. Eu, ca și mulți colegi de-ai mei, profesori universitari, am fost oaspeții „Asociației România“, cu prilejul unor manifestări științifice. De altfel, m-am văzut cu prietenul meu Cădea la numeroase întruniri științifice, nu doar în capitalele țărilor noastre, ci și la Ankara, Viena, Freiburg, Toronto ș.a. În calitate de secretar general al Asociației Internaționale de Studii Sud-Est Europe, profesorul Cădea a colaborat cu universitățile și institutele iugoslave și, din această perspectivă, fiind un bun prieten al reputatului arheolog și profesor universitar, Milutin Garašanin, secretarul general al Academiei Sârbe de Științe și Arte...

Nu în ultimul rând, trebuie să amintesc cu emoție că n-a fost dată, când m-am văzut cu profesorul Cădea, să nu fi discutat lucruri mereu interesante, atât din specialitatea noastră, cât și din alte numeroase domenii. Ultima oară ne-am văzut la Belgrad, în noiembrie 2000, cu prilejul manifestărilor dedicate de UNESCO lui Mihai Eminescu. Au venit atunci la Belgrad președintele Academiei Române, profesorul Eugen

Dimitrie Cantemir

Simion, ca și prietenul meu Virgil Cădea, vicepreședinte al Academiei Române. Oaspeții români au vizitat atunci Casa de Presă și Editură „Libertatea“ din Pancevo, care tipărește cărți și reviste în limba română, orașul Novi Sad, unde există o secție în limba română a televiziunii, precum și Societatea de Limba Română.

Pot să conchid că profesorul Virgil Cădea s-a manifestat, de-a lungul întregii sale activități, ca un prieten constant al Iugoslaviei, ajutând – de câte ori a putut – la menținerea unor bune relații, în folosul ambelor țări, ca și în folosul cercetării balcanistice în general...

Milan VANKU

Era pe la începutul anilor '50 când, într-o bună zi, Ștefan Todirașcu, prieten de cuget și simțire al tatălui meu, ne-a anunțat că vrea să ne

prezinte un om de excepție, și anume, pe un fost student al său de la Facultatea de Drept din București, care se trăgea, ca și el, din părțile Vrancei. Trebuie să adaug că Ștefan Todirașcu își făcuse o datorie, în acei ani, să descopere tineri îndrăzneți pentru a-i introduce în lumea intelectuală autentică, pusă la index de proletcultismul oficial. Când ne vorbea de acești tineri, le acorda întotdeauna epitetul „deosebit“ sau „remarcabil“. De data aceasta a folosit însă calificativul „om de excepție“, ceea ce era neobișnuit și, pe mine cel puțin, m-a surprins, așa că am întrebat dacă nu cumva exagerează. La obiecția mea, tata a replicat atunci că Ștefan Todirașcu nu face afirmații decât după o matură chibzuință și a conchis: „Când Ștefan spune ceva este casă!“.

Cu toate acestea, mi se părea că afirmația lui Ștefan Todirașcu nu putea fi ușor acceptată. Știam ce înseamnă oameni cu destine și realizări de excepție, pentru că trăiam alături de ei.

În primul rând era tatăl meu, Alexandru Mironescu, doctor în științe fizico-chimice la Universitatea Sorbona din Paris și doctor în filozofie al Universității din București, filozof, epistemolog, romancier, jurnalist, profesor universitar de chimie organică. Erau apoi prietenii tatei, care ne frecventau casa: Părintele Benedict Ghiuș, monah ortodox cu studii postuniversitare de teologie catolică la Universitatea din Strasbourg; poetul Sandu Tudor, mare polemist și poet mistic, care renunțase la viața lumească și se călugărise, cunoscut fiind sub numele de Ieroschimonașul Daniil; Paul Sterian, economist de renume, poet fecund și original, pictor și violonist; Vasile Voiculescu, medic fără arginți și poet de trăire profundă ortodoxă; Mihai Avramescu, scriitor modernist, convertit la ortodoxie și devenit poet cu har; Valeriu Anania, monah cu studii înalte de teologie, medicină și muzică, poet și autor dramatic de vibrantă inspirație; Andrei Scrima, erudit poliglot, discipol al filozofului și logicianului Anton Dumitriu, și însuși Ștefan Todirașcu. Acesta din urmă, om de întinsă cultură și de o integritate morală exemplară, era descendent al răzeșilor vrânceni, ostași ai lui Ștefan cel Mare în luptele împotriva tur-

cilor. Datorită inteligenței și puterii sale de muncă Todirașcu urcase, ca șef de promoție, toate etapele formației universitare, ajungând profesor la Facultatea de Drept din București, unde a predat până la nefasta reformă școlară din 1948.

Deci nu puteam să accept cu ușurință că, în afara prietenilor tatei ar putea să mai existe și alți oameni, mai ales tineri, care să merite calificativul elogiilor de „om de excepție”. Și totuși – nu pentru că mă contraria – două persoane, care se aflau în casă în acel moment, s-au raliat opiniei lui Ștefan Todirașcu: mătușa mea, Eufrosina Constantin și Ileana Teohari. Ambele fuseseră colege la Facultatea de Drept din București cu Virgil Cândea și îl cunoșteau de mult și foarte bine. Pentru că el era „omul de excepție” de care ne vorbea Ștefan Todirașcu. Sina Constantin ne-a evocat pregătirea lui intelectuală enciclopedică, iar Ileana, cu felul ei precipitat de a vorbi, ca românii macedoneni, și-a lăudat colegul pentru ținuta lui exemplară din anii de studii.

Nu mult timp de la această întâmplare, am făcut cunoștință cu Virgil Cândea la Mănăstirea Antim care exercita o atracție misterioasă asupra intelectualilor creștini din acea epocă. Ea era centrul universului nostru spiritual, ca Delfi pentru grecii antici. Acolo, în lăcașul închinat Tuturor Sfinților de ctitorul ei Antim Ivireanul, mitropolitul cărturar săvârșit cu moarte de mucenic, era locul de predilecție al rugăciunilor noastre.

Acolo citea tata *Apostolul* la Liturghie, acolo Sandu Tudor și Andrei Scrima îmbrăcaseră rasa călugărească, acolo Paul Sterian lucrase gravurile sale în lemn, de inspirație creștină, acolo Părintele Sofian pictase, pe unul din pereții de la intrarea în Paraclisul mănăstirii, chipurile principalilor protagoniști ai cercului *Rugul Aprins*, inclusiv al tatălui său. Pe Virgil Cândea îl vedeam ori de câte ori mergeam la slujbele de la Antim sau de la Schitul Maicilor, unde slujea Părintele Mihai Avramescu. Îl mai întâlneam uneori și la expunerile și dezbaterile grupului *Rugul Aprins*. Și treptat-treptat am început să-l cunosc, iar rezerva mea față de elogiile aduse se risipea, iar personalitatea lui prindea contur în mintea mea.

Am fost impresionată de la bun început de prezența sa fizică ce se încadra ambianței de la Antim. Era un bărbat care părea mai înalt decât era în realitate, datorită corpului subțire, ovalului prelung al feței, cu obraji subțiri și cu o privire scilpitoare de inteligență, privire care trecea prin ochelari fără pic de aroganță, pe deasupra capetelor celor ce îl înconjurau, părând că se caută pe sine. Înfașurarea sa – dar poate și faptul că aflasem că urmasa și studii de teologie – mă făcea să-i deslușesc un profil de monah. Numai o meșă rebelă de păr atenua ascetismul chipului său. Și mai era ceva care îi dădea o notă personală și anume, mai întotdeauna, era însoțit la biserică de unul sau mai mulți dintre prietenii săi de atunci: Alexandru Dușu, Petre Harnagea, Alexandru Târpa, Mihai Constantinescu și alții. Apărea astfel în ochii mei drept un leader al unui grup de tineri intelectuali atrași de tradiția orto-

Triod-Penticostar, 1649

doxă. Surprinzătoare atitudine și laudabil curaj, într-o epocă în care oamenii se fereau unii de alții, se suspectau reciproc și trăiau sub teama denunțurilor, arestărilor și persecuțiilor.

Când l-am auzit apoi vorbind la întrunirile cu tatăl meu și cu prietenii săi, am fost câștigată de felul cultivat, informat și convingător de a vorbi, de diversitatea lecturilor sale, de memoria lui bogată și fidelă și mai ales de naturalitatea și logica expunerilor sale. De una din întâmplările cercului *Rugul Aprins* la care Virgil Cândea a luat parte, îmi amintesc cu precizie. Această întrunire s-a ținut acasă la Părintele Mihail Avramescu. S-a vorbit despre *Filocalie* și s-a desfășurat astfel: Părintele Dumitru Stăniloae, autor la acea dată al traducerii și exegezei câtorva volume din acel monument al literaturii creștine, a făcut o expunere savantă, completată de Andrei Scrima, de Părintele Avramescu și de tatăl meu. Discuțiile se învâneau în

jurul *Patericului*, al *Spovedaniei Pelerinului rus* și al rugăciunii inimii, subiecte ce nu-mi erau străine dar ele îmi păreau prea subtile pentru o tânără și visătoare muziciană cum eram atunci, așadar concentrarea îmi slăbise. A fost suficient să aud numele Mănăstirii Neamțului, pe care o vizitasem recent, pentru ca atenția să-mi redevină trează.

Vorbea acum Virgil Cândea, despre tradiția isihastă în Moldova, despre marele Stareț Paisie Velicocovski. Era o expunere clară, fără retorisme, bogată în informații, evenimente și citate spuse din memorie, totul fără ezitări și aproximații. Pentru mine erau date inedite, spuse într-o formă simplă și atrăgătoare, care mă readuceau la solul natal. Am fost interesată de cele auzite și, părăsind casa Părintelui Avramescu, i-am spus-o tatălui meu. Admirativ, tata l-a definit pe Virgil Cândea ca fiind un adevărat cărturar creștin, iar Ștefan Todirașcu, care era împreună cu noi, l-a completat: „de anvergura lui Pico della Mirandola”, pentru că – spunea el –, asemenea renașcentistului italian, era atașat Bisericii Creștine, bun cunoscător al culturii clasice europene, dar și deschis spiritualității orientale.

Acum nu mai eram contrariată de elogiile tatei și ale lui Ștefan Todirașcu. Mă convinsesem că Virgil Cândea, prin ținuta și cultura sa, depășea obișnuitul. Era, într-adevăr, mult deasupra tinerilor pe care îi cunoșteam și putea sta cu demnitate alături de prietenii tatei, mult admirați de mine.

Povestind aceste două momente din viața mea, nu vreau să se creadă că au fost singurele argumente care m-au făcut să ader complet la elogiul de „om de excepție”.

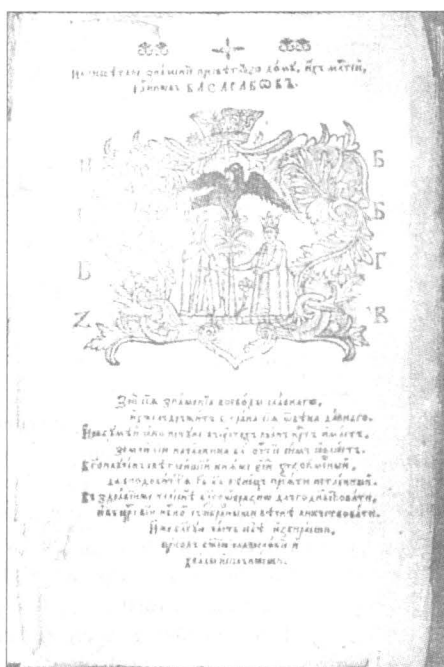
Acum, la 50 de ani de la trecerea acestor momente trăite, amintindu-mi de nenumăratele sfaturi de jurist și de prieten adevărat, pe care mi le-a dat mie și familiei mele în anii dificili ce au urmat arestării tatălui meu, și de implicarea sa devotată la edificarea postumă a scrierilor tatălui meu, pot să îi acord cu toată recunoștința calificativul „om de excepție”.

Ileana MIRONESCU-SANDU

VIRGIL CÂNDEA – Rațiunea dominantă

Din ideile, motivele și operele umaniste, cărturarii români au adoptat numai ceea ce convenea unui anumit stadiu de dezvoltare a conștiinței naționale, de luptă pentru libertatea poporului lor, de efort pentru propășirea educației și a culturii în general. Umanismul a fost, așadar, adoptat selectiv și critic, iar adoptarea critică a oricărui curent străin vădește maturitatea unei culturi.

Nu lipsesc din scrisul românesc nici una din manifestările obișnuite umanismului european. Au fost alcătuite opere originale și s-au tradus lucrări majore în mai toate domeniile disciplinelor umane, autorii și tălmăcitorii vădind erudiție, orizont enciclopedic și acurție filologică; au fost cultivați clasicii antichității greco-latine; au fost prețuite idealurile noilor cărturari și chiar preocupările – liberale, înnoitoare pe atunci –, pentru cugetarea antropocentrică, sau esoterismul „păgîn” și oriental, străin doctrinei tradiționale creștine. În operele lui Udriște Năsturel, Daniil Panonianul, Nicolae Milescu, Miron Costin, Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir aflăm exemple pentru oricare din aceste manifestări în gândire sau creația culturală. Dar ceea ce definește umanismul românesc este atașamentul său față de problemele majore de atunci ale poporului nostru. El a putut fi, așadar, pus în slujba intereselor societății și caracterizat drept un *umanism civic*. Noi îl numisem *popular*, reliefând străduința culturii românești, începând cu sfârșitul secolului al XVI-lea și în tot secolul al XVII-lea, de a da cărți în limba poporului, adresate „întregii seminții românești”. Faptul că învățații noștri umaniști au încercat să dialogheze cu știutorii de carte din timpul lor, vorbindu-le despre originea noastră latină, despre comunitatea lor ca popor cu românii din Moldova și Transilvania, despre romanitatea limbii lor, despre vechimea instituțiilor lor, despre faptul că în trecut țările lor fuseseră independente, despre valoarea învățaturii și a vieții morale, toate aceste idei transmise prin „cărți pentru toată seminția românească” ni se par a fi o caracteristică fundamentală a umanismului nostru. Firește, acest umanism, cultivat de cărturari cu îngrijită pregătire, nu a fost popular prin *expresie*, ci prin *destinația* lui, preocuparea răspîndirii lui prin cărți „de obște”. Este suficient să analizăm titlurile tipăriturilor românești din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea pentru a înțelege marea dorință ca noua învățătură să pătrundă cât mai larg în rîndurile poporului și să rodească...

Anthologhion, 1643 –
Stema lui Matei Basarab

În climatul imprimat de politica lui Matei Basarab exprimînd, cum s-a spus, „triumful vechii aristocrații” era loc, însă, și pentru alte inițiative culturale. Alături de boierii bătrîni care, ca Preda Brîncoveanu, înălțau biserici și cîntau la strană, citeau *Psalmii* și închinau, la masă, pentru scopuri sacre, alături de un voievod care cumpăra moaște de la „metocul Sfîntului Munte” și-și vedea numele menționat (ca sprijinitor, desigur) în tipăritura-talisman *Abagar* a episcopului bulgar Filip Stanislavov lucrează, luminat de o nouă concepție despre cultură și cu superioare mijloace literare, cumnatul lui Matei Basarab, al doilea logofăt Udriște Năsturel.

Cărturarul ne-a fost înfățișat pînă acum de cîteva mărturii contemporane care-l laudă ca „iubitoriu de învățături și socotitoriu credinței ceii dirapte”, posesor al unei biblioteci cuprinzînd și „cărți noao”. Încă din 1625 îl întîlnim ca funcționar al cancelariei

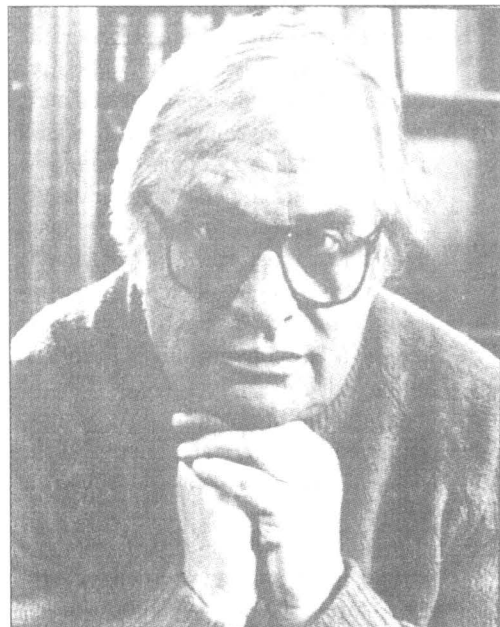
domnești mai întîi pentru scris acte, cu vremea și pentru redactat, în numele lui Matei, desigur și al Elinei, dar și pentru alții – predosloviile cărților slavone sau române tipărite după 1635. Putea compune versuri slavone și „să dea sfaturi” traducătorilor. Cultura lui slavonă a fost explicată prin studii la Kiev pentru care nu există, însă, dovezi peremptorii. Cultura latină i-o atestă traducerea în slavonă a operei atribuită lui Thomas a Kempis, *Imitatio Christi* (Mănăstirea Dealului, 1647), în predoslovie careia vorbește despre „multa și fierbîntea [...] dragoste pentru limba rimlenească sau latinească, nouă vădit înrudită. Preocupările literare i le confirmă traducerea în limba română a *Vieții sfinților Varlaam și Ioasaf*, socotită, pe atunci, drept opera Sf. Ioan Damaschin.

Udriște era un om umblat și în afara părților românești, Moldova, Transilvania, călătorise în Ungaria și Polonia ca sol al cumnatului său. În societatea românească a vremii se putea bucura de un comerț mai luminat de idei cu postelnicul Constantin Cantacuzino, un coleg de divan, cu mitropolitul Varlaam al Moldovei, cu Ștefan al Ungrovlahiei, firește cu propria-i soră, Elina, femeie cultivată. Dintre cărturarii străini care ne vizitează țara cunoscuse pe grecii Blasios, Meletie Sirigos, Paisie Ligaridis, Ignatie Petritzis, pe rutenii Arsenie Suhanov, Dascălul Grigore, pe sîrbii Longhin și Sava Brancovici, Gavril, patriarhul de Peć, pe Mihail mitropolitul de Kratovo, pe croatul Rafael Levaković...

Texte și imagini reproduse din: Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române. Dicționar 1866/2003*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, cu un cuvînt înainte de acad. Eugen Simion, președintele Academiei Române, Editura Enciclopedică / Editura Academiei Române, București, 2003, pp. 176 – 177; *Omagiu. Virgil Cîndea la 75 de ani*, coordonator Paul H. Stahl, vol. I – II, Editura Academiei Române / Editura Roza vînturilor, București, 2002, vol. I pp. 11 – 12, 35 – 36, 37 – 38, 177 – 178, vol. II pp. 5 – 7, 367 – 369; Virgil Cîndea, *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979, pp. 21 – 22, 47 – 50; Ana Andreescu, *Arta cărții (Cartea românească în secolele XVI – XVII)*, prefață de Virgil Cîndea, Editura Integral, București, 1997.

Autografe contemporane

Augustin BUZURA

[Absenții]

Capitolul 1

Deși mă străduiesc cu încăpățănare să-mi reprim memoria, să nu mai știu nimic, dar absolut nimic, rețin totul cu o claritate nefirească. Uit adesea un singur amănunt: anii, fiindcă seamănă prea mult.

Dar, iată, acestea au fost cuvintele:

„Păcat că n-am o bombă atomică sau măcar o dinamită să vă prăpădesc urgent, fără milă, cretini nenorociți, sectă de găinari cu maniere! ce ați făcut, Doamne, ce ați putut face din mine?! Toată ziua umblu cu stomacul întors pe dos de greață, de dimineața și până seara scuipe neîntrerupt... Unde o fi oare bomba aia atomică de care am atâta nevoie?...“

Dure, iritante, rostite rar, fără prea multă furie, cuvintele, scoase dintr-un arsenal ce mă lăsa indiferent, spărseseră brutal liniștea falsă, atât de greu improvizată cu ajutorul unui somnifer luat hoștește, în drum spre casă, dar deschizând involuntar ochii – uitasem brusc de cuvinte – rămăsei surprins de distanța dintre mine și obiectele din jur și mai ales de răceala violentă ce se degaja din ele. Camera mă umilea prin dimensiunile sale încât păream un modest preparat supus unui microscop imens, iar conștiința dimensiunii mele micronice îmi impunea un singur mod de reacție: să stau nemișcat, să văd ce mi se mai poate întâmpla.

În câteva fracțiuni de secundă, trezindu-mă și adormind succesiv, cu o viteză amețitoare, prezente mai mult în minte decât în privire, obiectele din cameră s-au constituit într-o mărunță scenă dărpănată, veche, asemănătoare celor ale scamatorilor de mâna a zecea, cu femeii-crocodil și peștii-încălțați, pe care și-a făcut apariția simplu, neanunțat, un fel de clovn nemachiat, mărunț, râzând fals, prostește. După câteva plecăciuni ridicole, pantalonii îi căzură și, rămânând în niște indispensabile roz, imenși, atârânănd și ei până la genunchi, spuse mimând seriozitatea, interesul, exact cum făceam eu în fiecare zi: „Domnul doctor Mihai Bogdan s-a trezit – uraaa! – și va binevoi să-și dezbată în fața noastră (*cine eram noi, adică eu?*) trista și îndelungata sa tragedie, zguduitoră și incredibilă poveste a unui om mort care vrea, se străduiește, se chinuie, fără succes, să învie... Cel puțin până acum... E în comă, de fapt, și grozav ce-l impresionează circul...“ Concentrat, în figura acestuia recunoscu – de parcă exact atunci m-aș fi gândit la el – pe colegul meu de laborator, doctorul Nicolae. (Îl așteptam, îl așteptasem, fiindcă fusesem obsedat de multă vreme de o discuție mereu amânată, din frică, despre impasul nostru psihic și, iată, nu mai puteam fugi de mine însumi). „Nu face pe cretinu’, chiar dacă se poartă, fii bun și termină cu isteriile. Ți-e atât de drag de tine încât nici măcar în somn nu vrei să fii deranjat. Ești laș, teribil de laș... Mai mult decât ai pierdut nu ai ce... Sau regreti camera asta păduchioasă, postul de cercetător al cercetărilor altora? Regreți costumele de haine, iubirea numărul trei, marea blondă molicăie, mereu aflată în criză, care se împerechează în aer, în apă ori pe uscat, sau salariul, mia și ceva de lei? Poate supa de la cantină ori bancurile profesorului? În fond, ce te împiedică să-ți pui singur diagnosticul, să strigi ce te doare, prima dată în ține, deschis, apoi către alți adormiți întru frică? Și cu refugiul lucid în durere, în neputință, te poți obișnui, dar măcar să ajungi odată aici! Ai atât de puțin timp, repersonalizarea durează mult... Îți protejezi sieriul în care stai ori în care te vei muta între 8 și 16 zilnic? Statutul de cobai? Atunci? Eventual mai poți învia. Asta e singura ta șansă... Încă ai de partea ta vârsta...“ Apoi capul se schimbă iarăși: în costumele pestriț de clovn era profesorul Poenaru, bazileul, părintele formal, veșnic al tuturor văzuților și nevăzuților: „Ai o singură șansă: îți vine mîntea la cap, lucrăm în colaborare, sau mergi la țară, unde, se știe, este mare nevoie de cadre.

Biobibliografie

Augustin Buzura s-a născut la 22 septembrie 1938 în satul Berința, județul Maramureș, fiu al lui Ilie și al Anei (născută Micle).

Studii

În 1955 absolvă Liceul „Gheorghe Șincai” din Baia Mare.

În 1964 își ia licența în medicină generală la Institutul de Medicină și Farmacie din Cluj, cu teza „Shakespeare în psihiatrie”.

Activitatea profesională

În 1964 renunță la profesarea medicinei alăturându-se redacției „Tribuna”, unde a ocupat mulți ani funcția de redactor, apoi de secretar general de redacție, iar din 23 decembrie 1989 devine redactor șef.

Din aprilie 1990 este președinte al Fundației Culturale Române din București.

Din iulie 2003 până în 17 ianuarie 2005 este președinte al Institutului Cultural Român.

În iulie 2005 reînființează în regim privat Fundația Culturală Română, care editează din 8 decembrie, în același an, revista „Cultura” al cărei redactor șef este.

Activitatea literară

Își face debutul în literatură în 1960 la revista „Tribuna” din Cluj.

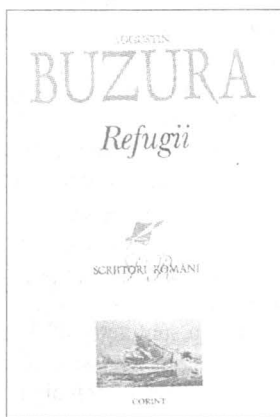
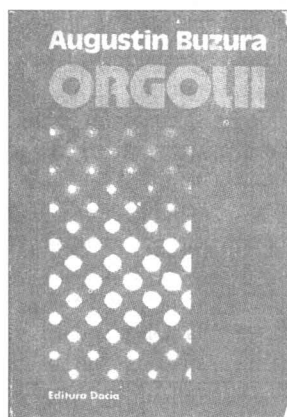
În 1963 debutează editorial cu volumul de povestiri și nuvele Capul Bunei Speranțe (ESPLA).

Cărți publicate, scenarii

Capul Bunei Speranțe, povestiri și nuvele, ESPLA, 1963.

de oameni care să aibă grijă de sănătatea poporului, a celor ce muncesc pentru edificarea noii societăți. Nu uita că pot să te distrug, să te anulez, pot să te omor lent, fără să se observe... Ai să umbli, spre surprinderea ta, și la patruzeci de ani tot cu aceiași pantaloni de adolescent întârziat și nimeni n-o să creadă că ai fi putut fi altcineva. Primul care va veni după mine te va da afară pentru incapacitate... Alege deci!" (Ca un far în ceață, obiectele din jur se lumineau intens, apoi deveneau negre, obositoare, numai culorile hainelor clovnului și tavanul erau nemodificate, sigure. Îl mențineam acolo, ridicol, din inerție. Ciudat însă, nu eram deloc afectat de ceea ce mi se spunea pentru că eu eram sala goală, uriașul pustiu de scaune cenușii; cuvintele, teribil de cursive, nu mă iritau, ele existau în mine; ca niște vechi lozinci scrise pe un gard le pipăiam cu privirea, însă mă interesa mai mult faptul că le regăsesc la locul lor decât că înseamnă ceva). Pe urmă hainele fură îmbrăcate, fără să-mi dau seama când, de o figură aparent necunoscută, iritantă căreia îi spuneam simplu: „ăla“; „Îi fi mata intelectual, deștept, dar noi avem și vom avea, te asigur, alte criterii. Mereu ești împotriva. Mereu te agiți. Ai spus că o viață întreagă ai să fii nemulțumit. Da sau nu? Ești însă singur pe baricadă. Ridicol de singur. Toți și-au dat seama că nu e bine și, mai ales, nu e practic să mergi împotriva curentului... Nu se uită nimic, nu neglija amănuntul ăsta, aparent neînsemnat. Nu e bine să fii absent...“ În sfârșit, la fel de repede, poate pentru că nu simțeam nevoia să întreb ceva, pe aceeași modestă scenă, exact când nu mai așteptam nimic, în culori vii, puternice, ca într-o oglindă măritoare, mă văzui pe mine însumi: „Măcar de ai putea râde. Spre nefericirea ta ești mereu crispat. Mereu fugi de ceva. Dar e zadarnic. Râzi. Râzi cu hohote. Asta e taina. Și crede în minuni“. Și tot eu, nu cel din pat, inertul, lașul, masca gravă de prost gust, ci eu-măscăriciul-care-vorbea, mă întuneai la față și spusei fără convingere, cu teamă: „Dar ce pot să fac? Am numai impresia că sunt tare. De fapt toate sentimentele mele sunt rezultatul acțiunii profesorului, a șefului. A lui ca simbol. El reunind particularitățile celorlalți șefi. Acțiune, în ce sens? Și pe ce să-mi verific tăria, voința, curajul? Cum pot să mi le manifest? Pe de altă parte, orice faptă imediat ce încep să o analizez, devine inutilă, ridicolă. Iar aripile oricât de bine mi le-aș construi, când sunt gata le ard singur, imediat, convins că am făcut un lucru bun, perfect, că aripile respective au fost doar un modest început, un pas spre altele cu care fac la fel“.

De fapt, asemenea învinuiri și reconsiderări au devenit laitmotivul fiecărei nopți goale, petrecute singur și în încăperea

De ce zboară vulturul, povestiri și nuvele, Editura Tineretului, 1966.

Absenții, roman, Editura Dacia, 1970. Romanul a fost încununat cu Premiul Uniunii Scriitorilor, interzis în 1971 și reinterzis în 1988; a fost tradus în multe limbi străine, fiind intens comentat de presa occidentală. A fost publicat la edituri din Rusia, Slovenia, Ungaria, Polonia. A fost reeditat în anul 1991 la editura Tinerama, apoi în 2003 la editura ALL.

Fetele tăcerii, roman, Editura Cartea Românească, 1974. Premiul Uniunii Scriitorilor. În 1990, romanul este ecranizat de Nicolae Mărgineanu după un scenariu al autorului, cu titlul „Undeva în Est“; a fost reeditat în 1991 la Editura Albatros, în 1995 la Editura Gramar (colecția „100+1 capodopere“), în 2002 la Litera din Chișinău, în 2003 la Paralela 45, în 2004 la Polirom.

Orgolii, roman, Editura Dacia, 1977. Premiul „Ion Creangă“ al Academiei Române. Romanul a fost ecranizat de Manole Marcus după un scenariu al autorului; a fost publicat în limbile engleză, germană, maghiară și chineză și a apărut la edituri din New York, Berlin, Budapesta și Beijing.

Vocile nopții, roman, Editura Cartea Românească, 1980, reeditat la Du Styl în 1999. Premiul Uniunii Scriitorilor.

Bloc notes, eseuri, Editura Dacia, 1981.

Refugii, roman, Editura Cartea Românească, 1984. Premiul Uniunii Scriitorilor. A fost publicat în SUA.

Pădureanca, scenariu de film după nuvela lui Ioan Slavici. Regia Nicolae Mărgineanu.

Drumul cenușii, roman, Editura Cartea Românească, 1988, reeditat la Editura Fundației Culturale Române și la Litera Internațional. Romanul a fost tradus în franceză, engleză, spaniolă, portugheză, suedeză.

Receivem pentru nebuni și bestii, roman, Editura Univers, 1999, reeditat în 2004 la Litera Internațional. Romanul a fost publicat în Franța și SUA. În curs de apariție în Suedia.

Tentația risipirii, articole, interviuri, Editura Fundației Culturale Române, 2003.

Teroarea iluziei, interviu cu Crisla Ștefănescu, Editura Polirom, 2004.

Premii, titluri onorifice, distincții

În 2003, Premiul Opera Omnia al Uniunii Scriitorilor.

În 2003, Premiul Opera Omnia al Fundației Anonimul.

În 1987, membru fondator al Grupului European „Gulliver“ împreună cu Günter Grass, Václav Havel, Hans Magnus Enzensberger, Andrei Bitov, Steve Austin, Edgar Morin, Luigi Nono, Danilo Kiš, Andrei Vosnesensky, Tadeusz Konwicki.

Din 1992, membru titular al Academiei Române.

Din 1992, membru al Academiei Italiene de Cultură și Știință.

În 1998, Doctor Honoris Causa al Universității „Lucian Blaga“ din Sibiu.

În 2000 decorat cu Ordinul Național Pentru Merit în grad de mare Cruce acordat de președintele României.

În 2000 decorat cu Ordinul Național Rio Branco acordat de președintele Braziliei.

În 2000 decorat cu Ordinul Național Vulturul Aztec acordat de președintele Mexicului.

Din 2000, membru al Academiei Româno-Americane.

Din 2001, membru al Academiei Latinității.

Din 2001, membru al Academiei Braziliene de Litere.

Din 2001, membru corespondent al Südosteuropa Gesellschaft.

aceasta sufocantă. Adevărul este că mi-e frică de timp. Nevoia de succes are la origini și frica de timp. Timp liber egal timp de autoanaliză. Ori mi-e greață să-mi amintesc mereu cât sunt de imperfect, cât sunt de descoperit și, mai ales, cât voi continua să rămân astfel. Zilele din institut goale, umiltoare, mă obligă să fug și mai insistenț de mine însumi. Am fost cu și fără voia mea depersonalizat, încât în momentul de față e suficient ca profesorul să se uite mai nu știu cum la mine, să-mi accentueze o frază mai altfel sau cel puțin să *mi se pară* mie numai, ca toată ziua să mă întreb de ce a făcut-o, cu ce scop? Sunt, fără să vreau, un fel de rob al său. N-am izbutit să-mi câștig independența prin muncă. Toate lucrările reușite, toate micile mele descoperiri le-a semnat și el, deci cum pot dovedi că de fapt eu sunt autorul? Trebuie să fiu corect ca să mă apere de alții. Trebuie să fiu corect ca nu cumva să i se pară că sunt periculos, că vizez ceva mai mult decât dorește el să-mi dea. Trebuie să fiu corect deoarece am nevoie de hrană. Dar înainte de toate trebuie să fiu corect și datorită laboratorului ce-l am la dispoziție și care, așa cum e, îmi dă posibilitatea să cercetez – de altceva nefiind bun – să cercetez în paralel, fără știrea lui, în speranța că voi găsi minunea ce-mi va asigura imunitatea... De fapt, nici n-am încercat să văd cum s-ar putea trăi fără el, în altă parte... Nici n-am curajul, și-i sunt obligat. El m-a reținut în oraș, la institut. Pe urmă, nici n-aș avea chef de o altă aventură. Lui îi cunosc mofturile, știu la ce să mă aștept. Adevărul este că nici nu prea exist. Când nu sunt în laborator, sunt acasă... Același lucru zilnic. Fiecare gest cu ceva mai ieșit din comun capătă astfel dimensiuni colosale... Revolta nimicului. Să mori de răs! Pe urmă apăru iarăși Nicolae: „Cât ești de laș... Îmi place însă că știi să-ți bați joc de tine cu un talent inegalabil; cam așa s-ar defini sofisticăria ta, nu? Nu m-aș mira să te iei într-o zi la palme. De ce suferi, fiule? Pușcăriașii de la Sing-Sing, când îi strângea corsetul de cauciuc în care erau băgați dacă se ajungea la concluzia că sunt periculoși, se autosugestionau că nu-i doare nimic, își neutralizau durerea prin voință. Încearcă măcar să recapitulezi: ai fost muncitor și ai rămas și în institut muncitor. Ești incomod? Te țin pentru că ești bun. În realitate nu ești incomod, îți place să-ți închipi numai... După cum îți place să o ții ziua întreagă cu *ce mă fac? cum mă fac? vai de noi!* Cei pe care-i dor toate, soarta lumii și nu mai știu ce sunt falși, mint, îi doare egoismul nesatisfăcut, rudimentaritatea și, bineînțeles, rudimentară. Boala ta e că nu ești Nixon, regina Angliei, Armstrong, von Braun, Flemming, Marcuse, Sartre, The Beatles, Aristotel și Hegel la un loc! Că ești un simplu corist, în corul O.N.U., că zici după alții!... Că n-ai descoperit tu bomba H... Că nu prea știi ce suntem... Ce e cu specia noastră sper că te-ai lămurit, nu-ți mai dă bătaie de cap. În realitate vezi și tu, nu se întâmplă nimic. Capitalismul și socialismul vor mai continua o vreme să coexiste pașnic. Pământul se va învărti la fel de neinspirat în jurul Soarelui, profesorul Poenaru va face zilnic mici pokerașe, proștii se vor înfoi, ca de obicei, vor fi tari și târșori... Ei și? Eu, de altfel, am o mare stimă și invidie pentru proști, adică pentru fericirea lor. Și îi cultiv. Fără ei, uneori, nu se poate face un pas. Când și-au însușit ei un lucru, când au ajuns ei la o concluzie, abia atunci se poate merge mai departe. Ei sunt alfa și omega. Ei nu au argumente, ci verdicte. Nu analizează, ci decid. Nu se aventurează, ci, stabili asemeni granitului, conservă cu strășnicie totul. Au sentimente foarte puține însă nu asta ar deranja, ci vulgaritatea lor desăvârșită, rudimentaritatea lor; unul dintre ele s-ar putea numi ură, însă cu foarte multă aproximație, deoarece el este generat de instinctul de conservare. În orice nu le seamănă, în tot ce-i surprinde ei văd o amenințare directă. Consecința? Extirparea aceluia fenomen. Și numai asta are nuanțe: mai repede, imediat sau în timp. Tot în această categorie, a proștilor, cineva, pe bună dreptate, plasa și inteligenții, care, deși cunosc cauzele unui fenomen nociv, procedează de parcă nici nu le-ar ști... Și la urma urmei, cu

ce drept ne considerăm noi deștepți? Ce am făcut ca să avem dreptul să ne numim astfel, poți să-mi spui? Nimic. Cel puțin până astăzi... Așa că lasă patetismele, îmbracă-te și hai să vedem dacă mai avem trecere la dame. Sau la Observatorul astronomic, de exemplu... Când văd stelele, cerul, mă cuprinde un calm drăcesc, o împăcare de moarte. Devin liniștea însăși. Sau moartea...”

Un strigăt sfâșietor, prelung, de animal rănit, îmi întrerupse acel fals vis stupid, petrecut cumva dincolo de mine, însă cu participarea mea; clovnul adunase încet, metodic, pe neobservate, ca un magnet, toate obsesiile și iată că, fără să-mi dau seama, atras de duritatea strigătului, mă desprinses parțial de ele, de strania figură în roz și, dezbrăcat, obosit, sprijinit pe niște picioare străine, aproape neputincioase, mă pomenii în fața geamului. În primele momente nu văzui decât apele murdare ce, părăsind canalele, se răspândiseră peste întreaga stradă; apele curgeau egal, cu valuri mărunte, lăsând la marginea trotuarelor hârtii galbene, staniol, cutii de conserve, crengi verzi aduse din deal. Dar tocmai când voiam să mă retrag, în mijlocul străzii, cu ceva mai sus de colțul casei, un om se târa în patru labe împotriva curentului. Îi vedeam haina galbuie, udă, călcăiele bocancilor lucind nefiresc, capul cărunt neacoperit... Înainta încet, gemând, scrâșnind din dinți, bolborosind continuu ceva neînțeles – cum probabil aș fi făcut și eu dacă n-aș fi luat porcăria aceea de somnifer, la care, din păcate, recurg în momentele când sunt intoxicat de mine însumi – ducând cu el înainte, împotriva apei, un vreasc de care se legaseră câteva hârtii. Contrariat, îi urmăream brațele cum se mișcau obosite apoi, multă vreme, hipnotizat parcă, nu-mi puteai dezlipi privirea de el, de geamurile caselor ce se întuneau treptat, de figurile curioase care priveau o clipă, în fugă, ciudatul înotător, apoi se îndepărtau calme, neutre, pierzându-se, ca la un semn, într-un alt ungher al camerei. Când am reușit să mă uit iarăși în stradă, omul continua să înainteze neabătut, exact pe mijloc; se eliberase de vreasc, însă târa după el, probabil într-o mână, un coș de nuiele spart, verde. Pe marginea trotuarului vreo trei oameni îi urmăreau drumul comentând, gesticulând, apoi unul se desprinses și porni încet, nehotărât, spre oraș. Din casa vecină auzii un hohot de răs, suprapus peste o melodie, mai sus, la etaj deschisese un geam, iar, opriți lângă cei doi, o pereche de tineri vârați sub o umbrelă arătau cu degetul în direcția bătrânului care se odihnese o vreme ca să-și continue, iarăși, la fel de încăpățânat, neînțeleasa plimbare exact pe mijlocul străzii, unde se reuneau apele din canale. Fusese lovit de o mașină și înconștient mergea înainte? Era beat? Orb? Bolnav? Sau poate eram victima unui coșmar stupid? N-ar fi fost exclus. Mi-a venit în minte acel vis treaz, consecutiv frazelor auzite. Desigur, clovnul aparținea unui vis adevărat din care nu-mi mai amintesc nimic; el a rămas însă, prin cine știe ce minune, și, în starea aceea de veghe, încercând să-mi reamintesc exact detaliile costumului purtat de clovn, mi-a venit în minte un studiu al lui Edmond Jaloux, studiu de care exact atunci n-aș fi avut nevoie. Scăpasem ușor de punerea în temă a nemulțumirilor

mele, așadar, la geam, ar fi trebuit să mă simt proaspăt sau, în cel mai nefericit caz, ceva mai ușor, mai degajat. Ciudat însă, membrele îmi erau exagerat de grele, iar simțurile refuzau să se adapteze împrejurării, înregistrau doar detaliile exterioare, pe când eu trăiam cumva pe o altă coordonată, eram un braț uriaș care sonda neîntrerupt un gol imens, trainic.

Din partea opusă observai farurile unui turism și, nu peste mult, cu toată viteza scăzută, roțile mașinii propulsară deasupra omului un imens jet de apă galbenă, noroioasă, acoperindu-l pentru o clipă, dar fără să-i oprească înaintarea. Revoltat, contrariat, am încercat să mă mișc, însă fără succes; priveam fix acolo, cu fața lipită de sticlă, cu mâinile încheștate puternic de perdeaua ancestrală. Cu mari eforturi m-am lăsat în jos, hotărât să mă încălț, dar un val de vânt, pătruns printre crăpăturile geamului, mă readuse în poziția inițială. Între timp omul se ridicase și, cu greu, se îndrepta spre perechea de tineri care, oarecum speriați, porniră încet, înainte. „Cât mi-e de greață! Începu să strige bătrânul. Nu mai pot! Mor de greață când vă văd!“ Ceilalți, cei doi oameni, plecară în susul străzii încât, după câteva momente, bătrânul rămase absolut singur, cu mâinile ridicate și cu fața întoarsă spre blocul vecin. Înalt, deșirat, cu hainele pline de noroi galben-roșiatic atârănând inerte, privind fix undeva spre casa din față sau poate blestemând-o, omul părea ireal, o structură onirică datorată oboselii, somnului forțat, iritării mele exasperante sau chiar unei maladii autentice. Cu un ultim efort mă desprinsei de geam și fugii spre pat hotărât să mă acopăr, să nu știu nimic, urmărit de un râs violent, inuman, secondat la mică distanță de altele, dese, pline, și de cuvintele auzite la început, acum exagerat de clare, prezente însă în toată încăperea. Buimăcit, convins că mă aflu într-un loc necunoscut, suspendat în glumă printre lumini și umbre obscure, am fost tentat să mă desprind, să mă mișc la întâmplare doar pentru a vedea ce se întâmplă, dar, în clipa aceea, nespun de clar, din mulțimea de obiecte pe care nu le prea cunoșteam, a apărut ceasul, uriașul ceas de perete, uitat acolo din vremuri imemorabile și oprit, poate tot de atunci, la ora 12. Automat, bucuros de reîntâlnire, m-am pomenit ducând mâna sub pernă la grosolanul meu orologiu antișoc, antimagnetic și anti-alcoolic (era abia ora 7, dormeam de numai un sfert de oră) și atunci mi-am dat seama că sunt în nesuferita mea cameră, că e seară, că mai am încă multe ore până voi scăpa cumva de ziua aceea joasă, cenușie, băntuită de ploaie și întrebări al căror răspuns îl știam de cel puțin o mie de ani, adică exact din clipa când am descoperit că pot să am o solidă și dureroasă învidie pentru copaci, pietre, dobitoace și idioți, că la urma-urmei aș putea urla și în afara orelor permise de regulamentul imobilului. La început nu mă gândisem la sensul cuvintelor, ci la ecoul lor fizic, avusesem senzația că-mi strigase cineva în ureche, că fusesem zgâlțâit puternic și așteptam să nu mai simt durerea; mai târziu însă, cum ecoul lor refuza să dispară, am fost obligat să mă gândesc la ele, mai ales că, într-o altă formulare, le întâlnisem și în vocabularul meu și îmi era extrem de familiar sentimentul ce le generase. Dar eu continuam să mă conving că venisem acasă numai și numai să dorm, adică să aștept dormind ziua de mâine, anul 2001, pe Nicolae ori pe iubita numărul 6, 7 sau 8, specializată în telefoane și autoinvitații. În consecință, mi-am vârât capul sub pătură și, cu ochii strânși, făceam eforturi disperate să mă despart de mine însumi; îmi era frică să gândesc, îmi era greață să atârân celor câteva întrebări – legate de mine ori de acel om neînțeles – obsedante, sterile, constatarea că răspunsurile nu depind de mine, că, în realitate, nu eram decât un obiect ce putea fi cu ușurință mutat de ici-colo, o mobilă dinamică, dresată, prevăzută cu un magnetofon și care, la rezeceală, în funcție de situație, se întreba cu oarecare neliniște: Ce rol ar trebui să interpretez acum? De idiot? De surdomut? De indiferent? De înțelept?

De dulap? Când zilnic, zilnic, de cel puțin un deceniu, mă mint singur, de ce trebuie să mai înghit și minciunile altora, ba să le mai și difuzez pe post de adevăruri? Dar știu eu dacă am dreptul să strig în gura mare că nimeni nu ține seama de structura psihică a nimănui, din moment ce tocmai eu fugeam de mine însumi, nu mă cunoșteam decât parțial și, vrând-nevrând, cea mai convenabilă parte din mine, adică cea adevărată, mi-o reprimam cu consecvență? Eu care, în esență, nu puteam ține seama de nimeni și de nimic, care nu picam de admirație nici măcar în fața lui Einstein sau Dumnezeu, mi-am construit deliberat niște măști și mă purtam de mult ca un robot, ba chiar ca un corp neînsușit...

Cu intermitențe, vântul izbea în geam valuri masive de ploaie și, sub presiunea lor, vibrând, sticla emitea, sau cel puțin așa mi se părea mie, un fel de geamăt prelung, de om biciuit, încât după fiecare țipăt, așteptam să aud vocea aceea bărbătească, ironică, azvârlind iarăși, aiurea, întrebări fără sens. Atunci timpul se dilata, îl simțeam, imaginea îngheța pentru câteva momente, ca apoi să se asocieze alteia, străină mie; uimit, mă pomeneam admirând acel clișeu static, liniștitor, făcând eforturi să mă integrez lui, dar această pauză părea menită să sporească duritatea palelor de vânt și regretul după un univers calm, fără violențe și neliniști. „Dar e foarte simplu, îmi spuneam cu un fals curaj, e grozav de simplu. Nimic nu mai are importanță, eu am venit să dorm, să adorm de tot dacă se poate, căci m-am săturat de laborator, de bolnavi, de prieteni și de dușmani, de dat ajutoare, și plouă, iar când plouă îmi vine să mă atârân, când sunt obosit simt nevoia să zbor în Marte, căci nu-mi pică decât cărți mărunte, zărurile, și m-am săturat de ele, foaie verde și-o cucută, șapte fete și-una slută, eu trebuie să dorm, să dorm, de-aș putea crede măcar în somnifere, dar nici în somnifere nu cred, oricum și cu orice preț aș dormi bombănind bombănituri, căci altfel nu faci decât să te întrebi întrebări întrebate de întrebători, deși până la urmă toate sunt vorbe, vorbe, vorbe lua-te-ar dracu’, dormi copilaș, vise de lumină, fie soare blând viața cretină, dar tu ești așa și așa, zărzărică zărzărea... Azi ca mâine, tu ca mine, chior eu, orb tu tralala etcetera. Trebuie să dormi, strângi pleoapele și nu mai exiști, cazi, te prăbușești... Pe tine te cheamă Mihai Bogdan sau Ics Y grecescu sau numărul 897 din matricola Arini, sau buletinul 294087 seria I sau *Ăla* nu *Celălalt*, care-i Nicolae, de fapt o sărmană furnică și ai putea să ajungi ceva, trala-la și trala-la, dacă nu te-ar exploata și ai avea ce mânca, dacă te-ai prostitua, hop și-așa... Curățel ca lacrima și cretin cât încape, ai cînste, dar n-ai curaj, ai curaj de unu singur, doi, trei, patru, vindecă pe alții însă nu te-ai putut vindeca pe tine însuși de frică, știi asta și fugi, frig, fragi, frasinii... Acum nu ești nimic, n-ai decât obligația – cumplită, recunosc – să te adormi și să te distrezi de ce ți-ar putea trece prin minte, dacă ai minte și dacă ți-ar putea... Dar la urma-urmei ce să-ți povestesc? La ce să mă gândesc? Ce aștepti de la mine, idioțule? Dimineața nu mă duc la cantină din lene sau lehamite. După aia trec – automatism – prin secție și aud tot felul de palavre, mereu aceleași de un an, ale unor oameni pe care nici măcar nu-i mai pot compătimi, ba uneori îi chiar învidiez. Ne compătimim totuși, cred, reciproc. Pe urmă plec în laborator, lucru, înjur, hap-hap-hap, o ciupec de pulpe sau de șale pe Nora, îi spun porcării Ginei, hi-hi-hi-hi, vine Nicolae și înjurăm împreună întreg sistemul ptolemeic, vine profesorul, ne dă sfaturi sau ne mustră extrem de elegant, mergem la ședințe, hap-hap-hap, la cantină, la cinema, ne luăm lumea în cap și... ne culcăm. Asta de n+1 ani. Așa stând lucrurile nu văd ce așteptați de la mine?... Ce minuni să improvizez? Cu ce să-ți zgâlțâi neuronii cretini?

Din romanul *Absenții*,
Editura Dacia, 1970

Meridian biblioteconomic

Biblioteci europene

Proiecte finlandeze

Întâlnirile și conferințele experților organizate în timpul Președinției finlandeze a UE s-au desfășurat în perioada 1 iulie – 1 decembrie 2006 în diferite localități din Finlanda. Cele 11 întâlniri au dezbătut câteva concepte și probleme de interes comun la nivelul UE: cetățenia activă, politica proprietății intelectuale, încurajarea mobilității colecțiilor în spațiul european, implementarea Hărții Drumului Cultural pentru al Patrulea Spațiu Comun în cadrul întâlnirilor experților din UE și Rusia, politicile dedicate sportului și tineretului, digitizarea valorilor culturale moștenite, proiectelor arhitecturale, punctelor de contact culturale.

În mesajul de întâmpinare al ministrului Culturii, doamna Tanja Saarela, alături de prerogative legate de eforturile de administrare din agenda Consiliului Uniunii Europene, sunt menționate proiectele și programele în domeniile tineret, cultură și audiovizual, subliniindu-se atenția acordată programelor de lungă durată. Cultura este definită ca fiind baza dezvoltării sociale și economice.

Într-o țară în care valorile democratice sunt prezente bine definite și nu concepte teoretice, în constituția căreia cultura este definită ca o „oportunitate pentru dezvoltarea individului și ca drept educațional fundamental“, iar moștenirea culturală este „responsabilitatea tuturor“, Președinția UE este mai mult decât o provocare.

Alături de *Culture 2007*, *MEDIA 2007* și *Youth in Action*, agenda Consiliului UE propune al patrulea program *Europe for Citizens* în scopul promovării cetățeniei europene pentru identitatea europeană. Anul 2008 este propus ca *Anul European al Dialogului Intercultural*.

Seminarul *Mobilitatea Colecțiilor* este unul dintre proiectele care subliniază interacțiunea, dialogul și mobilitatea valorilor în cadrul UE.

În domeniul **culturii**, Președinția finlandeză organizează o conferință despre politicile arhitecturale și digitalizarea valo-

rilor culturale moștenite.

În domeniul **bibliotecilor**, accentul este pus pe folosirea noilor tehnologii ale informației și dezvoltarea strategică a bibliotecilor publice în țările membre ale UE.

Concentrarea asupra **relațiilor externe** ale UE în domeniul culturii propune o continuare a cooperării între UE și Federația Rusă ca urmare a acordului *Common Space of Research and Education* (Spațiu Comun pentru Cercetare și Educație) adoptat pe 10 mai 2005.

În ceea ce privește **copyright-ul**, sunt analizate subiecte legate de formatul digital și rețelele de informație, managementul copyright-ului colectiv, taxele copyright-ului privat.

La sectorul **tineret**, se impun continuarea îndeplinirii obiectivelor UE pentru politica de tineret, consolidarea statutului cercetării și a modelului tripartit al cooperării, și anume administrare – cercetare – tineret.

Cooperarea în domeniul **sportului** promovează sănătatea și activitățile civice privind sportul și problema anti-doping-ului.

Sunt luate în considerare și teme precum administrarea culturală în Finlanda, infrastructura instituțiilor culturale, rețeaua muzeelor, cultura audiovizuală, bibliotecile publice. Acest ultim element menționat ne-a atras atenția în mod deosebit datorită tezei strategice în domeniul biblioteconomic intitulată *Strategia de bibliotecă 2010 – politica pentru acces la cunoaștere și cultură*, publicată în 2003, importată și aplicată în diferite alte țări. Obiectivul-cheie al strategiei este garantarea accesului la informație pentru cetățenii de toate vârstele, acest fapt implicând servicii digitalizate. De asemenea, menționăm noua Lege a Tineretului, care promovează noi politici pentru tineret pe baza consultării acestei categorii de vârstă.

Alte subiecte importante sunt **exportul cultural** – valorificarea obiectivelor turistice și de importanță culturală și **sportul** – crearea condițiilor pentru activitățile fizice din Finlanda.

Bibliotecile nordice

În bibliotecile publice din spațiul nordic respiră un aer de normalitate și democrație. Nici un bibliotecar nu pare deranjat nici măcar după a cincea întrebare pe care i-o adresezi consecutiv. Totul arată impecabil. Utilizatorii vin la bibliotecă din diverse motive: jocuri pe calculator, comunicarea cu cei dragi aflați la distanță, petrecerea timpului liber, lectura ziarelor, verificarea adreselor electronice, realizarea de teme, de proiecte majore. E un spațiu viu adresat tuturor vârstelor.

După trei luni și jumătate de vizite zilnice în bibliotecile nordice, întorcându-mă în țară am realizat spiritul de inerție care domină deciziile noastre pseudodemocratice. Fraze precum: „biblioteca este loc de studiu, nu de joacă și relaxare“, „aici n-au voie jocuri“, „mai încet“, „liniște!“ nu mai există. *Avem servicii, avem tehnologie*, dar uităm că forma în care le prezentăm lasă de dorit și continuă să vorbească publicului larg cu același glas cenușiu al interdicțiilor din perioada comunismului.

Motivul lecturii revistelor de specialitate din țările cu

experiență și tradiție democratică este un exercițiu formidabil de comparare și de situare la nivelul real al ofertei bibliotecilor publice de la noi, exercițiu necesar fiecărui bibliotecar angajat într-o bibliotecă publică.

Prezentarea *Bibliotecilor în transformare*, articol semnat de Peter Axelsson, din partea Asociației Suedeze a Bibliotecilor, și Hellen Niegaard, din partea Asociației Daneze a Bibliotecilor, începe cu drepturile cetățeanului – libertatea de expresie, căutarea și accesarea informației, precum și dreptul de a studia. În cadrul elaborării proiectelor se iau în considerare previziuni precum societatea cunoașterii și o continuă redefinire a serviciilor tradiționale. Astfel, se ține cont de receptor/utilizator (indiferent de sex, religie, stare socială, statut etc.), de schimbările legate de nevoile acestuia, de oferirea simultană a cărții tipărite, a celei electronice și a bibliotecii virtuale, consultate de la distanță, de modificarea programului de lucru la 24 de ore șapte zile pe săptămână, de oferirea serviciului de referințe on-line și a ghidului electronic.

Aceste schimbări au în vedere bibliotecile școlare, cele publice, universitare și de cercetare.

Cooperarea între biblioteci și centre culturale, muzee, arhive este un alt cuvânt-cheie al acestei abordări. Următorul aspect important este promovarea rolului bibliotecii în societate.

Maija Berndtson, directorul Bibliotecii Municipale din Helsinki, în articolul *O nouă bibliotecă fizică în Finlanda*, remarcă faptul că, în Finlanda, arhitecții au fost mereu implicați în crearea facilităților pentru biblioteci.

În ceea ce privește spațiul fizic, 40% din biblioteci dispun de clădiri separate, un sfert fiind situate în cadrul școlilor, subliniindu-se legătura puternică școală – bibliotecă publică, dar și lipsa bibliotecilor școlare. În România, contactul școlilor cu bibliotecile publice se lovește de conservatorismul și răspunsul cel mai adesea negativ din partea bibliotecilor școlare.

În orașul Espoo, au fost înființate două filiale în cadrul unor centre comerciale. „Acest fapt dovedește că bibliotecile trebuie să fie prezente acolo unde sunt oamenii”. Cu această ocazie ne punem întrebarea când vom iniția în București un astfel de loc în care lectura să fie o nevoie esențială integrată celorlalte din piramida lui Maslow.

65 de milioane de utilizatori au vizitat în 2002 și 2003 bibliotecile publice din Finlanda, o națiune tânără care și-a câștigat independența cu 40 de ani mai târziu decât România.

Luând în considerare faptul că jumătate din populația finlandeză are acasă acces la Internet, Maija Berndtson pune problema pe termen lung a motivului pentru care oamenii vor vizita în viitor biblioteca publică în condițiile în care pot accesa informațiile de care au nevoie din alte surse.

Și răspunsul este dat de interacțiunea socială, ținându-se cont de faptul că bibliotecile reprezintă mai mult decât „depozite de mijloace de informare”. Nevoile utilizatorilor sunt luate în considerare până la îndemnul „crează-ți propria bibliotecă”, ceea ce presupune o sondare a felului în care utilizatorii percep biblioteca.

Maija Berndtson consideră că, în viitor, spațiul bibliotecii va deveni o alternativă la lumea virtuală a culturii electronice.

Directorul de bibliotecă și președinte al Asociației Islandeze a Bibliotecilor, Þórhildur T. Þórarinsdóttir, subliniază direcția digitalizată a bibliotecilor, catalogul bibliotecilor islandeze, portalul de acces al întregii națiuni la zările electronice și baze de date, resurse accesibile în cadrul teritoriului Islandei, zi și noapte, la un preț rezonabil. Din 2004, sunt achiziționate doar variantele electronice ale ziarelor.

Despre constrângerile legislației suedeze a bibliotecilor scrie ziaristul Martin Aagård din partea Asociației Suedeze a Bibliotecilor. Activitățile și serviciile bibliotecii sunt subiecte de discuție la nivel politic. Campania asociației ia în considerare includerea nevoilor bibliotecii în domenii ca educație, sănătate, industrie și comerț. Activitățile bibliotecii sunt planificate la nivelul municipalității, ceea ce indică un interes de nivel politic înalt în ceea ce privește funcția bibliotecii în cadrul societății.

Jørgen Bartholdy, directorul Bibliotecii Publice din Skanderborg și președintele Asociației Bibliotecilor Publice Daneze, și Claus Vesterager, director de planificare și dezvoltare în cadrul Bibliotecii Universitare din Roskilde și președintele Asociației Bibliotecilor Daneze de Cercetare, discută *Strategiile pentru cooperare și lucrul în rețea în Danemarca*. La nivelul unei țări de aproximativ 5,4 milioane de locuitori, cu 230 de biblioteci publice municipale, peste 300 de biblioteci speciale și de cercetare guvernamentală, 400 de biblioteci în centre educaționale și școli, există un sistem funcțional de bibliotecă bazat pe principiul democratic care susține că fiecare cetățean are dreptul de a împrumuta orice material finanțat din fonduri publice, indiferent

de categoria de bibliotecă sau de tipul de resurse.

O rețea la nivelul întregii țări este soluția unei informări rapide și eficiente care permite accesul unui public larg la catalogul unic și la baza de date a fiecărei biblioteci pe Internet. Acest fapt a facilitat împrumutul interbibliotecar, posibil datorită unui sistem național de transport de documente între toate bibliotecile țării.

Un exemplu în acest sens îl oferă Biblioteca Electronică de Cercetare Daneză încă din 1998, când s-a propus implementarea unei rețele virtuale de bibliotecă, o infrastructură pentru cercetare și educație în Danemarca, concretizată prin unirea tuturor resurselor bibliotecilor specializate și de cercetare în beneficiul studenților, profesorilor și cercetătorilor. Avantajele unui astfel de sistem sunt binecunoscute. În acest fel, bibliotecile care au participat la proiect și-au dezvoltat propriile servicii și au mers până la crearea de facilități de acces unui public cât mai larg. În Danemarca, există deja o tradiție în cooperarea dintre bibliotecile de cercetare și cele publice.

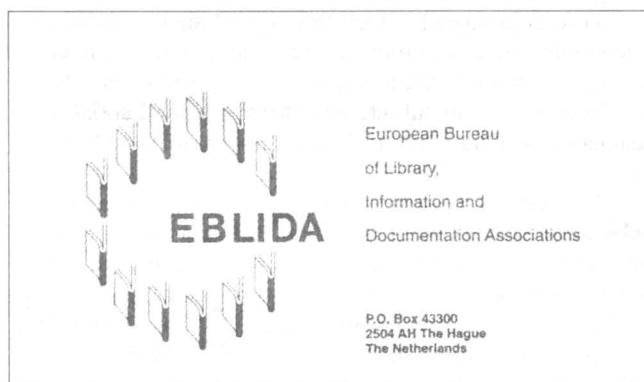
Despre Autoritatea Norvegiană pentru Arhive, Biblioteci și Muzee (ANABM), înființată în 2003, scrie Frode Bakken, președintele Asociației Norvegiene a Bibliotecilor. Motivul unei astfel de autorități unice a fost împărțirea artificială între bibliotecile bazate pe educație și cele bazate pe cultură, coordonare împărțită între ministerele Educației și, respectiv, al Culturii. ANABM promovează parteneriatele și cooperarea între sectoare importante – arhive, biblioteci și muzee – care pun accentul pe incluziunea socială, pe preservarea surselor de informare și cunoaștere. Biblioteca Digitală Norvegiană își propune, în acest context, să facă posibil, în formă electronică, un conținut cât mai divers și bogat pentru cât mai mulți oameni.

Wimie Vitzansky, director al Asociației Daneze a Bibliotecilor, pledează pentru bibliotecă într-o prezentare a modalității de funcționare a asociațiilor naționale ale bibliotecilor. În fiecare țară nordică există asociații de biblioteci, dar cu nivele diferite de dezvoltare a acestora. Pentru a nu trece prin tot istoricul acestor tipuri de organizații, autorul își propune să facă o prezentare a asociației daneze, luând-o ca model de funcționare și vechime (a fost înființată în 1905). Aceasta a funcționat ca instrument de bază în realizarea primei legi daneze de bibliotecă în 1920. Unul dintre scopuri a fost aducerea în același loc a politicienilor și a bibliotecarilor profesioniști pentru a coopera într-un cadru democratic, cu acces gratuit și egal la informație și cultură. Acest lucru implică o cooperare a tuturor nivelelor de bibliotecă publică, muzee, arhive, educație ș.a., ca și colaborarea cu Școala Regală de Biblioteconomie și Știința Informării. Este subliniată importanța cooperării cu organizații internaționale precum IFLA și EBLIDA.

Datele statistice, precum și rezultatele proiectelor bazate pe comunicare și schimb interbibliotecar evidențiază nevoia de cooperare între instituții (biblioteca și celelalte organizații care funcționează în zone de interes public) într-o epocă a granițelor transparente și a informației care se transmite în câteva minute de pe un continent pe altul și, de asemenea, o permanentă adaptare a instrumentelor, serviciilor și a abordării acestora.

Gabriela TOMA

(Din „Finnish EU Presidency Programme in the Fields of Culture, Intellectual Property, Youth and Sport Policy”, 2006; „Nordic Libraries and their organisations in the 21st Century”, supliment al „Scandinavian Public Library Quarterly”, iulie 2005)

EBLIDA

Orizonturi Programe Inițiative

Perspectivile digitizării

Raport al Grupului de Experți în Copyright

La sfârșitul anului 2006, Toby Bainton, președinte al Grupului de Experți în Copyright al EBLIDA, a participat la două întâlniri la Bruxelles, sponsorizate de Comisia Europeană. La aceste întâlniri, care au pus în discuție aspecte privind Biblioteca Digitală Europeană, au fost prezenți editori, bibliotecari, scriitori, precum și organizații ale drepturilor de autor.

Problema digitizării a fost abordată din două perspective, după cum urmează:

Digitizarea pentru conservare

Există un acord al specialiștilor din domeniu asupra faptului că, dacă o bibliotecă alege să digitizeze o operă tipărită pentru a o conserva, ea poate obține mai mult decât o singură copie digitală. Legile copyright permit realizarea unei singure copii, dar deținătorii de drepturi sunt de acord că o copie digitală realizată după o altă sau chiar două copii digitale simultane pot fi folosite în scopul conservării.

O altă problemă care a necesitat clarificări a fost cea a disponibilității copiilor digitale pentru utilizatorii finali. Deși, la început, deținătorii de drepturi au dorit ca acestea să fie disponibile înainte de expirarea copyright-ului operei, reuniunea din decembrie de la Bruxelles a recomandat în mod clar ca copiile digitale realizate în scopul conservării să fie disponibile utilizatorilor finali când sunt întrunite anumite condiții.

Grupul de Experți subliniază că aceste recomandări vizează doar copierea digitală în scopul conservării și sunt strict limitate la acesta, pe termen lung, privind patrimoniul cultural și național produs și distribuit în diferite forme și ediții. Orice copie realizată în plus, permisă de lege, nu trebuie să fie folosită pentru a crește numărul copiilor disponibile pentru accesul utilizatorilor finali înainte de expirarea copyright-ului, accesul la orice copie existând doar în cazul consultării pe loc.

Digitizarea operelor ieșite din circuitul comercial

La întâlnirea de la Bruxelles a fost pusă și problema existenței unei licențe care să susțină acordul dintre o bibliotecă și un deținător de drepturi atunci când biblioteca

dorește să digitizeze (în alte scopuri decât conservarea) o operă care nu mai este disponibilă în cursul comercial normal. Licența va fi folosită atunci când identitatea deținătorului de drepturi este cunoscută. Biblioteca îl va consulta pe deținător dacă poate digitiza opera. Comisia Europeană speră că un model de licență, pentru care există o largă acceptare, va ușura încheierea acordurilor. De asemenea, o clauză a acestei licențe va prevedea ca poziția bibliotecii față de legislația națională să nu fie afectată – o excepție sau o limitare în beneficiul bibliotecii vor avea prioritate în fața oricărei prevederi din cuprinsul licenței.

Operele din această categorie, pentru care identitatea deținătorului de drepturi nu este cunoscută, sunt numite opere ne desemnate (*orphan works*) și ele necesită în viitor soluții diferite de cealaltă categorie.

Grupurile de încredere

La sfârșitul lunii noiembrie 2006, specialiști din domeniul bibliotecar și editorial s-au întâlnit la Berlin pentru a discuta rolul grupurilor de încredere și modul în care acestea se dezvoltă într-un cadru internațional. Potrivit JISC (Joint Information Systems Committee), un grup de încredere este compus din mai multe instituții și organizații care au aderat la un set de politici pentru a schimba informații despre utilizatori și resurse, fiind facilitate astfel accesul și utilizarea resurselor și serviciilor.

Prin intermediul acestor federații, utilizatorul final va putea accesa informații din diferite resurse printr-un singur proces de autentificare și pentru orice tip de materiale pentru care instituția gazdă s-a înregistrat.

La întâlnirea de la Berlin, EBLIDA și IFLA au lansat următoarea declarație:

Fenomenul creșterii resurselor digitale în domeniul învățământului superior și al bibliotecilor presupune întrebarea dacă obținem cel mai mare beneficiu posibil din aceste resurse și dacă asigurăm accesul larg al utilizatorilor la informații.

Nu există un singur răspuns la această întrebare, dar IFLA și EBLIDA sprijină intens constituirea grupurilor de încredere în scopul susținerii și facilitării autentificării și autorizării resurselor academice în sectorul educațional. Prin

această declarație vrem să arătăm cum preconizăm ca federațiile să lucreze și să furnizeze o singură înregistrare în sistemele de management al identității pentru studenții și cercetătorii care doresc să acceseze și să schimbe resurse în cadrul unor infrastructuri educaționale și bibliotecare.

Grupurile de utilizatori din sistemul educațional sunt în prezent mult mai mobile în dorința lor de a avea acces la informația de care au nevoie în orice moment, în orice loc și prin orice dispozitiv. Ele vor ca accesul să fie simplu, fără a avea nevoie de multe alte parole sau nume de utilizator.

Un alt factor de care trebuie să se țină cont este confidențialitatea și faptul că utilizatorii sunt nevoiți să transmită datele personale fiecărei instituții de la care doresc să acceseze informații. Scopul federațiilor ar trebui să fie acela de a oferi un pașaport Internet pentru resursele disponibile. Bibliotecile doresc să colaboreze în această direcție cu furnizorii de servicii, dar majoritatea sistemelor pe care le cunoaștem astăzi au anumite deficiențe și nu oferă un răspuns la problema autorizării: cui i se permite să acceseze și ce informație?

Furnizorii de servicii și bibliotecile au diferite compo-

nente de autentificare, în timp ce utilizarea standardelor asigură interoperabilitatea dintre furnizorii de servicii și de identitate. Serviciul de management al identității trebuie să fie flexibil și capabil să încorporeze diferite sisteme, pentru a putea fi utilizat în domenii precum educația, cercetarea și administrația.

Din punctul nostru de vedere, există o serie de beneficii pentru utilizatori, bibliotecari și instituții. Utilizatorul are o singură înregistrare în folosirea unei parole instituționale și are siguranța că datele personale nu vor fi cunoscute de un terț. Bibliotecarul va avea mai puțin de-a face cu problemele de administrare a utilizatorilor și va fi mai bine pregătit să lucreze cu licențe și subscripții. Instituțiile vor facilita utilizatorilor lor o mai mare folosire a materialelor digitale, fapt care va aduce beneficii cercetării și educației.

Din buletinul „EBLIDA News”,
nr. 1 – 2/ ianuarie 2007

Nicolae Mantu – Răscoalele țărănești

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București

SECVENȚE

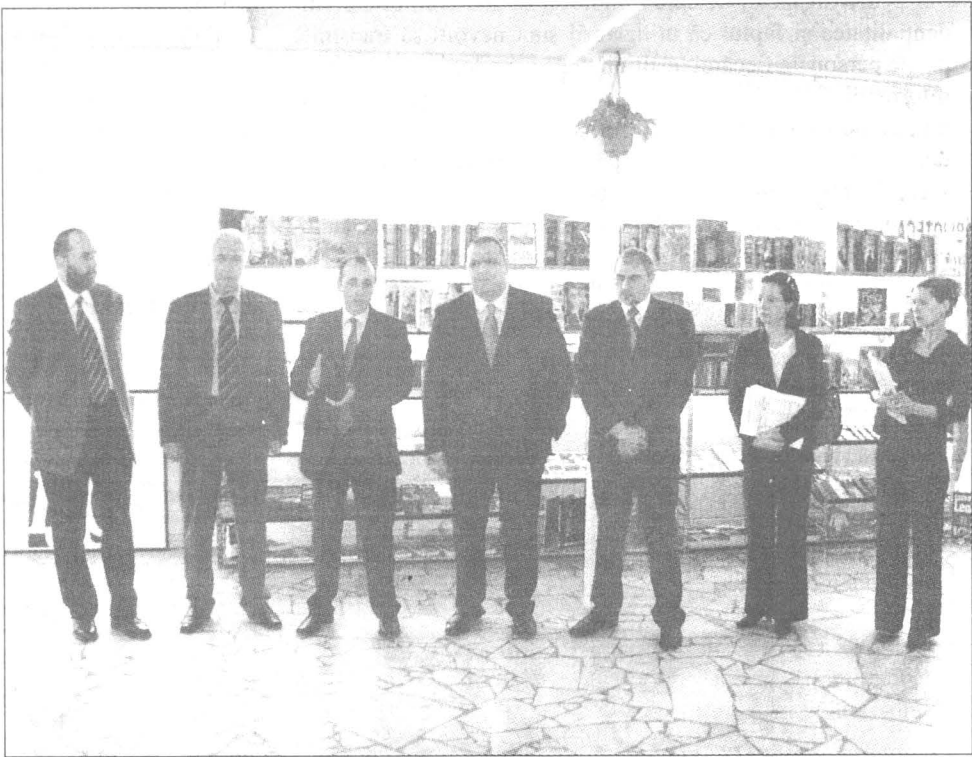
Informare și
Consiliere Comunitară

A devenit operațional modulul **Informare și Consiliere Comunitară** al Bibliotecii Metropolitane București, componenta informatizată, pentru informarea și consilierea biblioteconomică a membrilor comunității bucureștene pe orice problemă de interes public (proiect lansat – pe suport hârtie – în filiale în anul 2003). Este cel mai mare proiect de acest gen derulat până în prezent în România, costurile ridicându-se până în prezent la peste 400.000 de euro

Prin lansarea acestui proiect, la 15 februarie 2007, în prezența autorităților locale, se asigură implicarea totală a bibliotecii publice a Bucureștilor în asigurarea oricărui gen de informații, precum și a documentării membrilor comunității bucureștene în domenii de maxim interes public comunitar general și individual.

Astfel pot fi accesate direct sau indirect (prin intermediul bibliotecarului public) domenii dintre cele mai variate de la administrarea domeniului public, administrarea patrimoniului imobiliar: școli, biblioteci publice și spitale, sănătate publică, învățământ, religie, cultură, sport, asistență și protecție socială, administrarea piețelor, urbanism, disciplina în construcții, investiții și servicii publice utilitare, ordine publică, rețeaua comercială și protecția consumatorului, drepturi și obligații civile, veterani de război, revoluționari, impozite și taxe, protecția copilului, servicii privind dezvoltarea mediului de afaceri pentru întreprinzători mici, turism, transporturi, instituții publice de interes național (Parlamentul României, Administrația Prezidențială, Guvern, organizații non-guvernamentale) sau local (Consiliul General al Municipiului București, Primăria Municipiului București, consiliile locale și primăriile de sector), europene (Uniunea Europeană, CSCE) sau mondial (ONU, state) etc.

Prin dotarea filialelor și a Sediului central cu 80 de stații de lucru pentru utilizatori cu acces la Internet și cu 35 imprimante-copiator-scanner-fax se poate obține rapid orice informație, precum și copierea documentelor necesare, inclu-

Moment de la inaugurarea Centrului de Informare și Consiliere Comunitară

siv a tipizatelor de obținere a diverselor autorizații, pentru care nu de puține ori cetățeanul pierdea timpul pe la ghișeele diverselor autorități.

La acestea se adaugă documente de bibliotecă pe suport hârtie și alte tipuri pe profilul serviciului oferit: *Anuarul Statistic; Pagini Aurii București și județe, Pagini Naționale, Pagini Albe București, Ghidul Serviciilor București*; monografii, ghiduri, hărți și planuri ale Bucureștilor; legislație națională sau hotărâri ale consiliilor locale de sector, precum și ale Consiliului General al Municipiului București; buletine informative ale instituțiilor de interes public din zona de acoperire (conf. Legii 544/ 2000); oferte ale marilor magazine din București și ale unor firme comerciale din sector; periodic locale și naționale (abonamente + sponsorizări); tipăriți ale editurii și revistei *Biblioteca Bucureștilor*, inclusiv suplimentele tip *foaia cartierului*; atlase, enciclopedii, dicționare, istorii, albume, tratate.

S-a creat, astfel, climatul social-civic-cultural micro-comunitar favorabil comunicării, informării și documentării, care să contribuie la rezolvarea problemelor cotidiene de informare, la eliminarea factorilor generatori de stres în privința găsirii informației necesare. Totodată, vor fi realizate componente importante ale programului național de educație continuă

și civilizare a micro-comunităților locale bucureștene.

Biblioteca Metropolitană București – prin secțiile și filialele sale – a redevenit principala deținătoare a informațiilor din toate domeniile cunoașterii umane, inclusiv a informațiilor de interes comunitar public de pe întreg cuprinsul Capitalei, la care au acces toți cetățenii fără nicio discriminare.

Derularea proiectului a fost asigurată financiar de Consiliul General al Municipiului București – Primăria Municipiului București, prin Direcția Sisteme Informatic (coordonator proiect Ioana Raicu) – partea informatizată și Biblioteca Metropolitană București – Serviciul Relații Publice (coordonator proiect Sergiu Găbureac) – pentru celelalte tipuri de suport.

Biblioteca Metropolitană București este deschisă oricărei instituții, edituri, organizație nonguvernamentală sau firmă furnizoare de informații de interes public care dorește să susțină concret proiectul, în urma încheierii unor parteneriate, protocoale, convenții sau înțelegeri.

Personalul bibliotecii publice a Bucureștilor are prilejul să devină și mai util membrilor comunității, fiind pregătit să facă față cu succes noilor provocări tehnologice. Vizitați www.bmms.ro!

Sergiu GĂBUREAC

În haine noi

După lovitura primită, prin încetarea activității ca urmare a retrocedării spațiului, Filiala B.P. HASDEU și-a reluat activitatea într-un spațiu nou situat la parterul blocului de pe Str. Traian, 2 (tel. 320.08.76; bph_bmb@yahoo.com). Amenajarea spațiului a presupus eforturi însemnate, atât financiare, cât și din punct de vedere organizatoric. Bucuria redeschiderii, la 17 ianuarie 2007, în prezența autorităților locale, este dată și de buna organizare a spațiului care corespunde cerințelor unei biblioteci publice moderne. Filiala dispune de un fond de documente de tip enciclopedic dezvoltat (peste 50.000 de documente pe diverse tipuri de suport), bine structurat și prin contopirea cu cel al Filialei TUDOR ARGHEZI, desființată din aceleași pricini. Dotarea filialei cu patru stații de lucru, conectate la Internet, va contribui la găsirea rapidă a răspunsurilor solicitate de utilizatori, membrii comunității bucureștene, fără nicio discriminare. Astfel, Biblioteca Metropolitană București capătă noi dimensiuni, locuitorii unei noi zone având acces la informații și lectură publică, la toate serviciile sale. Practic, bibliotecarii publici pot să răspundă la aproape orice întrebare, prin asigurarea accesului la sursele de informații pe care filialele și sediul central le pun la dispoziția tuturor bucureștenilor.

În imediata vecinătate, se pregătește pentru a răspunde solicitărilor bucureștenilor Filiala I.H. RĂDULESCU (tel. 320.08.86), specializată în colecții de periodice, Biblioteca Metropolitană București deținând un important fond de astfel de documente, unele vechi de două secole. Vizitați www.bmms.ro! (GSM)

Cele mai dorite cărți din rafturile bibliotecii

Filiala MARIN PREDA derulează proiectul **Alege Cartea Top 100 – Cele mai dorite cărți din rafturile bibliotecii**, prin care se urmărește promovarea serviciilor oferite de Biblioteca Metropolitană București, atragerea publicului utilizator cuprins între 14 – 35 de ani prin servicii de bibliotecă publică în concordanță cu dorințele și necesitățile de lectură manifestate de acest segment de public, îmbogățirea fondului cu noi documente, funcție de preferințele segmentului de public vizat, implicarea instituțiilor culturale și educaționale în derularea de proiecte având ca punct de interes tinerii și cartea din bibliotecă. Publicul țintă este constituit din membrii comunității, utilizatori cu vârsta între 14 – 35 de ani, și se desfășoară în perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 2007.

Centralizarea datelor furnizate pe baza unui chestionar și alcătuirea **Top-ului 100** vor fi realizate de personalul filialei (Marilena Chiriță – coordonatoare proiect și Cătălin Gavrilă). Pe baza lui vor fi achiziționate documentele de bibliotecă în conformitate cu titlurile TOP-ului.

De asemenea, vor fi organizate evenimente prevăzute în proiect (prezentarea unor publicații, a unor edituri, vizionarea de filme, piese de teatru, întâlniri cu scriitori, critici, vizitarea unor muzee și case memoriale) și vor fi asigurate servicii de consultare la sala de lectură sau împrumut la domiciliu pentru publicațiile achiziționate. (GSM)

Chronos 2007

Prin parteneriatul dintre Asociația Română a Profesorilor de Franceză – Filiala București (Bianca Benitoiu), Inspectoratul pentru Învățământ al Municipiului București (Cristina Grigore, Mihaela Cosma) și Serviciul Informare Comunitară al Bibliotecii Metropolitane București (Sergiu Găbureac) – Colecția de Francofonie ELENA VĂCĂRESCU (Marilena Chiriță) s-a desfășurat cea de-a XII-a ediție a concursului CHRONOS 2007 în București. Menit să recompenseze cele mai bune cărți de literatură în limba franceză pentru tineri și adulți ce au drept temă parcursul vieții, proiectul coordonat de Prix Chronos în România – Nicole Bury (Franța) își propune, an de an, întâlnirea între generații, transmiterea experienței persoanelor ce înaintază în vârstă către tineri, într-o perspectivă socială preventivă, a unei imagini despre bătrânețe diferită de stereotipurile vehiculate des de societate; favorizarea dialogului și a apropierii între generații pentru a se asculta și a comunica între ele. El se adresează membrilor comunității și utilizatorilor cu vârsta între 12 – 35 de ani. La manifestarea din 22 februarie a.c. au participat elevi și profesori de la Colegiile Naționale: MIHAI EMINESCU, SPIRU HARET, MATEI BASARAB, EMIL RACOVITĂ, Liceul Gr. MOISIL, C. A. ROSETTI, ȘCOLILE Nr. 79, 88, 100, care au votat pentru recompensarea celor mai bune cărți de literatură pentru tineri și adulți. (GSM)

Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România

– VIII –

Liviu BUTUC

Globalizarea comunicării

Perspectivă mijloacelor de comunicare

(1)

Globalizarea

Termenul de globalizare se pare că a apărut la începutul deceniului 7 (1961) al secolului trecut în Dicționarul Webster. Ea este definită ca o nouă dimensiune a politicii internaționale, când aceasta devine cu adevărat mondială și se manifestă pe mai multe planuri: economic, politic, militar, tehnologic și cultural.

Tendențele de unificare a omenirii într-o structură supranațională s-au manifestat încă din antichitate (expansiunea Greciei, ori a Romei) și au evoluat de la formele violente de înglobare a spațiului și popoarelor (cuceririle napoleoniene, imperiile coloniale, modelul mondializării rusești în manieră colectivă, prin revoluții bolșevice), până la formele insidioase ale seducției ori imperialismului discret camuflat sub sintagma „*pax americana*“, pace întreținută cu războaie asimetrice, împotriva unor popoare inflamate de inegalități planetare, încremenite în cutume și adversare ingerințelor cu finalitate civilizațională necontrolată.

Cele mai multe minți lucide și responsabile consideră că globalizarea este inevitabilă și profund determinată de condiția omului de ființă planetară. Omul nu mai poate fi conștrâns la un topos limitat. El are deja conștiința de cetățean al lumii, al planetei și trebuie să acționeze în logica relațiilor parte întreg, de tip holografic, în care orice aspect instantaneu sau contiguu poate da seama, în condiții specifice, de globalitatea spațială sau temporală. De exemplu, evenimente care se petrec într-o parte a globului se pot repercuta cu repeziciune în altă zonă a planetei. O criză financiară în Asia poate avea efecte în America sau Europa. Un cibernet cu intenții malefice, cyberteroriste, dintr-un obscur orașel african poate deregla sisteme și baze de date de pe un alt continent. Noile tehnologii de comunicare comprimă în mod semnificativ geografia, transportând cu mare viteză un eveniment de natură economică sau politico-strategică prin arterele sistemului internațional către teritorii disparate, aflate la distanțe foarte mari. De asemenea, nu e mai puțin adevărat că lumea de azi cere o administrație globală. Aceasta este o necesitate care se impune de la sine din cauze generale ca: probleme de mediu, de securitate colectivă, de comunicare, demografice și de apăsare a denivelărilor de ordin economic și civilizațional existente astăzi pe planetă. Trăim într-o lume parcată, cu moduri de viață sui-generis, de la retardați ai istoriei, care n-au atins nici epoca fierului, până la popoare care au atins un grad tehnologic ce le permite sfidarea gravitației și invazia cosmosului, o pluralitate de entități etnice cu viteze diferite de eman-

cipare socio-economică și informațională.

Informația, ca nouă dimensiune a realității, „este percepută tot mai mult ca o valoare mai prețioasă decât petrolul sau aurul, două simboluri ale bogăției din diferite epoci ale civilizației umane“³⁰⁷. Numai că de această valoare nu poate beneficia întreaga omenire din cauza unor flagrante inegalități de dezvoltare economică și de polarizare socială excesivă. Astăzi se știe că numai 10% din populația globului produce și consumă 70% din bunuri și servicii; că în anul 2000, 65% dintre ființele umane nu aveau telefon, 40% nu aveau electricitate, fără a mai vorbi de prăpastia informatică – un internaut la 2.000 de persoane în Africa subsahariană, 1 la 3 în SUA³⁰⁸.

Un alt aspect, rareori semnalat, este acela că „într-o lume în care un segment al populației (diferit de la țară la țară, relativ mare în țările avansate și aproape zero în țările sărace din Africa, Asia și America Latină) beneficiază de privilegiile pe care le oferă civilizația electronică, aproape 2 miliarde de oameni sunt analfabeți și mult peste 2 miliarde nu au pus niciodată mâna pe tastatura unui computer. În plus, numărul celor care împing roata tehnologiei este neînsemnat în raport cu masa celor care folosesc mașinile produse de ei și mai toți trăiesc în două sau trei țări occidentale. Noua tehnologie a computerelor produce astăzi o dublă polarizare: la nivelul populației, între cei care posedă aparatura electronică și care sunt în măsură să profite cultural și material de pe urma ei prin acces la informație și, nu de puține ori, la putere, și cei lipsiți de aceste mijloace, iar la nivelul statelor, între țările care posedă capacitatea de a utiliza noua tehnologie pentru a influența și controla economia, finanțele, evenimentele politice din țările care au această capacitate și care devin astfel prada celor dintâi“³⁰⁹.

Remediul unei atare stări de fapt nu poate fi decât dezvoltarea industriei mediatică, accesibilizarea tehnologiilor informaționale și, drept consecință, crearea unei culturi globale și a unei civilizații unice bazate pe o infrastructură de informație desfășurată la scară planetară.

Deși destul de vechi, conceptul de globalizare cu care operează antropologia politică contemporană a beneficiat de un aport propagandistic agresiv și perfid în media electronice și scrise mai cu seamă în ultimul deceniu al secolului XX, cu accente pe mondializarea informației și a comunicării, ca rezultat al expansiunii fără precedent a tehnologiei informaționale. Dar nu e mai puțin adevărat că globalizarea s-a realizat cvasitotal la nivelul integrării în spiritualitatea mondială. Literatura, artele și științele au fost primele care au făcut pasul: sunt tot mai vizibile tendințele de globalizare a pieței, cu consecințe privind uniformizarea preferințelor consumatorilor și a stilului de viață; generalizarea valorilor democratice, diseminarea drepturilor omului în zone care până de curând nici nu deslușeau înțelesul acestei sintagme și nu exista noțiunea de drepturi; participarea tot mai largă la alianțe politice ori militare apte să susțină lupta împotriva dictaturilor, a terorismului și a expansionismelor imperialiste (vezi în acest caz

lărgirea alianței NATO și războiul împotriva terorismului internațional care suscită numeroase opinii pro și contra). Globalizarea de ultimă oră pare a fi inițiată în domeniul economico-financiar, al culturii economice și al limbii, ca mijloc de comunicare. În primul caz e vorba de limitarea suveranității economice, de transnaționalizarea capitalurilor și de adoptarea unei monede unice de referință – dolar sau euro. În viziunea lui G. Soros, kongresman american, globalizarea „reprezintă mișcarea liberă a capitalismului însoțită de dominația crescândă a piețelor financiare globale și a corporațiilor multinaționale asupra companiilor naționale”³¹⁰.

În al doilea caz este vorba de limba engleză care are atuuri pe întinse suprafețe ale globului, mai ales în fostele colonii britanice. În esență, globalizarea nu ar trebui să fie decât un proces revoluționar de sincronizare, de nivelare civilizațională a tuturor insulelor din arhipelagul de popoare care configurează planeta, o macrostandardizare în care, cu excepția factorului lingvistic, nucleu dur al prezervării identităților culturale, mai toate celelalte componente ale tradițiilor și structurilor simbolice cunosc o metamorfozare în direcția uniformizării. În ultimul timp, voci din ce în ce mai numeroase își exprimă dezaprobarea față de perspectiva globalizării, care presupune, în opinia acestora, efecte extrem de sumbre. Mișcările antiglobalizante asociază globalizarea cu expansiunea economică a SUA („imperiu falus“), cu americanizarea vertiginoasă după căderea comunismului, când SUA au rămas singura putere economică și militară, cu un uriaș potențial de creativitate în raport cu alte culturi. Oponenții globalizării decelează în această metamorfoză planetară de sorginte americană consecințe dintre cele mai nefaste ca: plasarea centrelor de decizie politică pe paliere transnaționale; influența politică a marilor corporații supranaționale pentru limitarea suveranității statelor tradiționale; susținerea mitului dispariției tradițiilor locale într-un amorf sat global (tradiții care și așa se voalează până la extincție sub influența conștiinței arhaității frivole, a imitației și seducției noului) și producerea fenomenului de aculturație, de extindere în spirit neocolonial a valorilor culturale americane; expansiunea fără precedent a tehnologiei de mediatizare a divertismentului ce va determina nu o democratizare a culturii „înalte“, ci o contaminare neverosimilă a sferei sociale și mentale, deopotrivă, cu produse și servicii kitsch; sporirea tensiunii dintre globalism și multiculturalism: globalismul caută un soi de destin comun al umanității, chiar al speciei umane, în timp ce multiculturalismul accentuează valorile autohtone orientate spre definirea unor comunități foarte mici, independente; dezvoltarea statului național în structuri geopolitice de tip supras-tatal; generalizarea subculturii cu care se confundă, nu de puține ori, conceptul de cultură de masă sau *pop-culture*, care poate avea ca efect relativizarea valorilor culturii culte și, prin exagerarea populismului cultural, a dreptului maselor la divertisment; „barbarismul“ culturii globale care poate înghiți și anula culturile locale fără a organiza o conviețuire armonioasă a acestora; hegemonia anglofoniei, care pare să indice reducerea circulației limbilor naționale și înlocuirea lor treptată, în comunicare, cu limba engleză. Aceasta este limba tehnologiei de vârf, de la birotică (fax, xerox) până la informatică (computer, PC, laptop, e-mail, site, cybercafé etc.) și de la marketing până la management și francize americane preluate peste tot în lume. Francezii, în mândria lor culturală, ușor naționalistă, s-au arătat refractari la ceea ce au numit „americanizarea

culturii naționale“ și au promulgat o lege împotriva poluării limbii cu anglicisme, iar mai nou adaptarea programelor de calculator la limba franceză, transformând, de pildă, termenul de *e-mail* în *courriel* (ciudată decizie, când e-mail vine de la cuvântul *male* = pungă, din engleza medievală care, la rândul ei, o preluase din franceza veche și care se păstrează și astăzi sub forma de *malle* = cufăr). Nu puțini sunt aceia care propun o soluție mediană: generalizarea limbii artificiale esperanto ca limbă neutră față de cele de circulație universală care s-ar impune prin modalități coercitive și ar supune celelalte limbi unui proces de discriminare, monopolul lingvistic fiind resimțit și ca monopol în deciziile economice și politice. Filoglobalizantii nu se sfiesc să susțină cu aplomb anglofonia pe motiv că mai devreme sau mai târziu limbile de circulație restrânsă vor dispărea, dând ca exemplu limbile greacă veche, aramaică, hitită, latină etc. De altfel, cercetătorii în domeniu avansează ideea că în actualul ritm de dispariție a limbilor în circa 200 de ani vor mai rămâne doar aproximativ 200 de limbi din cele 6.809 câte se vorbesc astăzi pe glob. Potrivit unui studiu Eurobarometru, engleza rămâne limba cea mai vorbită în UE (38%), urmată de franceză și germană (14%), spaniolă (6%) și italiană (3%), iar dintre cele aproape 7.000 de limbi vorbite astăzi în lume mai mult de 90% nu sunt reprezentate pe Internet. Cultura de Net, bazată pe un limbaj pur tehnologic, și-a creat un sublimbaj, „anglorican“, de circa 1.500 de cuvinte, numit „*globish*“, concept ironic formulat de nimeni altul decât francezul Jean Paul Nerrière. Globish este, așadar, „limba Net-ului, a comunicării prin Internet (...), este limba generală și uniformă, filosofia acestui mod de viață”³¹¹. Alții au numit acest idiom cu rădăcini anglo-americane „limba digitală“, ca limbaj transnațional al computerelor specific lui homo sapiens „zapiens“. În fine, conceptul de globalizare implică, după părerile altor critici, și alte considerente cum ar fi: amenințarea nu numai a limbilor minoritare, dar și a culturilor mici, care se vor înfrunta cu handicapul neomologării, vulgarizarea și superficializarea artelor, agresiunea kitsch-ului, accentuarea stereotipurilor naționaliste etc. Filosoful Habermas percepe globalizarea ca extindere a modernizării, dar vede în aceasta cauza creșterii inegalităților. Derrida crede, la rândul său, că de efectele pozitive ale mondializării vor beneficia doar anumite țări și clase sociale. S. Latouche observă că „McLumea“ înseamnă „o standardizare internațională a stilurilor de viață“, după modelul culturii consumeriste americane, și că procesul la care asistăm (numit de autorul francez „Westernization“), „este în esență anticultural, sufocând diversitatea“. Unii scriitori români incriminează SUA care, prin globalizarea forțată, își adjudecă „zone de influență de cele mai multe ori pe cale militară. Cazurile Vietnam, Afganistan, Irak sunt evidente. Prin Fondul Monetar Internațional, însă, SUA își arată cealaltă față, aceea de imperiu de seducție, realizând în multe puncte din lume, în locul cunoscutei *pax romana*, strategia postmodernă *pax americana*”³¹². După cum se poate observa, globalizarea întâmpină rezistențe aparent insurmontabile cum ar fi specificul național, antiamericanismul, xenofobia, intoleranța, reacția negativă la norme supra-naționale și, mai ales, cutume ancestrale, fundamentalisme și confesiuni etanșe. Toate acestea și altele sabotează, *in statu nascendi*, realizarea statului omogen universal. După cum se observă, dacă globalizarea presupune uniformizare, hermeneutica procesului nu este deloc uniformă. Adepții și apologetii globalizării o văd ca pe un proces nu doar implaca-

bil, ci și ireversibil. Ei sunt de părere că în civilizația globală valorile naționale nu dispar, ci se afirmă prin toleranță, dialog și deschidere spre alteritate și diversitate; globalizarea nu înseamnă uniformizare și exces de standardizare, ci o altă diseminare a diversităților naționale; instaurarea unui comportament politic normal prin abandonarea stereotipurilor naționaliste și xenofobe; conștiința că trăiești în rând cu toată lumea și ideală este sincronizarea cu restul lumii. Paul Virilio sugera recent că „dacă pare prematur să vorbim despre «sfârșitul istoriei» anunțat de Francis Fukuyama, putem astăzi discuta cu toată convingerea despre «sfârșitul geografiei». Distanțele nu mai contează, iar ideea de graniță geografică devine din ce în ce mai greu de susținut în lumea reală”³¹³. Și toate acestea datorită libertății de mișcare, care a creat un nomadism de tip nou, planetar, o mobilitate accentuată de noile mijloace de transport performante și apte să relativizeze spațiul. Spațiului real i se suprapune spațiul cibernetic odată cu internaționalizarea noilor mijloace de comunicare. Din acest moment oamenii nu mai pot fi despărțiți de obstacole fizice sau distanțe temporale, iar supraviețuirea autarhică nu mai este posibilă. Prin interconectarea computerelor din toată lumea, discrepanțele dintre aici și acolo își pierd sensul. Atotputernicia imaginarului social, prin explozia tehnologiilor informaționale și ale comunicării, enunță un adevăr inatacabil: globalizarea e, în primul rând, una comunicățională.

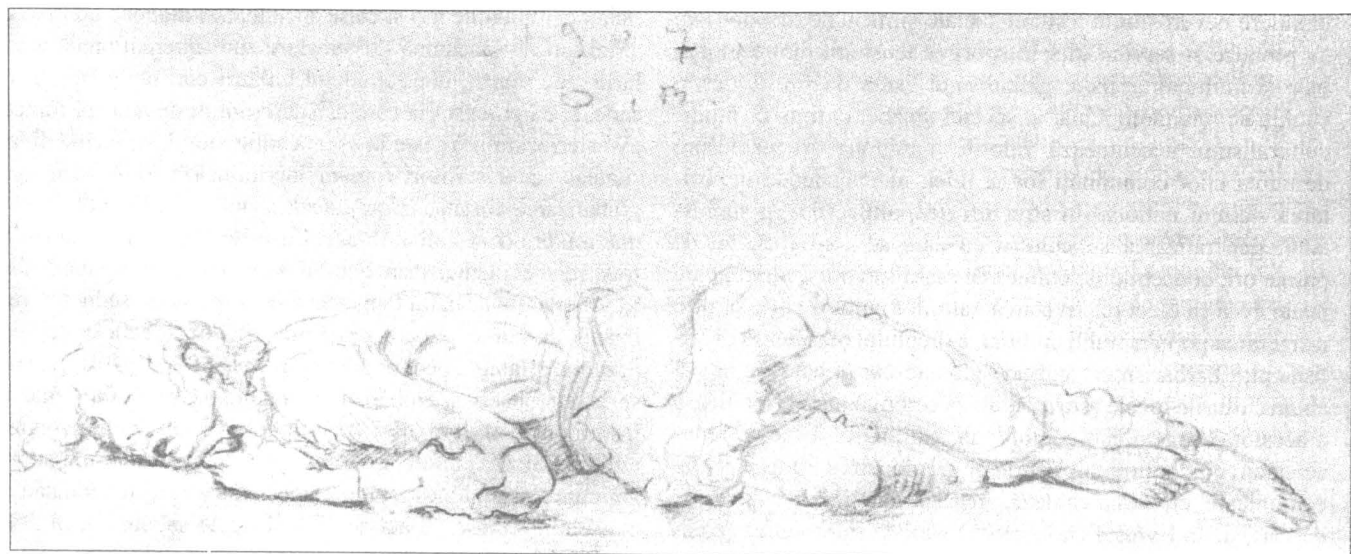
Globalizarea comunicării

Printr-o definiție lejeră, comunicarea este totalitatea actelor prin care ființa umană schimbă informații cu semenii săi, precum și sentimente, impresii, emoții, idei, credințe, gesturi rituale etc. Pe plan social, schimbul de cunoștințe, intercomunicarea, a determinat dezvoltarea permanentă a mijloacelor de comunicare, de la cele mai simple, folosite în trecutul îndepărtat al omenirii (graiul articulat, gesticulația, paralingvaje, desenele rupestre, scrisul), până la cele din zilele noastre (cartea, ziarul, radioul, telefonul, televizorul, Internetul, sateliții de telecomunicații etc.). În funcție de modalitățile

prin care se face comunicarea, ea poate fi individuală (confidențială, de la om la om, ori grupuri restrânse) sau publică (adresată unor grupuri umane mari), orientată spre mase: „Dintre toate modalitățile de comunicare, cea care implică toate aspectele este comunicarea de masă sau publică și poate fi definită ca fiind orice formă în care mesajele au: un caracter public (deci fără restricții sau delimitări de receptare); se folosesc de o tehnologie de difuzare; se adresează unei largi audiențe, într-un mod indirect (partenerii sunt la distanță, în spațiu – timp și receptează într-un mod unilateral)”³¹⁴.

Comunicarea publică se supune și ea exigențelor marketingului: trebuie să existe o piață de informație în care stăpână este legea cererii și a ofertei și o piață a interesului de care producătorul de mesaje, informații, evenimente trebuie să țină seama pentru a-și optimiza eficiența și profitul. Din acest punct de vedere știința comunicării este tangentă principiilor economiei de piață și formelor ei specifice de promovare și publicitare a produselor. Astfel privită, informația devine marfă și este tratată ca atare. Industria comunicării implică emițători-creatori de produse culturale mediatice (de știri, informații, divertisment), profesioniști, precum și activități instituționalizate sau organizații de profil (ziare, reviste, edituri etc.). Ultimele decenii ale secolului XX au impus un nou tip de societate, cea informațională, în care au luat amploare deosebită sistemele informaționale din sectorul public și privat, dezvoltarea cu precădere a suporturilor electronice și a telecomunicațiilor care, împreună, formează ceea ce se numește telematică. Omenirea se îndreaptă cu pași repezi spre o societate postindustrială sau postmodernă, caracterizată ca fiind prin excelență una a comunicării și a exploziei informaționale. Această societate se definește prin câteva trăsături esențiale:

1. „trecerea de la o activitate economică axată pe producerea de bunuri materiale la o economie orientată spre servicii;
2. preponderența în structura populației active a clasei profesionale și tehnice;

Octav Băncilă – Țăran mort

3. importanța decisivă a cunoștințelor teoretice ca sursă de inovație și management;

4. apariția unei noi tehnologii, tehnologia intelectuală³¹⁵.

Alți autori decelează societății postindustriale trăsături suplimentare ca: „preponderența lucrătorilor din servicii față de cei din industrie și agricultură; declinul modelelor de viață inspirate de fabrici, de marea industrie; emergența unor valori și a unei culturi centrate pe timpul liber; rolul central al cunoașterii teoretice, al planificării sociale, al cercetării științifice, al producției ideilor și al instruirii; coagularea unor economii informaționale”³¹⁶. La rândul său, G. Naisbitt – sociolog american – atrage atenția asupra unui aspect extrem de important al societății informaționale, și anume informația. Aceasta devine un produs folosit în mod conștient, având calitatea de resursă și, în același timp, de creație intelectuală care, valorificată cu eficiență, poate aduce profituri imense. Astfel că în societatea mediatică și comunicarea socială îmbracă o valoare comercială și de aici concluzia: industrializarea comunicării sociale, ascultând fatalmente de legile pieței, satisface atât dezirabila democratizare a informației (instaurarea comunicării generalizate), cât și indezirabila ei standardizare și depreciere prin facilitare, vulgarizare și mercantilism, dar și prin manipulare masivă, chiar dacă receptorul poate refuza sau scurtcircuita mesajele prin selecție. Pornind de la aceste considerente este ușor de dedus faptul că în societatea comunicățională cunoașterea și informația se convertesc în resurse strategice și factori de putere. Revoluția informatică tinde către o revoluție globală, iar comunicarea mediatică devine, prin abundența și eficiența tehnicilor de difuzare, o comunicare de masă, cu excepția publicului țintă, oferit cu programe cu adresabilitate limitată. Reflexul consumerist întreținut de societatea de consum, care își seduce continuu clienții și inventează exponențial trebuințe, contaminează și cultura, transformând-o într-o cultură de piață, cu tendințe expansioniste, supranaționale. Globalizarea de esență mediatică și comunicarea globală ne fac părtași la un insidios neocolonialism cultural în care suprainformarea coexistă cu dezinformarea și superlativul rutelor informaționale cu precaritatea comunicățională și tehnologică. Globalizarea comunicării este astăzi tot mai sesizabilă, televiziunea și Internetul fiind principalii executanți, dar întrebarea care se pune este cine și în ce scop conduce și gestionează procesul. Cele mai multe priviri se îndreaptă către SUA, portdrapelul acestei direcții, direcție văzută ca o americanizare cu apetit imperialist. SUA au devenit astăzi „laboratorul mondializării liberale” și își exercită voluntar rolul de lider mondial sau de „gardian al ci-vilizației” în pofida unei acerbe opoziții din partea grupurilor antiglobalizante ori a societăților de tip arhaic și autarhic fundamentaliste, care își iau măsuri drastice de auto-protecție prin cenzură sau refuz violent. Nu mai este astăzi nici un secret strategia SUA de monopolizare a acestei formidabile sfere de putere reprezentată de domeniul comunicării, întrucât comunicarea acoperă totalitatea funcțiilor spirituale ale oamenilor și ale popoarelor, poate influența moravuri, educație, limbă – trei elemente prin care un agregat etnic se diferențiază de celelalte. Încă din primii ani ai acestui nou mileniu administrația de la Washington își fixase ca obiective, printre altele, „bătălia pentru autostrăzile informatice” și „controlul comunicației mondiale”³¹⁷. Pentru a-și apropia acest deziderat, SUA dispun de toate mijloacele: componentele multimedia, con-

trolul Internetului, fabricanții, domeniile de intervenție, conținuturile și distribuția. Un prim pas în realizarea monopolului comunicării a fost avansarea ideii, în 1993, că domeniul comunicațiilor trebuie considerat un simplu serviciu și, deci, în felul acesta, supus regulilor generale ale comerțului. Apoi au intrat în scenă coloșii din industriile de informație care și-au propus să stăpânească întreaga rețea informațională prin fuziuni, achiziții, concentrări, crearea unei vaste rețele de sateliți de comunicație și dominația asupra pieței mondiale a calculatoarelor. Element central al viitoarelor lanțuri interactive, calculatorul va permite cumularea jocurilor, a filmelor, a informației, a publicității și a formării profesionale într-un tot intercomunicațional. Televiziunea este deja miza unui război pe care Europa l-a pierdut de pe acum, atât pe planul programelor, cât și pe cel al tehnologiei. CNN-ul a devenit primul canal planetar, inundând cu informații peste 80 de milioane de cămine din peste 142 de țări și aducând uriașe beneficii. Hugues Communications sunt pe punctul de a încerca un sistem satelit, Direct TV, care să difuzeze pe 150 de canale. Consoțul compus din AT&T, Silicon Graphics și Time-Warner pregătește un proiect pilot, „Full Service Network”, care este o filmotecă digitizată capabilă să ofere 500 de filme digitizate, fără a mai pune la socoteală jocurile, informațiile, teleshoping-ul, diverse alte servicii prin intermediul calculatorului.

Monopolul în domeniul rețelelor Internet este chemat să îndeplinească o funcție esențială în procesul general de dominare prin comunicație – ca și cele ale cinematografiei, televiziunii, programelor de calculator etc. Consecințele globalizării comunicării, ale noii ordini informaționale, intră în previziunile sociologilor și formează o listă consistentă. *Sociologia opiniei publice* citează, printre altele, „relativizarea granițelor geopolitice, prin acțiunea conjugată a rețelelor de informare care le intersectează, ridică probleme noi, încă neabordate, cum ar fi: suveranitatea de stat, unilateralitatea schimbului (excluderea unor state sau circuite preferențiale), identitatea culturală (în situația televiziunii prin satelit), drepturile naționale asupra proprietății intelectuale, pericolele întreruperii aprovizionării cu informație, care relevă riscul unei posibile dependențe informaționale. Informația ca marfă, supusă unor costuri, devine inaccesibilă statelor sărace”³¹⁸.

Alte temeri vin să completeze tabloul sumbru al globalizării informaționale și al tehnoglobalismului ca: mimarea unui „single life style” (unic stil de viață) – copie a modului de viață american sau chiar impunerea lui prin așa-zisa „persuasiune clandestină”. Se apreciază că fostele spații totalitare sunt mai permeabile mimetismului și sincronizării insidioase, tânjind să își asume în exces libertatea de care au fost frustrate; victoria ideologiei divertismentului (a societății de spectacol) în defavoarea culturii de excepție; bulversarea ierarhiilor și aplatizarea valorilor prin crearea de false elite; vedetizarea prin excesul ofertei de vizibilitate publică îndreptat către nonvalori; colonizarea timpului liber cu fenomenul media dominat de utilitarismul hedonist și abandonarea lecturii tradiționale; imperialismul blajin, care are drept consecință: „americanizarea minților (...) Mulți cetățeni europeni sunt acum niște transculturali; niște miești ireconciliabili, posedând o minte americană într-un trup european”³¹⁹.

Apariția formelor globale de comunicare în masă duce inevitabil nu numai la o reconfigurare a vieții cotidiene și la o reformulare a relațiilor temporale și spațiale, dar are și repercusiuni în modul de coagulare și de funcționare a societății

actuale, în crearea reprezentării despre ceilalți și a identității individuale și de grup. „Pe măsură ce relele vizuale de comunicare la nivel planetar (publicitate și reclame, imagini de film, televiziune sau Internet etc.) tind să înlocuiască formele vechi de comunicare (orală, scrisă etc.), păreri pe care oamenii și le fac despre diverse lucruri depind tot mai mult de imaginea pe care o primesc despre ele. Exemplele abundă: campaniile electorale devin tot mai pronunțate campanii de imagine; războaiele postmoderne sunt războaie informaționale, în care, în bună măsură, actanții, ca și publicul asistă la imagini pe calculator; nevoile de consum sunt dirijate prin sistemul de reclame; modelele și gusturile sunt formate prin canalele mediatice; cultura tinde să se rezume la imaginile televizate etc.”³²⁰

La globalizarea comunicării au contribuit pe măsura posibilităților lor cartea, presa, telefonul, radioul, dar cel mai mare aport, ca principalii agenți, îl au televiziunea și Internetul, complinite de rețeaua satelitară, care, prin viteză, siguranță și intensitatea cu care circulă informațiile, asigură coordonatele de bază ale realizării satului global pe care-l anticipa odinioară McLuhan.

Noi concepte și tendințe în evoluția mijloacelor de comunicare

Începutul mileniului trei a adus cu sine o acută vizibilitate a redundanței informaționale și a nanotehnologiilor de informare și documentare simultan cu propaganda mitului societății postindustriale (numită și mediatică sau cibernetică). Acest mit deja anticipează noua etapă din istoria omenirii – condiția tehnobiologică postumană a cyborgilor și a comunicării în cyberspace. Descrisă drept postmodernă, Societatea Cunoașterii pare a fi devenit o realitate. A fi astăzi bransat la rețelele informaționale a devenit un laitmotiv. „Cel de-al treilea val” al lui Toffler face valuri și preocuparea constantă devine acum accesul la cultura digitală. Francis Bacon spunea, în secolul al XVI-lea, că tiparul schimbă fața și existența lumii; astăzi tot mai mulți sunt aceia care afirmă că autostrada informațională va avea același efect. Civilizația informațională succede celei agrare și celei industriale și se definește prin câteva concepte care astăzi operează deja în conștiința umanității: saltul de la logocentrism la imagocentrism (cultura imaginii, a iconului); trecerea de la cultura de stoc, apanaj al cărților și implicit al bibliotecilor, la cultura de flux determinată de performanțele noilor mijloace de generare, stocare și dispersie. O asemenea revoluție în comunicarea umană va produce metamorfoze și bulversări în ierarhia mijloacelor de comunicare care deja se prefigurează. Viitorul mijloacelor de comunicare a început de ieri și va continua prin mutații nebnuite încă.

Cartea, care a parcurs mii de ani, de la tăblițele de lut și sulurile de papirus, până la codex-ul modern pe suport papetar, nu poate să dispară în contextul noilor tehnologii de informare, dar se poate transforma, transferându-se pe noi suporturi. Corpul fizic, material, al cărții, obiect fetiș prin excelență, se „diluează” în mediul virtual, devine o fantasmă lecturabilă, totuși, pe ecranul unui telefon accesat, pe monitorul unui calculator sau pe un e-book (instrument care mai păstrează ceva din virtuțile cărții clasice). Se vorbește astăzi în literatura de specialitate de hârtia și „cerneala” electronice, care ar avea darul să imite codex-ul tradițional pentru nostalgicii lecturii arhaice, în timp ce cartea electronică, lipsită de

corporalitate, ia avânt. Aceasta poate fi înregistrată pe un disc compact sau poate fi localizată la un site din cyberspațiu, de unde se transferă pe calculatorul personal sau pe instrumente software de lectură de tip Microsoft Reader. Cartea postmodernă, asociată cu aplicații multimedia, poate să redea, alături de text și sunete, imagini statice și animate policrome, pentru a stimula simțurile cititorului. La rândul lui, **tiparul** a fost integrat în ansamblul electronic, calculatorul cu elementele sale adiacente de reproducere a textului și imaginii. Orice document poate să apară în format virtual și apoi să fie transferat pe suport clasic cu ajutorul imprimantelor moderne, iar de aici multiplicarea se poate face prin reprografiere cu ajutorul mai multor procedee: fotocopiere, termocopiere, diazocopiere (transferarea informațiilor se realizează cu ajutorul razelor ultraviolete, transgresând originalul transparent pe hârtia de calc), electrocopiere și xerocopiere. Imprimanta este un echipament periferic auxiliar, de ieșire a computerului, cu ajutorul căruia se realizează imprimarea pe suport de hârtie a rezultatelor produselor program realizate. Principalele tipuri constructive de imprimantă sunt: termice, matriceale (cu ace), grafice (realizează reprezentări grafice prin metoda punct pe punct sau prin desenare cu ajutorul unui plotter – una sau mai multe penițe mobile), cu jet de cerneală și cu laser. La târgul tipu, Drupa 2000, organizat din patru în patru ani în orașul german Düsseldorf, firma Rank Xerox a prezentat tehnologia de fotoimprimare DocuTech, ansamblu automatizat integral capabil să tipărească 100.000 de cărți pe zi. Prin această „uzină” se tehnoredactează cărți în mai multe formate, variante de corp de literă și coperte și le propune editorilor pe Internet. Aceștia își semnalizează opțiunea, plătesc cu cardul și primesc discul pe care se află documentul în forma cerută și tirajul dorit, după care îl introduc în computerul care comandă mașinaria DocuTech și totul se finalizează în cărți tipărite, eliminând astfel intermediari ca tipograful sau librarul. Cel mai mare avantaj al unei astfel de tipografii digitale este nu numai acela că oricine poate deveni editor-tipograf, ci faptul că se poate produce carte la cerere fie în format e-book, fie tradițional, eliminând în acest fel stocurile nevandabile. Astfel, producția de imprimate este dependentă de cerere, iar tirajul la rândul său este condiționat de aceasta din urmă. Pe aceeași cale merg și alte firme. De pildă, la Târgul iPEX 2002 au apărut și alte ansambluri tipografice de genul lui DocuTech ca Heidelberg CD-74 și Man Roland Discoweb³²¹.

Apariția rețelelor de computere și a suporturilor de substituție (dischete, CD-uri) a cărții face ca aceasta din urmă să nu mai fie principalul instrument cognitiv, iar biblioteca tradițională, la rândul ei, să nu se mai constituie în singura formă de luptă non-violentă împotriva amneziei colective. Stocarea, prelucrarea și diseminarea informației și a cunoștințelor formative livrești, atribuții ale bibliotecii de hârtie, trec astăzi din ce în ce mai mult în contul **bibliotecii virtuale** împreună cu instrumentele de informare (cataloge) prelucrate în format electronic. Digitizarea documentelor, operațiune anevoioasă și scumpă de transfer în virtual, a început deja și se speră că în viitorul îndepărtat „biblioteca fără ziduri” să fie la îndemâna tuturor cetățenilor lumii. În acest context trebuie menționat că un motor de căutare ca Google poate căuta deja în circa 8 miliarde de pagini web, dar la data de 14 decembrie 2004 a anunțat lansarea unui ambițios proiect – Google Print – prin care se urmărește, într-o primă fază, prin colaborare cu cinci importante biblioteci (Stanford, Harvard,

Oxford, Michigan și Biblioteca Publică din New York) digitizarea a 15 milioane de lucrări, aproximativ 4,5 miliarde de pagini. O investiție care va costa 200 milioane de dolari. Și marile edituri colaborează cu Google Books, oferindu-și textele electronice pentru a putea fi indexate, dar fără ca acestea să fie afișate în întregime pe Internet, ci doar extrase însoțite de precizarea locului de unde pot fi cumpărate. O companie din Beijing a scanat peste 1 milion de titluri de la 900 de biblioteci din China. Proiectul european Gutenberg dă gratis 16.000 de cărți clasice, toate numerizate în mod text. Marile muzee, de la Metropolitan la Luvru, permit explorarea fondului digital. De asemenea, universități mari își pun cursurile pe Internet. Massachusetts Institute of Tehnology a dat acces liber la 1.100 de cursuri în proiectul Open Courseware, iar universitatea din Quebec publică pe Internet 1.373 de lucrări clasice în științele sociale, cu un impact impresionant la public³²².

În Europa, Biblioteca Națională a Franței are peste 80.000 de unități biblioteconomice scanate, iar acestea i se adaugă inițiativa Comisiei Europene, din 30 septembrie 2005, de creare a Bibliotecii Digitale Europene. În baza acestui proiect de amploare, până la sfârșitul anului 2008, peste 2 milioane de cărți, filme, fotografii, manuscrise și alte bunuri culturale vor fi accesibile prin conectare la fondul virtual. În cursa digitizării se află și România cu realizări modeste: Biblioteca Academiei Române a digitizat manuscrisele Eminescu și arhiva Traian Vuia, Biblioteca Metropolitană București a lansat proiectul Biblioteca Virtuală Națională prin care, într-o primă fază, va pune la dispoziția utilizatorilor circa 5.000 de pagini, iar Biblioteca Centrală Universitară are în plan digitizarea colecțiilor speciale. Transgresia în virtual a documentelor pe suport papetar are trei mari câmpuri de aplicare: protecția colecțiilor (în special a documentelor de patrimoniu, care astfel pot fi puse la dispoziția marelui public), accesul la distanță și producerea de documente multimedia. Complementar apare și necesitatea despațializării documentelor cu dinamică nulă și valorificarea acelor documente livești care nu se reeditează (circa 75% din fondul unei biblioteci), chiar dacă audiența lor rămâne limitată. O experiență alternativă la cea pe suport celulozic este **aplicația multimedia pe CD-ROM sau DVD**. De exemplu, aplicația Emil Cioran conține toată opera scriitorului în limba română, peste 100 de fotografii biografice, înregistrări audio și filme. Dacă am face un calcul, cărțile împreună ar costa cam 2.000.000 ROL, un CD cam 200.000 ROL, iar un album cu fotografiile incluse pe această aplicație cam 700.000 ROL. Prin urmare, avantajele sunt: o cantitate mare de informație pe un spațiu suport redus, prețul incomparabil mai mic, plus posibilitatea printării pentru lectură în format tradițional a informațiilor deziderat³²³. O altă variantă este **audio-book-ul** – carte înregistrată pe suport audio (casetă sau CD). „Studiile arată că unul din cinci americani «citește» în mașină, iar industria mondială a cărților s-a transformat dintr-o piață marginală într-una majoră. Întâmplător sau nu, prima carte în format audio a apărut tot în SUA, în prezent existând aici peste 100 de edituri care fie au divizii specializate, fie sunt producători exclusivi de audio-books. În Europa fenomenul a luat amploare după 1990, dar a fost cunoscut încă din anii '50. Pe piața mondială, circa 20 – 30% dintre marile edituri își lansează titlurile atât în variantă tipărită, cât și în cea audio. Asociația editorilor de cărți audio a estimat piața la circa 665

de milioane de euro pentru anul 2003”³²⁴. În România, piața cărților de acest gen se ridică la circa 300.000 de euro, primii pași făcându-i Electrecord încă de prin anii '80 cu povești pentru copii. Îl continuă astăzi Casa Radio, Humanitas Multimedia și bibliotecile pentru nevăzători și ambliopi, ca aceea a Bibliotecii Metropolitane București. În acest fel, noile concepte și tehnologii de comunicare a informației vor determina mutații în definirea bibliotecii ca structură infodocumentară, precum și nuanțări ale serviciilor ei fundamentale. Dintre acestea enunțăm doar mutarea accentului de pe document pe informație, prin crearea centrelor de informare și metamorfoza spațiului public al bibliotecii, care va fi doar parțial de acumulare – de discotecă, colecție de CD-ROM-uri, ca documente multimedia – și mai mult de utilizare, prevăzut cu computere (posturi de lucru) conectate la rețele. Prin aceasta biblioteca își continuă vocația de diseminare și socializare a informației, în timp ce funcția de conservare se diminuează în favoarea celei creatoare (elaborarea de bunuri culturale cu valoare adăugată) și de disponibilizare a gnosinformațiilor. Serviciile de referință și de informare comunitară vor lua amploare, în anturaj cu catalogul Opac, cu serviciul de consultanță și de instruire în utilizarea tehnologiei informaționale și cu serviciul de căutare, filtrare și distribuire a informației pertinente și protejate de poluarea informațională. La acestea se vor adăuga teleservicii (acces la distanță) și servicii online cu puncte de acces pentru public (PAIPURI). Prin această nouă configurație, biblioteca devine un mijloc public de comunicare la nivel global, iar interactivitatea atinge superlativul.

Bibliografie și note

307. Buzărnescu, Ștefan – *Sociologia opiniei publice*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 2001.
308. Bruckner, Pascal – *Mizeria prosperității*. București, Editura Trei, 2002.
309. Eretescu, C. – „Civilizația umbrelor”. În: „Secolul 20”, nr. 4-9, 2000.
310. Soros, G. – *Despre globalizare*. Iași, Editura Polirom, 2003.
311. Ghiu, Bogdan – „Globish – Comunicarea”. În: „Cultura”, august 2006.
312. Corbu, Daniel – „Postmodernismul și globalizarea forțată”. În: „Caiete Botoșănene” nr. 1, 2005.
313. Rachieru, A.D. – „Evol media și cultura media”. În: „Convorbiri literare”, 2003.
314. Popa, Silvia – *Birotică și comunicare*. Brașov, Editura Universității Brașov, 2002.
315. Popa, Silvia – *Ibidem*.
316. Buzărnescu, Ștefan – *Ibidem*.
317. Mordant, B.M. – *America totalitară*. București, Editura Lucman, 1999.
318. Buzărnescu, Ștefan – *Ibidem*.
319. Bruckner, Pascal – *Ibidem*.
320. Braga, Corin – „Arhetipul și sfârșitul postmodernității”. În: „Observator cultural”, nr. 165/166, 2003.
321. Radu, Măriuca – *O istorie a tiparului*. Brașov, Editura Universității Brașov, 2004.
322. Pânzaru, Ion – „Utopia unui motor de căutare”. În: „Observator cultural”, nr. 19(276), 2005.
323. Giurgeanu, Stela – „Realitatea cărților virtuale”. În: „Dilema Veche”, nr. 106, 2006.
324. Cristina, Marina – În: „Business Magazin” nr. 63, 2006.

Catalog

Florin ROTARU, *Bibliografia cărții bucureștene de la origini până în prezent, 1494 – 2006. Partea I: 1494 – 1918, Volumul I: A – C*

Biblioteca Metropolitană București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2006, 1217 p.

... Bibliografia cărții bucureștene de la origini până în prezent (1494 – 2006) a fost elaborată pe baza Bibliografiei românești vechi (1508 – 1830) și a Bibliografiei românești moderne (1831 – 1918). Metoda a fost impusă de lipsa majoră a fondului de carte din biblioteca noastră, fond necesar pentru redactarea acestei lucrări. Situația trăită de noi ne-a ajutat să înțelegem gestul făcut de I. Bianu, în 1901. Fără patrimoniul de publicații al Bibliotecii Publice Centrale București, era aproape imposibil începerea elaborării Bibliografiei românești vechi. Realizarea acestei excepționale opere scuză atitudinea marelui bibliograf față de Biblioteca Bucureștilor. Puținele adăugiri din Bibliografia cărții bucureștene sînt preluări din studiile de specialitate care au identificat lucrări necuprinse în Bibliografia românească veche, precum și completări datorate consultării unor periodice... (dr. Florin Rotaru)

IOAN PAUL al II-lea, *Memorie și identitate*

Traducere din limba italiană de Roxana Utale, RAO International Publishing Company, București, 2005, 191 p.

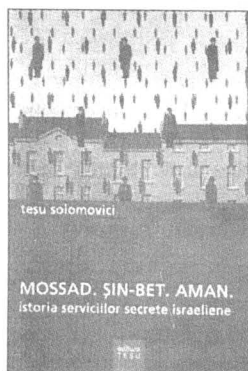
... Scriind această carte, Ioan Paul al II-lea a revenit la temele principale de conversație de la Castel Gandolfo, din 1993. Doi filosofi polonezi – Józef Tischner și Krzysztof Michalski, cei care au întemeiat Institut für die Wissenschaften vom Menschen (Institutul de Științe ale Omului), cu sediul la Viena – i-au propus să facă o analiză critică, din punct de vedere atât istoric, cât și filosofic, a celor două dictaturi care au marcat secolul XX: nazismul și comunismul. Conversațiile, pe atunci înregistrate, au fost ulterior transcrise. Oricum, Sfîntul Părinte, deși a reluat temele discutate în acele dialoguri, a considerat că este potrivit să lărgască perspectiva discuției. Pornind de la conversațiile menționate, a vrut să meargă mai departe, deschizînd orizontul reflecției... (Editorul)

Mihai POSADA, *Opera publicistică a lui Mircea Eliade*

Criterion Publishing, București, 2006, 470 p.

Cercetarea d-lui Mihai Posada are ca obiect acel sector al operei lui Mircea Eliade aflat la confluența dintre principalele și cunoscutele ei orientări: în filozofie, etnografie, istoria și morfologia religiilor, în teoria, critica și istoria culturii, în politologie, proză beletristică și memorialistică, și practica jurnalismului curent, căreia marele savant și creator i-a fost și i-a rămas fidel de la cea mai fragedă vîrstă până în pragul senectuții. Este un spațiu în care sunt convocate, prin anticipare, prefigurare, dezbatere, reluare și redimensionare, cvasitotalitatea problematicii și a temelor principale ale unei opere de dimensiuni monumentale, spațiu în care acestea apar într-o altă lumină decât aceea în care le îmbracă textul definitiv al seriei de opere... (Mircea Tomuș)

Teșu SOLOMOVICI, *Istoria serviciilor secrete israeliene. Mossad. Șin-Bet. Aman*

Editura Teșu, București, 2006, 504 p.

Cartea de față dezvoltă mai vechile lucrări ale autorului, Lung e brațul Mossadului și Războaiele Mossadului. 50 de ani de spionaj evreiesc. Apar pentru prima oară câteva capitole esențiale cunoașterii istoriei comunității informaționale israeliene („La început a fost Tohu va Bohu“, „Eli Cohen – super spionul evreu din Damasc“, „Un colonel evreu de Securitate trimis să spioneze în țara evreilor“, „Jonathan Pollard – spionul uitat de Israel într-o închisoare americană“, „Băieții răi ai fundamentalismului extremist evreiesc“, „O poveste incredibilă cu creștini evangheliști“, „Capturarea lui Adolf Eichmann“, „Prim-ministrul aprobă – Mossadul execută“, „Un dureros eșec al Mossadului – Cazul Ron Arad“, „De ce s-a supărat Mossadul pe marele regizor american-evreu Steven Spielberg?“ etc. (Editorul)

Mircea HANDOCA, *Convorbiri cu și despre Mircea Eliade*

Ediția a II-a revăzută și adăugită, Criterion Publishing, București, 2006, 396 p.

Cartea de față a fost scrisă – în linii mari – în anii 1980 – 1981. Câteva interviuri au apărut în diferite reviste. La începutul deceniului al nouălea i-am trimis lui Mircea Eliade manuscrisul convorbirilor. Scriitorul s-a bucurat și aștepta cu nerăbdare publicarea în volum a acestor texte, planificată pentru luna martie 1982, când urma să împlinească 75 de ani.

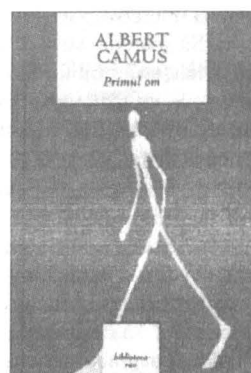
Manuscrisul s-a plimbat, de-a lungul anilor, pe la editurile: Eminescu, Cartea Românească, Dacia, Porto Franco, fără să vadă până în prezent lumina tiparului. Humanitas a fost singura editură receptivă imediat la valoarea lui documentară... (Mircea Handoca, Prefața la ediția I)

Albert CAMUS, *Primul om*

Traducere din limba franceză de Ileana Cantuniari, RAO International Publishing Company, București, 2005, 256 p.

Textul atât de incitant al romanului Primul om, de Albert Camus, nu a avut parte de răgazul necesar definitivării, stilizării de către autor, din motivele deja cunoscute. Ținând seamă de acest lucru, dar și de modalitatea în care editorul francez a dorit să nu intervină prin nimic asupra textului, ne-am propus același lucru: respectarea întru totul a particularităților acestei cărți unice în creația lui Camus și care proiectează asupra autorului ei o lumină de intensă și de caldă omenie... Nu ne-am îngăduit, așadar, nici o intervenție. Sperăm doar că am izbutit să oferim cititorului român o versiune de traducere cât mai fidelă textului original, în care eventualele lungimi sau neconcordanțe, poate chiar incoerențe, tipice unui text nefinisat, să nu tulbure fluenta lecturii... (Ileana Cantuniari)

Mircea Horia SIMIONESCU, *Rătăcirile unui caligraf*

Mircea Horia Simionescu în dialog cu Mihai Stan

Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2006, 192 p.

Urmărește, cititorule, cum o viață de om, în cazul de față un scriitor, acumulează întâmplări bune și rele, le transformă în evenimente și apoi le transfigurează în povești.

De la un timp, tot citind, vei distinge adevărul curat și-l vei extrage din rețeaua arborescentă a anecdotei și fanteziei.

Scriitorul îți va stârni curiozitatea și te va emoționa prin felul abil de-a te conduce în miezul labirintului unei existențe dedicate cu pasiune scrisului... (Mircea Horia Simionescu)

Riad AWWAD, *Pragul de acasă*

Echivalențe în limba română de Horia Zilieru, Princeps Edit, Iași, 2006, 81 p.

L-am cunoscut pe Riad cu mulți ani în urmă, pe când era student la Iași, la Medicină. (Parcă, i-aș fi spus: Medic curat, natura sanat – principiul lui Hippocrat/ medicul îngrijește, natura vindecă). Nici el nu se poate regăsi decât în natura poeziei cea vindecătoare. Acolo, se retrage ca într-o frază muzicală a visului, tânguind căderea timpului în timp. Și e „bătrân ucenic” (se „laudă”) la învățarea limbii române în laboratoarele poetice, în consonanță cu adâncimile limbii sale materne...

(Horia Zilieru)

Repere

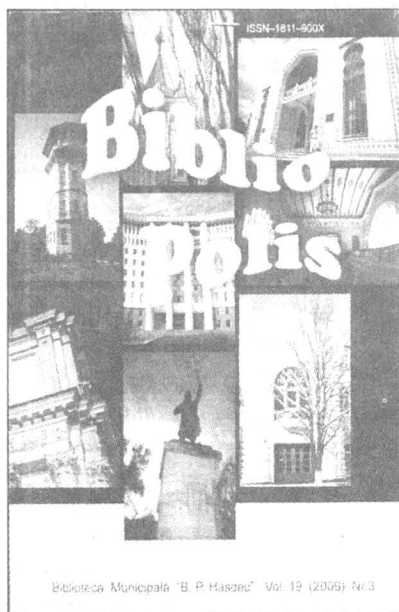
O revistă din Basarabia și conștiința românității

Nina VASILE

BiblioPolis – Revista de biblioteconomie și științe ale informării (vol. 19, 2006) –, editată de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău, are, prin definiție, o destinație strict specializată și ca atare restrânsă la un circuit intern conturat de rețeaua de biblioteci unde poate să ajungă. În speță din Republica Moldova. Iată că a ajuns și la București. Spunem noi, firesc, la Biblioteca Metropolitană de aici. Am citit, desigur, cu mare ușurință în „limba moldovenească” a românilor basarabeni. Să spun din start că am văzut, dincolo de articolele strict biblioteconomice precum „Bibliotecile ca structuri organizaționale” (Victor Petrescu) sau „CID (Centrul de Informare și Documentare „Chișinău” – n. N.V.) – un deceniu în serviciul comunității chișinăuiene” (Taisia Foiu), o rană încă deschisă a identității românești a basarabenilor, pe care, ciudat, suntem nevoiți, și de aici, din România, și de dincolo de Prut, s-o tratăm cu infinită menajare, cei de aici, în obișnuita lor tradiție de pașnici, fiind mai degrabă atenți să nu le fie înțelese ca

„semne cotropitoare” (!) păreri de bun simț despre semenii lor de-o limbă, cei de acolo, în limitele restricționărilor oficiale ale diplomației dependente de buna vecinătate cu foștii „frați mai mari”. Nu pot să nu observ că, indiferent de tema aleasă în „BiblioPolis”, asist la un act de cultură împlinit de o echipă redacțională (având ca șef pe Vlad Pohilă), ce-și asumă grav, implacabil, un gest de trezire a unei legături permanente a românilor moldoveni cu spiritualitatea și limba română. Apropierea vine de fiecare dată firesc: când e vorba de istoria Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, revăzută și cu ocazia aniversării (în 2006), a 560-a a Chișinăului, nu se poate evita prezența în acest oraș a unora dintre marii scriitori români precum Octavian Goga, Ion Minulescu, George Topârceanu, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, Nicolae Iorga, Nichita Stănescu. Despre Al. Robot, venit din București, Vl. Prisăcaru vorbește ca fiind un „vas comunicant” cu cel al orașului ce l-a adoptat și despre care a scris cu talent. În întreaga creație de poet, prozator, eseist, gazetar ajuns la Chișinău, Al. Robot este permanent atașat de literatura română, de scriitorii ei, de problemele oamenilor ei.

Exemplul efortului de păstrare, cu toate vitregiile istoriei, a tezaurului cultural-spiritual, cum e cazul Bibliotecii Naționale din Polonia („Prin Polonia: Biblioteca Națională, sanctuar al spiritului polon” – semnat de Lidia Kulikovski), este un alt pretext de a atenționa asupra îndreptățirii autorecunoașterii identității de cultură și limbă a moldovenilor cu românii. Într-o rubrică numită „Cartea pe Glob”, sub un titlu extrem de subtil, „Dualul ex-iugoslav: ieri și azi, posibil și mâine” (remarcăm singurul eseu scris cu „i” din întreaga revistă), ocolind cu o întreagă poveste despre cărți ale scriitorilor „iugoslavi” (între care premiul Nobel din 1956, Ivo

Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” Vol. 19 (2006) Nr. 3

Andric), inserând observații legate de istoria limbilor și împrumuturilor din sârbă în română (mai puțin invers), Vlad Pohilă vorbește despre „vlahii” din Banatul sârbesc, despre care se știe că sunt români cu nume sârbizate, români fără școli și biserici românești, și care aproape nu mai știu românește. Într-un elegant omagiu adus popoarelor din fosta Iugoslavie, oricine poate fi familiarizat comod cu istoria zbuciumată ce o trăiește și în prezent, o istorie sub semn dual, parcă venind direct din particularitatea din limba slovenă unde dualul este „un număr gramatical specific unor limbi vechi precum sanscrita, elena, slavona”.

Sunt omagiate în „BiblioPolis” multe personalități din cultura actuală (amintesc, pe lângă alți truditori întru carte sau creație despre care curioșii pot citi în revistă, doar pe Gabriel Ștrempel, până de curând directorul Bibliotecii Academiei Române). Găsim însă și rememorări ale unor personalități marcante pentru cultura română (de pe ambele maluri ale Prutului): Ion Bianu, istoricul literar, profes-

orul și bibliograful, creatorul și mentorul Bibliotecii Academiei, cel care a inițiat prima *Bibliografie românească veche*. În 1913, studentul Alexe Mateevici, colaborator al primei reviste în limba română din Basarabia, va beneficia de cărți trimise din România de Ion Bianu. De asemenea, la rubrica „Recenzii și consemnări”, citim despre „Cugetările” lui Nicolae Iorga („Un testament iorgian artistic-filozofic, valabil peste timpuri” – Tamara Gorincioi), dar și despre „Ultima carte a Mioarei Avram” – *Studii de morfologie a limbii române*; în sensul propriu „ultima carte”, întrucât cea care a fost profesoară și cercetătoare, mulți ani „ghidul radiofonic de cultivare a limbii române”, „mare admiratoare a Basarabiei”, a plecat dintre noi. „Dorința mea cea mare – o citează Vlad Pohilă – este ca toți vorbitorii de limbă română din R. Moldova să conștientizeze faptul că sunt vorbitori de *limba română* (...) Limba română este una și aceeași pentru toți”.

De remarcat nota binevenită în actualitatea strict artistică, a interviului realizat de Robert Șerban în revista „Orizont” de la Timișoara, cu Matei Călinescu, profesor de literatură comparată la Indiana University din Bloomington, autor al unui binecunoscut roman: *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter*, dar și unul dintre cei mai importanți teoreticieni ai literaturii moderne.

Am salutat aici o revistă din Basarabia în care am recunoscut efortul unor conștiințe profesionale asumate și dedicate unui scop care ar merita o atenție adecvată – dincolo de excese ridicole dar și de reacții malițioase – din partea intelectualilor din România: conștientizarea unei românități existente și consangvine dincolo de hotarele României, oriunde în lume.

Sursele ilustrațiilor: pp. 9, 12, 27, 32: *Grafica militantă românească*, Editura Meridiane, 1963; coperta II: Academia Română, *Dictionarul General al Literaturii Române*, E/K, Editura Univers Enciclopedic, 2005; coperta III: George Sbârcea, *Primii pași spre glorie*, Editura Ion Creangă, 1975; coperta IV: Internet.

Sursele citatelor: coperta II: G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941; coperta III: George Sbârcea, *Primii pași spre glorie*; coperta IV: C. Rădulescu-Motru, *Personalismul energetic și alte scrieri*, Editura Eminescu, 1984.

Calendar

martie 2007

♦ martie 1932. 75 de ani de la înființarea publicației bucureștene lunare de literatură, critică și artă „Azi”, sub conducerea lui Zaharia Stancu

♦ 1 martie 1837. 170 de ani de la nașterea lui **Ion Creangă** (1 mart. 1837 – 31 dec. 1889)

♦ 1 martie 1867. 140 de ani de la apariția revistei „Convorbiri literare“

♦ 2 martie 1932. 75 de ani de la nașterea poetului, publicistului **Petre Ghelmez** (2 mart. 1932 – 12 mart. 2001)

♦ 4 martie 1832. 175 de ani de la moartea egiptologului francez **Jean François Champollion** (23 dec. 23 dec. 1790 – 4 mart. 1832)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea scriitorului **Anatol E. Bacovsky** (16 iun. 1925 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea artistei **Doina Badea** (6 ian. 1940 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea regizorului **Alexandru Bocăneț** (15 feb. 1944 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Savin Bratu**, critic și istoric literar (15 mai 1925 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea actorului **Toma Caragiu** (21 aug. 1925 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea poetei **Daniela Caurea** (7 iun. 1951 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Florin I. Ciorăscu**, fizician (3 iul. 1914 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea scriitorului **Mihai Gafița** (21 oct. 1923 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea scriitorului **Alexandru Ivasiuc** (12 iul. 1933 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea actriței **Eliza Petrăchescu** (15 iun. 1911 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Paul Petrescu**, fizician (18 ian. 1915 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea poetei **Veronica Porumbacu** (24 oct. 1921 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Mihai Petroveanu**, critic, istoric literar (28 oct. 1923 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Ioan Șiadbei**, lingvist, istoric literar (16 feb. 1903 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Nicolae Ștefănescu**, prozator, dramaturg (1921 – 4 mart. 1977)

♦ 4 martie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Ion Vintilă**, compozitor (18 apr. 1924 – 4 mart. 1977)

♦ 6 martie 1957. 50 de ani de la moartea filosofului **Constantin Rădulescu-Motru** (15 feb. 1868 – 6 mart. 1957)

♦ 7 martie 1932. 75 de ani de la moartea lui **Aristide Briand**, om politic, diplomat francez, laureat al Premiului Nobel pentru Pace, 1926 (28 mart. 1862 – 7 mart. 1932)

♦ 7 martie 1977. 30 de ani de la moartea pianistului și poetului **Virgil Gheorghiu** (22 mart. 1903 – 7 mart. 1977)

♦ 8 martie 1987. 20 de ani de la moartea artistei plastice **Zoe Băicoianu** (15 aug. 1910 – 8 mart. 1987)

♦ 9 martie 1887. 120 de ani de la nașterea lui **Ion Buzdugan**, poet, publicist, folclorist (9 mart. 1887 – 27 ian. 1967)

♦ 9 martie 1937. 70 de ani de la nașterea regizorului **Alexandru Tatos** (9 mart. 1937 – 31 ian. 1990)

♦ 11 martie 1932. 75 de ani de la nașterea scriitorului **Iosif Naghiu** (11 mart. 1932 – 8 nov. 2003)

♦ 12 martie 1932. 75 de ani de la nașterea lui **Radu Gheciu**, muzicolog

♦ 12 martie 1992. 15 ani de la moartea lui **Nicolae Țic**, scriitor, publicist (24 dec. 1928 – 12 mart. 1992)

♦ 13 martie 1907. 100 de ani de la nașterea lui **Mircea Eliade** (13 mart. 1907 – 22 apr. 1986)

♦ 14 martie 1837. 170 de ani de la apariția, la Iași, sub conducerea lui Gh. Asachi și, ulterior, a lui M. Kogălniceanu, a revistei „Alăuta Românească“

♦ 14 martie 1857. 150 de ani de la moartea lui **Alexandru Sihleanu**, poet (6 ian. 1834 – 14 mart. 1857)

♦ 14 martie 1887. 120 de ani de la moartea lui **Carol Popp de Szathmary**, pictor, fotograf (11 ian. 1812 – 14 mart. 1887)

♦ 14 martie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Tudor Măinescu**, poet, traducător (23 feb. 1892 – 14 mart. 1977)

♦ 15 martie 1997. 10 ani de la moartea lui **Victor Vasarely**, pictor francez (9 apr. 1906 – 15 mart. 1997)

♦ 16 martie 1882. 125 de ani de la nașterea diplomatului, omului politic **Nicolae Titulescu** (16 mart. 1882 – 17 mart. 1941)

♦ 16 martie 1947. 60 de ani de la apariția săptămânalului de poezie, proză și critică „Revista literară“, sub conducerea lui Miron Radu Paraschivescu

♦ 16 martie 1957. 50 de ani de la moartea lui **Constantin Brâncuși** (19 feb. 1876 – 16 mart. 1957)

♦ 18 martie 1937. 70 de ani de la nașterea compozitorului **Horia Moculescu**

♦ 18 martie 1957. 50 de ani de la nașterea scriitorului, eseistului **Horia-Roman Patapievici**

♦ 19 martie 1917. 90 de ani de la nașterea compozitorului, pianistului **Dinu Lipatti** (19 mart. 1917 – 2 dec. 1950)

♦ 20 martie. **Ziua Internațională a Francofoniei**

♦ 21 martie 1927. 80 de ani de la moartea lui **Constantin Sandu-Aldea**, scriitor (14 nov. 1874 – 21 mart. 1927)

♦ 22 martie 1832. 175 de ani de la moartea lui **J. W. Goethe** (28 aug. 1749 – 22 mart. 1832)

♦ 23 martie 1887. 120 de ani de la nașterea lui **Juan Gris**, pictor, grafician spaniol (23 mart. 1887 – 11 mai 1927)

♦ 25 martie 1857. 150 de ani de la nașterea sopranei **Elena Teodorini** (25 mart. 1857 – 27 feb. 1926)

♦ 26 martie 1827. 180 de ani de la moartea lui **Ludwig van Beethoven** (17 dec. 1770 – 26 mart. 1827)

♦ 27 martie. **Ziua Mondială a Teatrului**

♦ 27 martie 1947. 60 de ani de la nașterea lui **Alexandru Papilian**, scriitor

♦ 28 martie 1977. 30 de ani de la moartea istoricului **Andrei Oțetea** (5 aug. 1894 – 28 mart. 1977)

♦ 28 martie 1997. 10 ani de la moartea poetului **Gheorghe Tomozei** (29 apr. 1936 – 28 mart. 1997)

♦ 29 martie 1982. 25 de ani de la moartea compozitorului german **Carl Orff** (10 iul. 1895 – 29 mart. 1982)

♦ 31 martie 1732. 275 de ani de la nașterea compozitorului austriac **Joseph Haydn** (31 mart. 1732 – 31 mai 1809)

♦ 31 martie 1837. 170 de ani de la moartea lui **John Constable**, pictor englez (11 iun. 1776 – 31 mart. 1837)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane București

Contents

Centenary – MIRCEA ELIADE2

Georgeta FILITTI – Bucharest Archives – Alexandru Ch. Tell10

Bucharest Metropolitan Library – Patrimony13

IN MEMORIAM – VIRGIL CÂNDEA14

Contemporary Autographs – Augustin BUZURA20

Gabriela TOMA – Finnish Projects24

– Nordic Libraries25

EBLIDA News. January 2007 – Library and Information Society Issues26

News on Bucharest Metropolitan Library’s Branches28

Liviu BUTUC – Short History of Communication in Romania (VIII). The Globalization of Communication (1)30

Catalogue36

Nina VASILE – „BiblioPolis“ – A Library and Information Science Review from Basarabia38

Calendar – March 200739

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1
ABIDOR: Tel./Fax: 316.83.00
Redacția: Tel./Fax: 212.83.11
E-mail: bibliobuc@yahoo.com / Web: www.bmms.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redacția: Ion HOREA (redactor șef), Georgeta FILITTI
Iulia MACARIE (secretar de redacție), Radu VLĂDUȚ

CUPON

ABONAMENT LA
BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR

Numele
Prenumele
Adresa
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR pe o perioadă de luni.
Adresa: Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1, Cod poștal 010354, București.
Anexez chitanța de plată a sumei de RON în contul dvs.
nr. RO82 RNCB 0072 0497 1003 0001 BCR Sector 1. C.U.I. 10141341.

Asociația noastră ABIDOR și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR. Prețul unui număr este de 2 RON. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 24 RON.

Tipărit la Tipografia SEMNE '94

Redacția revistei BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

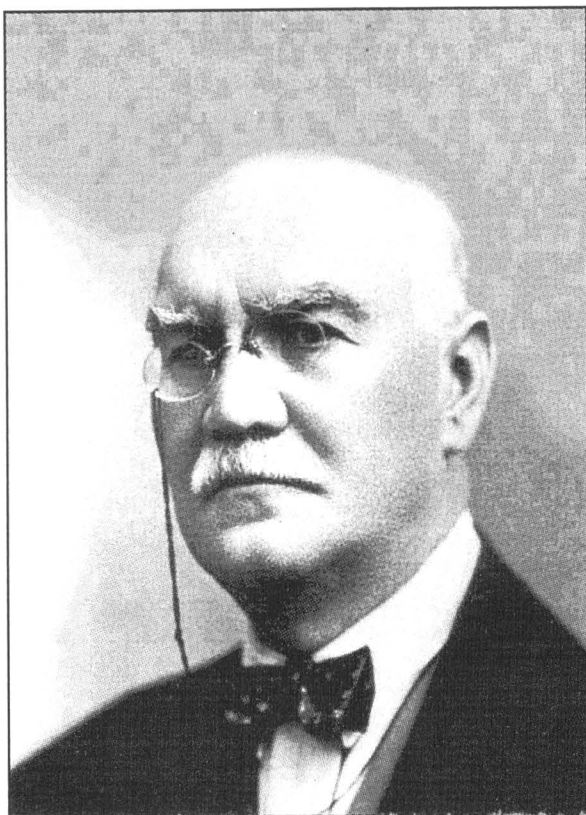
JOSEPH HAYDN

1732 – 1809

275 de ani de la naștere

„... Joseph Haydn a fost, de fapt, un înnoitor. Nu inventînd lucruri nemaiauzite, ci îmbogățind, șlefuiind, completînd muzica înaintașilor săi. A avut îndeosebi un dar nebănuît de a da o formă clară, logică sonatei, cvartetului, simfoniei și altor genuri muzicale. Cine să fi bănuît despre fiul rotarului din Rohrau, sat răsărit de-a lungul drumului ce leagă Austria de Ungaria, că din căsuța simplă, de țară, acoperită cu stuf, va urca treptele cele mai înalte ale măiestriei artistice, devenind chiar întemeietorul clasicismului muzical vienez?...“

George Sbârcea

CONSTANTIN RĂDULESCU-MOTRU

1868 – 1957

50 de ani de la moarte

„Va veni momentul când cetățeanul român se va întreba: de ce român, și nu francez, neamț sau englez? În numele cărui interes superior mi se cere mie, ca cetățean român, sacrificii și obligațiuni? La realizarea cărui ideal contribuiesc eu cu activitatea mea stoarsă și chinuită de minciunile convenționale

ale unui politicianism parazitar?

Și în acel moment raza atotputerniciei divine, rațiunea, va tresări în sufletul cetățeanului român. Poporul nostru va avea din nou un gând și o voință. Vântul unei puternice reacțiuni de sănătate va goni de pe cerul culturii române nourii cei groși ai pseudoculturii de astăzi.

Să avem încredere“.

ISSN 1454-0487

9 771454 048009